

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΝΑΤΡΟΦΗ — ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ
ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ — ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'—1900

[Τύπος δραχ. 7]

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ—ΕΚΔΟΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

18—ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ—18

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Τὰ παιδικὰ ἑθῶματα (κατὰ τὸν Λόκε) Σελ. 12.— Παιδαγωγικὰ γνῶμαι (ἐκ τῶν τοῦ Δίστερβεργ) σ. 15.— Τὰ ἰδεώδεις τοῦ διδασκάλου (κατὰ τὸν Δίστερβεργ) σ. 23.— Ὁ σχολικὸς ἰατρὸς σ. 27.— Ἡ παιδικὴ περιέργεια (κατὰ τὸν Λόκε) σ. 31.— Ἐξήρημα 37,000 παιδίων σ. 40.— Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐν Σουηδία καὶ Νορβηγία σ. (68, 84).— Ἡ ἠθικὴ διάπλασις τῆς παιδικῆς ψυχῆς σ. 81.— Ὁ σχολικὸς ἀγῶνας ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη σελ. 129.— Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐν Κρήτῃ σ. 131, 147.— Ἡ φυσικὴ ἀγωγή (κατὰ τὸν Σπένσερ) σ. 177, 194, 217, 231, 253.— Πρωτῆσαι παιδαγωγικαὶ ὑπὸ Α. Τριλιανιώτη σ. 193.— Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἐν Ἑλλάδι (κατὰ τὸν ἐπί τῆς Παιδείας σύμβουλον Κλέρα) σ. 243, 262.— Ἰωάννης Ἰακώβος Ρουσσώ (ὑπὸ Ἀνδρέου Ὀλταυᾶρ) σ. 273, 291, 313, 327, 342.— Χοίρει διδασκάλους ὑπὸ Γ. Λημιῶν σ. 353.— Ἡ Μέση Ἐκπαίδευσις ἐν Πρωσσίᾳ σ. 372.— Αἱ θεριναὶ διακοπαὶ ὑπὸ Γ. Κυριῶν σ. 373.— Ἐκπαιδευτικὰ μεταρρυθμίσεις σ. (376).

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ, ΗΘΙΚΑ

Ἦρωϊσμός ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη Σελ. 4.— Ἡ ῥήμησις σ. 13.— Ἡ ἰθικὴ ἰδέα ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη σ. 65.— Ἀρχόντες καὶ ἀρχόμενοι (κατὰ τὸν Ἀδγουστον Μέγλαν) σ. 113.— Στά ἔργα τὰ ξένα ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη σ. 161.— Τὸ ἠθικὸν κύρος (κατὰ τὸν Μαύλον Ζανά) μεταφρ. Σ. Παυλῆ σ. 245.— Ὁ γέροντες (κατὰ τὸν Ἀλφόνσον Κάρο) σ. 270.— Πῶς ἐπιστρέφεται ὕψ' ἡμῶν ἢ ἑλλείπει τῶν ἄλλων (κατὰ τὸν Οἰκίμυ) ὑπὸ Α. Μαρβῶν σ. 294, 309.— Ὁ ἵσκιος τῶν πατρῶν σύλλογος καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη σ. 321.— Ἡ παραβολὴ τοῦ Κύρ Σίμου σ. 379.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Πότε ὁ ἄρχισις ὁ εἰκοστὸς αἰὼν (κατὰ τὸν Φλαμμάριον) Σελ. 1.— Παράστα ὑπὸ Γιάκωβ Ηγγὶ σ. 25.— Τὸ ποδήλατον ὑπὸ ὀρεινὴν ἔποψιν ὑπὸ Γ. Ν. Λιμπίκη σ. 29.— Ἡ κόπωση καὶ ἡ σωματικὴ ἀσκησις (κατὰ τὸν Ιακέρν Γισσιέ) σ. 51.— Τὰ μικροβία καὶ ἡ ἀμύνη τοῦ ὄργανισμοῦ σ. 61.— Ὁ ἥλιος (ἂν τ' ἀγγλικῶ) ὑπὸ Μλεξ. Πάλλυ σ. 74, 87, 106, 120.— Ὁ οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Α. Αθηνῆων σ. 99.— Ἡ μόνωσις τοῦ ὕδατος (κατὰ τὸν Ιακέρν Λιμβῶν) σ. 101.— Τὸ ἀριστον καὶ τὰ ψυχικὰ προβλήματα σ. 125.— Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ὕψα (κατὰ τὸν Ιακέρν Μονδῶν) σ. 187.— Ἡ τροπὴ τῶν μαθητῶν (κατὰ τὸν Ιακέρν Κζάρικ) σ. 198.— Ὁ γαϊτάντζε ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη σ. 209.— Πῶς πρέπει νὰ τριγύρωμεν (κατὰ τὸν Ιακέρν Σαιν Σιρ) σ. 302.— Ὁ ὕπνος (κατὰ τὸν Ιακέρν Μορῶ δὲ Τούρ) σ. 319.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΙ, ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

Ἅγιος Γεώργιος τῆς Ἀρδίας ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη Σελ. 33.— Καλῶς ὠρίσκατε... καλὸ ταξίδι ὑπὸ Ἑμμ. Α. Κωμῆ σ. 78.— Ἡ κρεμῶνα τῆς Καθαρῆς δευτέρας ὑπὸ Α. Τριλιανιώτη σ. 111.— Στοιχεῖα καὶ Νεογῆδες ὑπὸ Α. Κωμῆ σ. 155.— Ἡ Γῆ τοῦ Πυρῶς (κατὰ τὸν Δαρβίνου) σ. 158.— Τὸ λουτρό μου ὑπὸ Κ. Τυπῆ σ. 181.— Καλοκαιρινὴ πορεία (ἐκ τῶν τοῦ Δὲ Ἀρλίττ) σ. 250.— Ἡ βασίλισσά μου (κατὰ τὴν Ματθόδη Σεργά) σ. 266.— Ἐργάδια ὑπὸ Ἑμμ. Κωμῆ σ. 286.— Τὸ Σωκράτες ὑπὸ Ἑμμ. Κωμῆ σ. 348.— Τὸ τρίτο μανικέτι ὑπὸ Μ. Λιμνιώτη σ. 366.— Πρωτότυποι γῆμας ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου σ. 371.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ, ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἡ Κρήτη αὐτόνομος ὑπὸ Α. Παύλου Σελ. 17, 38.— Ἡ Ἀλεξανδρινὴ ἀρχαιολογία ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ Σ. Διμήτριον σ. 49, 68, 82.— Ρώσων ὁ μύστικος τοῦ ὠραίου ὑπὸ Ν. Βασιλειανώπου σ. 97.— Τὸ Βυζάντιον (κατὰ τὸν Διάλ) σ. 145, 167.— Ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη ὑπὸ Ν. Βέη σ. 157.— Φρειδερίκος Δίστερβεργ σ. 163.— Ἡ πεντακοσιετηρὶς τοῦ Γουτεμβέργου σ. 203.— Ὁ Ναυμάξ ἀρξὺ ὑπὸ Μ. Σ. Κέκεϊτς σ. 257.— Ματθόδη Σεργά σ. 281.— Ἰωάννης Σεβαστιανὸς Βάγ σ. 337.— Ἡ ἑλληνικὴ δημοσιογραφία 1791—1836 ὑπὸ Φ. Βόλμπεργ. σ. 345, 354.— Ὁ Μικρὸς Πλοῦταρχος (ἐκ τῶν τοῦ Α. Μελέ) σ. 350.— Γεώργιος Κασδῶνης ὑπὸ Α. Μηλαμῆκη σ. 357.— Σημεῖωμα περὶ τινος φροντιστηρίου ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα ὑπὸ Α. Γ. Κικιανώπου σ. 369.

ΓΡΕΣΜΑΤΑ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ

Ἐκ τοῦ ἀγροκλήτου μου ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου: Ὁ ἰανουάριος τοῦ 20^{ου} αἰῶνος Σελ. 27.— Σηροτροφικὰ σ. 55.— Ἡ μὲν ἀγγελὰς σ. 94.— Ἡ αἰξὺν καὶ ἄλλοτε σ. 118.— Ὁ ἵππος σ. 153.— Τὸ τεχνικὸν βούτυρον σ. 185.— Φιλοσοφία χοιρινή σ. 268.— Ὁ μικρὸς χοιροβοσκὸς σ. 282.— Ὁ ἐγχορὸς τῶν ἐχθρῶν μας σ. 340.

ΔΙΗΜΗΜΑΤΑ

Τοῦ Κροῦμου τὸ ποτήρι ὑπὸ Μλεξάνδρου Παπαδοπούλου Σελ. 6.— Ὁ γέρον ἱερεὺς σ. 20.— Ἰδιόγραμμα ὑπὸ Μλεξάνδρου Παπαδοπούλου σ. 41.— Ἐντροκρότισσος ὑπὸ Μαργῆ Ἐργαλιώτη σ. 58.— Τὰ γαιρετίσματα ὑπὸ Μλεξάνδρου Παπαδοπούλου σ. 92.— Δοὺ ἄδερφάδες ὑπὸ Α. Ἐργαλιώτη σ. 117.— Διήμματα ὑπὸ Α. Τριλιανιώτη σ. 135, 151.— Βασίλισσα ὑπὸ Μλεξάνδρου Παπαδοπούλου σ. 185.— Τὰ δαυμάτια στὸ βῆμα ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου σ. 211.— Τὸ πρῶτον βῆμα ὑπὸ Μλεξάνδρου Παπαδοπούλου σ. 236.— Ὁλομπία ὑπὸ Α. Τριλιανιώτη σ. 277.— Τὸ μυστικὸν τοῦ λογαροῦ σ. 290.— Ἡ μαγευτικὴ πέτρα ὑπὸ Μλεξάνδρου Παπαδοπούλου σ. 312.— Ὁ Γαυνίτης καὶ ἡ βασιλοπούλα σ. 317.— Αἱ Μελισσιὰς μας ὑπὸ Μλεξάνδρου Παπαδοπούλου σ. 358.— Ἡ Γυναίκα (ἐκ τῶν τοῦ Καρκαβίτσα) σ. 364.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Τὸ ἔργον ναυτογῶρι ὑπὸ Α. Προβλεγγίον σ. 12.— Μητέρα ὑπὸ Γ. Αρσῆν σ. 20.— Σοπλιωνίττισσα ὑπὸ Μλεξ. Πάλλυ σ. 25.— Μυστήριον ὑπὸ Γ. Παύλου σ. 46.— Πιλάδος Π ὑπὸ Μλεξ. Πάλλυ σ. 57.— Ὁ Καλογέροντος ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου σ. 74.— Παιδικὰ δάκρυα ὑπὸ Γ. Παύλου σ. 92.— Νύκτα καλοκαιρινή ὑπὸ Γ. Αρσῆν σ. 100.— Δάκρυα ὑπὸ Ἑμμ. Δημητριάδου σ. 127.— Ἡ εὐτυχία ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου σ. 131.— Ἡ κωνοπία ὑπὸ Γ. Παύλου σ. 174.— Ὁ Γαυπὸς ὑπὸ Γ. Αρσῆν σ. 191.— Σὲ μιὰ μικροῦλα ὑπὸ Α. Ἐργαλιώτη σ. 317.— Ἄχ! κείνο κεί τὸ σημαντρά (κατὰ τὸν Πη. Μουρ) ὑπὸ Στεφάνου Κωμῆ σ. 349.— Αὐτὸς ὁ κόσμος, (κατὰ τὸν Πη. Μουρ) ὑπὸ Στεφάνου Κωμῆ σ. 378.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ

Ἐπιστολαὶ περὶ Τέχνης ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου: [Κοιτίς τῶν Τεχνῶν ἢ Ἀγγατος Σελ. 7.— Ὁ Καλδαῖος καὶ οἱ Ἀσσύριοι σ. 42, 74.— Πέρσαι, Φοίνικες σ. 103.— Κύπριοι, Καρχηδόνιοι σ. 140.— Βυζάντιον καὶ Ἰταλία σ. 171.— Ἡ ἀναγέννησις ἐν Ἰταλίᾳ, Σιμαβούτης καὶ Ριόττος σ. 189.— Φλωρεντινὴ σχολὴ σ. 233.— Τὸ κοιμητήριον τῆς Πέκης, Γραφαὶ τοῦ Ὀρ-

©...
Κε Ἀθήναις Τετοργμῶν * Καθη. Κ. Μάστορ καὶ Ν. Καρδαμύνη.
©... 270

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

σκοπόν της άγωγής. Ολίγον εφρόντιζον τότε περί της καλλιεργείας του πνεύματος και όπως βραδύτερον κατά τους φεσδολικούς χρόνους, κατεφρόνουσιν αυτήν. Αλλά σήμερον, όποτε βλαύει εν τώ κόσμω σχετική ειρήνη, όποτε ή μυϊκή δύναμις χρησιμεύει μόνον εις τὰ χειρωνακτικά έργα, ή δέ εν τώ βίω εύδοκίμησις έκχρτάται τό πλείστον εκ της πνευματικής δυνάμεως, και ή άγωγή κατέστη σχεδόν μόνον πνευματική, και άντι νά θεραπεύωμεν τό σώμα παραμελοΰντες τό πνεΰμα, ως πρότερον, θεραπεύομεν τό πνεΰμα παραμελοΰντες τό σώμα. Αλλά άμφότερα τὰ άκρα είνε έπισφαλής. Δέν κατενόησαμεν έτι την άλήθειαν ταύτην, ότι έπισδή εν τώ βίω τό φυσικόν στοιχείον καθίσταται ήθικόν στοιχείον, τό δεϋτερον δέν πρέπει νά θεραπεύηται μετά βλαβής τοϋ πρώτου. Η τε άρχαιοτέρα και ή νεωτέρα αντίληψις της άγωγής πρέπει νά συνδυασθώσιν.

Και ίσως οϋδέν θά συντελέσῃ μάλλον εις τό νά άξιωθώσιν τό ταχύτερον τό τε σώμα και τό πνεΰμα της αύτης έπιμελείας, όσον ή διαδόσις της δεξιάς, ότι ή διατήρησις της υγείας είνε εν τών ήμετέρων καθήκόντων. Ολίγοι φαίνονται κατανούσιντες ότι υπάρχει τι εν τώ κόσμω, όπερ θά ήδυνάμεθα νά καλέσωμεν φυσικήν ή περι τό σώμα ήθικότητα. Ως εκ τών λόγων και έργων των δύναται νά συμπεράνη τις, εϊ άνθρωποι φρονούσιν καθόλου ότι έπιτρέπεται εις αυτούς νά μεταχειρίζονται τό σώμα, όπως θέλουσιν. Τά κακά δέ, άτινα εκ της εις τούς φυσικούς νόμους άπειθείας προξενούσιν εις εκουτούς, θεωρούσιν ως άτυχήματα, άλλ' οϋχι άποτελέσματα της ήμαρτημένης αυτών διαγωγής. Εϊ και τὰ έπακόλουθα της διαγωγής ταύτης είνε εξ ίσου ολέθρια και εις αυτούς τούς παλαισσαντας και εις τὰς μελλούσας γενεάς, όσον και τό τού έγκλήματος, δέν θεωρούσιν εκουτούς ποσώς εγκληματίας' και ενώ πάντες ομολογούσιν ότι εν τή μέτρη ή παραβλασις τών νόμων της υγιεινής είνε εγκληματική, οϋδεις όμως, ως φαίνεται, συμπεραίνει εκ τούτου ότι και πάσα της αύτης φύσεως παραβλασις είνε εγκληματική. Αλλά είνε άληθές ότι πάσα βλαβή εκουσίως προσγιγνομένη εις την υγείαν είνε φυσικόν άμάρτημα. Μόνον δέ όταν περι τούτου μορφωθή καθολική πεποίθησις, άλλ' οϋχι ίσως ένωρίτερον, ή σωματική άγωγή της νεότητος θ' άξιωθί της προσήκουσας προσοχής.

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ποιον είνε τό προχειρότερον και άσφαλές Ιατρικόν διά τον πόνον του ώτός;

— Τό λαΰδανον. Ολίγοι σταγόνες άρκουσι προς τούτο ένσταλαχθέναι έντός του ώτός, κατόπιν δέ έμψραξις αυτού διά τεμαχίου βάμβακος βρεγμένου

μέ λαΰδανον. Επί τέλους και όλίγοι σταγόνες κοινού έλαίου άρκουσιν όπως έκδιώξωσι πάν ξένον σάμα, τό όποιον ένοχλεί τό έσωτερικόν του ώτός. Πολλοί μεταχειρίζονται ως άνακουφιστικόν τεμαχίον βάμβακος βρεγμένον μέ ύδωρ της Κολωνίας.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Οι Ιατροί των δημοτικών σχολείων.

Εις πλείστας γερμανικάς πόλεις λειτουργεί από τριετίας ο θεσμός της Ιατρικής επίδιδέψεως των δημοτικών σχολείων. Εις Φραγκφούρτην υπάρχει ίδιος κλάδος Ιατρικών επίθεωρητών των σχολείων, ών έκαστος έχει υπό την επίτηρήσιν του 1700 μαθητάς. Επί 2 ώρας κατά δεκαπενθήμερον έπιθεωρεί έκαστον σχολείον. Έκαστος δέ μαθητής όφείλει νά έχει Ιατρικόν βιβλιάριον, τό όποιον τηρεί καθ' όλην την μαθητείαν του. Εις Βερολίνον δέν έφηρμόσθη άκόμη τό μέτρον τούτο' λειτουργεί όμως εις Λειψίαν, Μαγδεβούργον, Έρφούρτην, Καινιγσβέργην, Νυρεμβέργην και άλλας. Την χρησιμότητα της τοιαύτης Ιατρικής επίδιδέψεως άποδεικνύει τό εξής: Μεταξύ 547 παιδιών εξετασθέντων υπό του Ιατροϋ εις δύο σχολεία της Λειψίας εύρέθησαν 2 πάσχοντα εκ φυμκτιώσεως των πνευμόνων, 11 καρδιακά, 75 έχοντα βεβλαμμένην την όρασιν, 10 την άκοήν και 73 υποφέροντα εξ άλλων παθημάτων.

Φιλοσοφία των όνειρων.

Οι Ιερείς των Χαλδαίων έδιδαν μεγάλην σημασίαν εις τὰ όνειρα, όπως και οι Έλληνες φιλόσοφοι. Ο Μωάμεθ υπεχρέωνε τούς θεράποντάς του νά διηγώνται καθ' έκάστην τὰ όνειρά των. Η Βίβλος είνε πλήρης όνειρων από της Γενέσεως μέχρι της Αποκαλύψεως, και οι πρώτοι Πατέρες της Έκκλησίας έπίστευον εις αυτά. Ο Ναπολέων και ο Βασιγιάτων διηγούντο τὰ όνειρά των και εξήτουν νά εύρουν την εξήγησιν αυτών. Η μήτηρ του Ναπολέοντος είδε καθ' ύπνου τό μεγάλειον και την πτώσιν του υιοϋ της. Αργότερον δέ ο Ναπολέων έλεγεν ότι, δσάκις άνειρευέτο μικρούς ανθρώπους μέ κόκκινα ενδύματα, άπέφυγε νά συγκροτήσῃ μάχην. Και ο Αμερικανός Λιγκλιν έπίστευεν όμοίως εις τὰ όνειρα και, δσάκις τον ήλεγγον διά τούτο, ήνοιγε την Βίβλον και έπεδείκνυε τὰ εκεί αναφερόμενα όνειρα.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Διατήρησις λεμονίων.

Τὰ λεμόνια διατηρούνται επί πολύν καιρόν έντός ψυχρού ύδατος, τό όποιον άνανεούται καθ' έβδομάδα. Πρέπει όμως νά μή είνε έντελώς ώριμα ούτε κτυπημένα.

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΔΡΟΣ

Την 3/15 Δεκεμβρίου 1899 άπεβίωσεν εν Βέρνη, ως διευθυντής του διεθνούς γραφείου των σιδηροδρομικών συγκοινωνιών, ο πρώην πρόεδρος της Έθνετικής Συμπολιτείας Νουμας Δρόζ, γνωστός εν Έλλάδι ίδιως εκ της μικρου δειν έπιτυχούσης υποψηφιότητος αυτού διά την γενικήν διοίκησιν της Κρήτης.

Πάντες οι πλησιάζσαντες και γνωρίσαντες τον έπιφανή τούτον πολιτικόν της Έθνετίας άνδρα, συμφωνούσιν εις τό ν' αναγνωρίσωσιν ότι ήτο εξ εκείνων, οστινες τό πολύ άπυξέ μόνον αναφαίνονται κατά την διάρκειαν ενός αιώνος εις μιαν χώραν. Εν τή συγχρόνω δ' έποχῃ, ή προσωπικότης αυτού εξείχε τσούτον των λοιπών διασημιων πολιτικών της Εύρώπης, ώστε άπέλασε της γενικής έκτιμήσεως και υπολήψεως εις όλα τὰ πεπολιτισμένα Κράτη. Δύο άπτά δείγματα της έκτιμήσεως ταύτης έδόθησαν αυτώ κατά τὰ τελευταία έτη, πρώτον, όταν αι ευρωπαϊκάι κυβερνήσεις τῷ έπρότειναν την γενικήν διοίκησιν της Κρήτης, και άργότερον όταν έγινετο σκέψις όπως τῷ δοθί ή διεύθυνσις του διεθνούς διαιτητικού γραφείου, όπερ έμαλέτα ή εν Χάγη Συνδιάσκεψις.

Κατά τὰ τρία τελευταία έτη του βίου αυτού έσχουμεν τό εύτύχημα νά σχετισθώμεν πολύ με

τον έσχον τούτον Έθνετόν, μεθ' ου καθ' έκάστην σχεδόν συνητηρώμεθα εν Βέρνη, είτε ιδιαιτέρως είτε κατά τό πέρας της εργασίας ήμῶν. Έπιχειρούντες ένταύθα συντακον αυτού σκιαγραφίαν, έλπίζομεν νά καταδείξωμεν τό μέγεθος της άπωλείας, τό όποιον έσχεν εν τῷ προσώπῳ αυτού ή ανθρωπότης και τό έθνος ήμῶν ιδιαιτέρως.

Ήτακτος εύφύια και διαύγεια σκέψεως, μεγάλη αγαθότης ψυχής, άκραιφνή φιλοπικρία, άκεραιότης χαρακτήρος και συνκρίθησις εύκρινής των καθήκόντων και των δικαιωμάτων ενός έκαστου, τοιαύτα ήσαν τὰ πολιτικά προσόντα, τὰ όποια έχρησκήριζον τον Δρόζ. Όταν κατόπιν μιας συνδισλίξεως άπεχωρίζετο τις αυτού, είχε την συνκρίθησιν δει έπλησίασεν άνδρα υπέροχον και ήθόλιαντο την ένεργητικήν επίδρασιν του μετ' αυτού συγχρωτισμού.

Απλή έκθεσις μερικῶν χρονολογιῶν καταδεικνύει ήδη την έκτακτον δραστηριότητα και ικανότητα του άνδρος. Γεννηθείς τῷ 1814 εις Ουαϊκ-λε-Ροναίς ο Δρόζ, ήτακασθη μόλις δεκαπενταέτης νά φροντίσῃ περι έκλογής βιοποριστικής εργασίας. Επισήληθε προς τούτο ως μαθητευόμενος εις τό εργαστήριον χαλκογράφου, εν ώ ταχέως προήχθη. Δεκαεξαέτης, άκούει ένα εύφραδή εύαγγελικόν Ιερουσότολον, έθουσιάζεται και άναλαμβάνει νά μεταβλήνῃ τακτικώς εις την αικίαν του καθ' έκάστην πρωίαν μεταξύ της 6 και 8 ώρας, προ της δωδεκάωρου αυτού εν τῷ εργαστηρίῳ άπασχολήσεως, προς έκμάθησιν της ελληνικής και της λατινικής και διευκόλυνσιν παρατίρω θεολογικών σπουδιών. Έξ ακολουθεί ούτως επί εν έτος, ότε αναγκάζεται νά διακόψῃ τὰ μαθήματα ταύτα. Έξηκολούθησεν όμως την μελέτην και μετά εν έτος, μόλις δεκαεκαέτης, έπιτυγχάνει τό δίπλωμα του δημοδιδασκαλίου. Κάμνει τον δημοδιδασκαλόν επί διετίας, ενώ συγχρόνως άρχίζει νά δημοσιογραφῃ, ή έπιτυχία του δ' είνε τσούτη, ώστε τῷ 1864 έχει ήδη την σύνταξιν της Ιημεριδός National.

Όπως εις τόσους άλλους, ή Ιημεριδόςγραφία τῷ έχρησίμευσε ως είσοδος εις τον πολιτικόν βίον, εν ώ, χάρις εις την αξίαν αυτού, έπίπρωτε έπίσης νά προαχθί μετά καταπληκτικῆς ταχύτητας. Μόλις ρηθασας εις την νόμιμον ηλικίαν (25 ετών) εισέρχεται εις την καντονικήν Βουλήν. Μετά δύο έτη αυτη τον εκλέγει μέλος της καντονικής κυβερνήσεως του Neuchâtel, και τό ακόλουθον έτος αντιπρόσωπον του καντονίου

αυτοῦ ἐν τῇ ἐν Βέρνην ἀντιπροσωπείᾳ (Conseil des Etats). Τῷ 1875 ἐκλέγεται πρόεδρος τῆς ἐθνικῆς ταύτης Βουλῆς καὶ ὀλίγους μῆνας κατόπιν, πρὸ τῆς συμπληρώσεως ἐτι τοῦ 32ου ἔτους τῆς ἡλικίας του, ἐκλέγεται ὑπὸ τῶν δύο ἐθνικῶν Βουλῶν, τῶν ἀποτελουσῶν τὴν δημοσπονδιακὴν ἀντιπροσωπείαν, ὑπουργὸς τῆς Ἑλβετικῆς Συμπολιτείας (Conseiller fédéral).

Ἐν τῷ ἑπταμελεῖ ὑπουργικῷ συμβουλίῳ τῆς Ὁμοσπονδίας παρέμεινε 18 ἔτη. Προήδρευσε δ' αὐτοῦ δις (1881, 1887), γενόμενος οὕτω ταυτοχρόνως πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1892, διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ ἐν Βέρνην διεθνoῦς γραφείου τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, ὅπερ καὶ διηύθυνεν ἐπαξίως κατὰ τὰ ἐπίλοιπα ἑπτὰ ἔτη τοῦ βίου του.

Δὲν εἶναι, νομιζομεν, πολλοὶ οἱ ἄνδρες οἱ δυνάμεινοι νὰ ἐπιδείξωσι τοσοῦτον ταχεῖαν πρόοδον, ἀνταξίαν τῆς πραγματικῆς αὐτῶν ἀξίας.

Σημειώσατε ὅτι, μεθ' ὅλην τὴν σχετικὴν ἡσυχίαν, ἣν ἠδύνατο νὰ ἔχη ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ θέσει, ὁ Δρόζ ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενος μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς, καταδεικνύων ἀπίστευτον δύναμιν θελήσεως πρὸς κατίσχυσιν τῆς σωματικῆς κοπώσεως. Τὸν εἶδομεν διὰ τελευταίαν φορὰν 19 ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Τὸν εὗρομεν οἰκουροῦντα καὶ ἤδη κεκμηκότα. Ἡθέλομεν νὰ τὸν συμβουλευθῶμεν ἐν ζητήματι ἐπιείγοντι, ἐνδιαφέροντι τὰ μέγιστα τοὺς χριστιανούς τῆς Ἀνατολῆς. Κατόπιν τῆς εἰσηγήσεως ἦν τῇ ἐκάμαμεν, μὰς ἐκράτησεν ἐπὶ 1 1/2 ὥραν, θέσας μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ γενναιοφροσύνης τὴν μακρὰν καὶ πολῦτιμον αὐτοῦ πεῖραν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν, καὶ ἐθέσας μετὰ δυνάμειος καὶ σαφηνείας τὸν καταλληλότατον τρόπον τῆς ἐνεργείας ἐν ζητήματι, τὸ ὁποῖον αἱ φιλελεύθεροι αὐτοῦ ἰδέαι θιθεῖσθαι ἤδη ὡς ἰδικόν του.

Ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμῶν συναντήσει εἶχομεν οὕτως ἐν ἐτι τρανὸν δεῖγμα τοῦ φιλελευθέρου πνεύματος, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν ὁ γνώμων δολοκλήρου αὐτοῦ τοῦ βίου. Χάρις εἰς τὸ πνεῦμα τοῦτο παρέσχε πολλάκις εἰς τὴν Πατρίδα αὐτοῦ πολυτιμοτάτας ὑπηρεσίας, ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ εἰσελθῶμεν ἐνταῦθα. Χάρις εἰς τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐκράτησε πάντοτε ὑψηλὰ τὸ γάητρον τῆς Ἑλβετίας καὶ τὴν σημαίαν τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας. Χάρις εἰς αὐτὸ ἐπέτυχεν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων μετὰ τῆς Γαλλίας, ὑπερnikov οὕτω κατὰ τὸ δυνατόν τὰς προστατευτικὰς τάσεις τῆς τότε γαλλικῆς κυβερνήσεως. Βίς τὸ αὐτὸ πνεῦμα τέλος ὀφειλομεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ὅσα ἐπραξεν ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του.

Δύο μόνον ἐκ τῶν διαφόρων ἐπεισοδίων, τὰ

ὁποῖα ὑπαινιττόμεθα, ὁ ἀναφέρωμεν ἐδῶ διὰ βραχέων: τὸν παγκόσμιον θρίαμβον τοῦ Δρόζ κατὰ τοῦ Βίσμαρκ καὶ τὴν φιλελληνικὴν αὐτοῦ δράσιν.

Τῷ 1889 συνέβη τὸ περιβόητον ἐπεισόδιον Βόλγαιμουτ (Wohlgemuth) ἐν τῇ βορείᾳ Ἑλβετίᾳ. Ὁ Βίσμαρκ ἐζήτην ἀφορμὴν ἐπεμβάσεως πρὸς καταδίωξιν τῶν σοσιαλιστῶν ἐπὶ ἑλβετικῷ ἐδάφει. Εὐτυχῶς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλβετίας ἦτο ὁ Δρόζ, ὅστις ἐπρέσβευεν ὅτι, πρὸς παρεμπόδισιν πικρῶν ἐπεμβάσεων, ἐν Κράτῳ ὀφείλει νὰ ἐκπληροῖ ἐν καιρῷ τὰς διεθνεῖς αὐτοῦ ὑποχρεώσεις (ὅπως καὶ ἡ Ἑλλάς ὁ ἀπέφευγε τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ταπεινωτικοῦ Ἑλέγχου, ἐὰν εἶχεν ἐκπληρώσῃ ἐγκαίρως τὰς ἀπέναντι τῶν ξένων αὐτῆς δανειστῶν ὑποχρεώσεις). Ἐφρόντισεν ὅθεν νὰ λάβῃ πάντα τὰπαιτούμενα ἀστυνομικὰ καὶ ἄλλα μέτρα, ὅπως ἀφαιρεθῇ πᾶν πρόσχημα ἐπεμβάσεως τῆς Γερμανίας ἐν Ἑλβετίᾳ. Ὁ Βίσμαρκ, μὴ εὕρισκων τότε εὐλογον ἀφορμὴν ἐπεμβάσεως, διενεόθη νὰ γεννήσῃ τοιαύτην. Πρὸς τοῦτο ἐπέμφεν εἰς Ἑλβετίαν μυστικὸν ὑπάλληλον τῆς γερμανικῆς ἀστυνομίας, μὲ ἐντολὴν νὰ ἐξερεθίσῃ τὰ πνεύματα τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ προσφύγων Γερμανῶν σοσιαλιστῶν, νὰ προκαλέσῃ ἀντιγερμανικὰς ταραχὰς καὶ νὰ παράσχη οὕτω τὴν ποθυμένην εὐκαιρίαν πρὸς πανηγυρικὴν ταπείνωσιν τῆς μικρῆς Ἑλβετίας. Ἡ ἑλβετικὴ ἀστυνομία ἀνακαλύψασα τὸ βδελυρὸν ὄργανον τῶν βισμαρκικῶν δολοφονιῶν, συνέλαβεν αὐτὸν καὶ τὸν ἐφυλάκισεν. Ὁργῆ τότε καὶ ἐπέμβασίς τοῦ σιδηροῦ ἀρχικαγκελλαρίου, ἀπαιτοῦντος τὴν ἀποφυλάκισιν «τοῦ δημοσίου Γερμανοῦ ὑπαλλήλου». εἶναι πλέον ἢ πιθανόν ὅτι μὲ πᾶν ἄλλο Κράτος τῶν διαστάσεων καὶ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς Ἑλβετίας ὁ Βίσμαρκ θὰ ἐξήρχετο θριαμβεύων. Γνωρίζομεν μάλιστα καὶ χώρας, ἐν αἷς ὁ ἀντιπολιτευόμενος τύπος δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ ἐκμεταλλευσθῇ τὴν εὐκαιρίαν ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως. Εὐρισκόμεθα ὁμῶς ἐν Ἑλβετίᾳ, καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ κυβερνωμένη ὑπὸ τοῦ Δρόζ. Μεθ' ὅλας τὰς φοβερὰς ἀπειλάς, ὁ Δρόζ δὲν ἐνέδωκεν οὔτε κατὰ κεραίαν. Περιωρίσθη ν' ἀπαντήσῃ: «Ὅτι οὐδέποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ συλληφθεὶς, εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι ἠθέλησε νὰ συνταράξῃ τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν τῆς χώρας· τὸ ζήτημα τῆς φυλακίσεως καὶ τῆς τιμωρίας ἀφορᾷ ὅθεν ἡμᾶς καὶ μόνον ἡμᾶς, οὐδεμίαν δὲ ἐπέμβασιν δεχόμεθα εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ἡμῶν πράγματα!»

Σύσσωμος ὁ ἑλβετικὸς λαός, οἱ διαμαρτυρούμενοι ὡς καὶ οἱ καθολικοὶ, οἱ γερμανόγλωσσοι ὡς καὶ οἱ γαλόγλωσσοι, ἐξηγέρθησαν τότε ἐν πατριωτικῇ ἀγανακτῆσει καὶ ὑπεστήριξαν μὲ ἐν στόμα τὸν ἐξοχὸν καὶ θαρραλέον αὐτῶν κυβερνήτην, τὸν ὑπουργὸν Δρόζ. Διεθρυλήθη ὅτι ἡ Γερμανία ἠθέλε νὰ πέμψῃ εἰς τὰ ἑλβετικὰ σύνορα

στρατόν· ἀμέσως τότε οἱ ὑπῆλται τῆς ἑλβετικῆς ἰθυστρατίας ἤρχισαν νὰ ξεσκονίζουσι τὰς στολάς των καὶ νὰ προετοιμαζῶνται διὰ μέλλουσαν κινήσει τῆς ἐλβετικοῦ στρατοῦ. Αἱ ἑλβετικαὶ Βουλαὶ ἐπεδοκίμαζον παμψηφεῖ τὴν στάσιν τῆς κυβερνήσεως καὶ ὁ Δρόζ κατῆρθωνε λίαν ἐπιτηδέως νὰ διασπάσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ προκληθεῖσαν ἠμοφονίαν τῶν τριῶν αὐτοκρατοριῶν.

Ὁ Βίσμαρκ, ἀπομονωθεὶς καὶ ταπεινωθεὶς οὕτως ἐνώπιον τῆς μικρᾶς καὶ ἀσθενoῦς Ἑλβετίας, ἠναγκασθῆ νὰ ὑποχωρήσῃ. Ὁ θρίαμβος τοῦ Δρόζ ἀντήχησεν εἰς τὰ πέρατα τῆς ἕρηλου. Σύμπας ὁ πεπολιτισμένος κόσμος συνετάχθη τότε μὲ τὸ μέρος τῆς Ἑλβετίας, καὶ ὁ Δρόζ ἀπέδειξε πῶς ἐν μικρὸν καὶ ἀσθενὲς Κράτος δύναται νὰ νικήσῃ μέγαν καὶ πανίσχυρον γείτονα, ὅταν ἔχη τὸ εὐτύχημα νὰ κυβερνᾶται ὑπὸ χρηστῶν καὶ ἱκανῶν ἀνδρῶν.

Μόλις ἐξεράγη ἡ ἀτυχὴς ἡμῶν τοῦ 1897 πόλεμος, παρακαλέσαμεν τὸν Δρόζ νὰ δεχθῇ τὴν προεδρίαν τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐράνων, ἣν ἐπρεπε πρὸ πρυτὸς νὰ συστήσωμεν ἐν Βέρνην. Κατ' ἀρχὰς ἐδίστασε νὰ δεχθῇ ἀπὸ λεπτότητα, θεωροῦν ὅτι ἡ προεδρία ἀνήκειν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μᾶλλον εἰς ἕνα γνήσιον πολίτην τῆς Βέρνης. Ὅταν ὁμῶς ἐπιμελνόμενος τῇ παρεστήσαμεν πόσον ἡ προεδρία αὐτοῦ θὰ συνετέλει εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ φιλανθρωπικοῦ καὶ φιλελληνικοῦ ἡμῶν ἔργου, ἐδέχθη, ὑπὸ τὸν ῥητόν ὅπως ὅρον ὅτι, ἐνῶ θ' ἀνελάμβανε προθύμως ὅλον τὸ βᾶρος τῆς σχετικῆς ἐργασίας, οὐδ' ἂν ὁ ἀνεμέρετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὡς προέδρου· ὅπως καὶ ἐγένετο. Μικτὴ εἰκοσαμελὴς περίου ἐπιτροπὴ συνέστη οὕτως, ἐξ ἑλβετῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἣτις ὑπὸ τὴν δραστηρίαν διευθύνειν τοῦ Δρόζ ἐξητηχάρισ τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν τῶν ἐράνων. Περιττόν νὰ εἰπωμεν ὅτι ὁ πλέον πάντων ἐργασθεὶς ἐν αὐτῇ ἦτο αὐτὸς ὁ Δρόζ. Δὲν ἐδίσταζε νὰ μεταβλήῃ αὐτοπροσώπως εἴτε εἰς τὴν κατοικίαν ἡμῶν εἴτε ὅπου ἄλλοῦ παρουσιαζέτο ἀνάγκη πρὸς ταχύτεραν συνεννόησιν καὶ αἰσίαν ἐνδύωσιν τοῦ ἔργου, ὑπερ ἀνέλαβεν ὡς ἰδικόν του. Ἐὴν συλλογὴν ἐράνων ἐπεδιώξαμεν ἐν Βέρνην διὰ τῶν ἀκολουθῶν μέσων: 1) διὰ τῶν ἐφημερίδων, 2) ἀνὰ τὰ σχολεῖα, κατόπιν εἰδικῆς ἐγκυαλίου, 3) ἀνὰ τὰς συνοικίας, ὑπὸ τῶν ἐλληνομαθῶν μαθητῶν τῆς ἀνωτέρας τάξεως τῶν γυμνασίων δι' εἰδικῶν κλιβωτιδίων, 4) δι' ἰδιαιτέρων διπλοτύπων μεταξύ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς διανεμηθέντων, 5) διὰ μικρῶν ἀγροτικῆς ἐστῆς. Ὅπως, ἐντὸς τριῶν ἐβδομάδων, συνελεξαμεν ἐν Βέρνην τὸ ποσὸν περίου 12,000 φραγκῶν, ὅπερ ἀπεσταίλαμεν τῇ Α. Β. Γ. τῇ πριγκιπίσση Σοφίᾳ. Τὸ πολῦτιμον ἡμῶς ἐνδιαφέρον τοῦ Δρόζ καὶ ἡ ἐν Βέρνην ἐπιτυχία διηκολούνην τὴν συλλογὴν τῶν ἐράνων καὶ ἀνὰ

τὴν λοιπὴν Ἑλβετίαν, οὕτω δὲ καταρθώθη, χάρις ἐπίσης εἰς τὸν θερμόν φιλελληνισμόν τοῦ ἐν Ζυρίχη κ. Βέρλ, ν' ἀποσταλῇ ἐν ὅλῳ ἐξ Ἑλβετίας τὸ ποσὸν τῶν ἐκατὸν περίου χιλιάδων φραγκῶν πρὸς περιθαλψιν τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐκ Κρήτης προσφύγων.

Ἐνῶ εἰργάζετο ἡ ἐπιτροπὴ ἡμῶν ἐν Βέρνην, ὁ Δρόζ μετέβη δις εἰς Πεννίους, ὅπως συνεννοηθῇ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς αὐτονομίας τῆς Κρήτης. Λέγεται ὅτι ὁ Σουλτάνος τοσοῦτον ἐξαιμᾶνη, ὅταν ἔμαθε τὰ φιλελληνικὰ αὐτοῦ αἰσθημᾶτα (εἰ κατὰσκοποὶ του ἐφρόντισαν νὰ τῷ διαβιβάσσουν τὸ κείμενον προκηρύξεως ἐράνων, ἣν ὁ Δρόζ εἶχε συνυπογράψῃ μεθ' ἐξηκονταδύο ἄλλων προκρίτων τῆς Βέρνης), ὥστε ἔβρυχε ὡς πολῦτιμα σινικὰ σκεῦη. Ἡ στάσις τῆς Γερμανίας καὶ ἀργότερον τῆς Ρωσίας ἐπέπρωτο νὰ μεταιώσῃ τὴν κάθοδον τοῦ Δρόζ εἰς Κρήτην.

Ὀλίγιστοι ἐν τούτοις εἰ γνωρίζοντες ὅποιος πολυτίμους ὑπηρεσίας προσέτερον ὁ Δρόζ εἰς τὴν αὐτονομίαν τῆς Κρήτης, μεθ' ὅλην τὴν ἀποτυχίαν ταύτην. Δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ δημοσιεύσωμεν λεπτομερείας. Ἀρκούμεθα νὰ ὑπανθυμίσωμεν ὅτι εἶχεν ἔλθῃ στιγμή, καθ' ἣν χάρις εἰς τὰ φιλότουρα αἰσθημᾶτα τῶν μὲν καὶ τὴν ἐπιπόλαιον θαλίαν ἢ τὴν ἐγνωστικὴν ὀπισθ.βουλίαν τῶν δέ, αἱ πλείσται τῶν κυβερνήσεων τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς Χριστιανικῆς Ἑυρώπης ἦσαν διατεθειμέναι νὰ πνίξουν ἀπαξ ἐτι τὸ Κρητικὸν ζήτημα, μεθ' ὅλα τὰ ἀπὸ διετίκας γενόμενα. Αἱ συμβουλὴ καὶ τοῦ Δρόζ ὑπῆρξεν κατὰ τὰς κρίσεις ταύτας στιγμᾶς μεγίστης σημασίας!

Πρὸς ἐξουδετέρωσιν αὐτοῦ, τῇ ἐπρωτῇ ἐκ Καισαριανουπόλεως ἀδρὰ ἀρμυρῆ, ἐὰν εἶχετο τὴν θέσιν συμβούλου, ἀναδιοργανωτοῦ τῶν οικονομικῶν τῆς Τουρκίας. Ἔννοεῖτε τὴν ἀπάντησιν, ἣν ἔδωκεν. Σχεδὸν ταυτοχρόνως ὅμως μετὰ τὴν ματαίωσιν τῆς εἰς Κρήτην μεταβίβασις ὑπῆρξαν ὀλίγοι ἀφελεῖς Ἕλληνες, εἰτινας ἐσκέφθημεν ὅτι τοιαύτης ὑπερόχου ἀξίας ἀνὴρ καὶ διασῆμος διοργανωτῆς θὰ ἠδύνατο εἶναι, τὴν ἐπαύριον τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν συμπερῶν, νὰ χρησιμοποιοθῇ ἐν Ἑλλάδι πρὸς ἀνθρώπισιν τῶν κακῶς ἐχόντων καὶ περιμπόδισιν εἰ δυνατόν τῆς σήψις, ὅπ' ἦν κατατροχόμεθα· ὁ Δρόζ, ἐρωτηθεὶς, δὲν ἀπεποιήθη μὲν κατ' ἀρχὴν, πρεῖδεν ὅμως ἀμέσως τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν ὑπερφίαν πολλῶν ἐκ τῶν τῆς δυστήνου ἡμῶν Πατρίδος ἰθυστῶν, εἰς αἷς θὰ προσέκρουεν ἡ ἐπιτυχία τοῦ σχεδίου ἡμῶν. Αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ συνέβη! . . .

Ἡ παρκαμένη τοῦ Δρόζ ἐν Ἑλβετίᾳ νύχαριστῆσε τὰ μάλα τοὺς τι συμπολίτας αὐτοῦ, δι' οὗς ἦτο πολῦτιμος σύμβουλος, καὶ τοὺς ἐν Βέρνην ξένους προσθευτάς, εἰτινας ἔσαν λίαν εὐτυχεῖς,

δασκίς ἠδύνατο νὰ ἔχωσιν ἐπὶ τινος ζητήματος τὴν γνώμην τοῦ διασώμου τούτου ἀνδρός.

*

Ἡ συναναστροφή αὐτοῦ ἦτο περιζήτητος, τὸ δὲ γραφεῖόν του εἶχε καταντήση γραφεῖον διηνεκῶν συμβουλῶν. Ἐπιφανεῖς πολιτικοί, διπλωμάται, δημοσιογράφοι, ἐπίσημοι ξένοι διερχόμενοι ἐξ Ἑλβετίας, πολυάριθμοι φίλοι καὶ γνωστοὶ του, οἰκονομολόγοι καὶ ἐπιχειρηματίαι, μεγάλεμποροι καὶ τραπέζιται, συγγραφεῖς διάσημοι, συνητῶντο ἐν τῷ ὠραίῳ μεγάρῳ τοῦ διεθνούς γραφεῖου, τὸ ὁποῖον διηθύνεν ὁ Δρόζ.

Τὰ ἔκτακτα διανοητικὰ προσόντα, τὰ ὁποῖα τὸν ἐκόσμου, καθίστων πολυτίμους τὰς συμβουλὰς αὐτοῦ. Ἡ συνδιάλεξις του ἦτο τερπνοτάτη. Ἦτο ἐνήμερος ὄλων καὶ ἐπὶ ὄλων ἠδύνατο νὰ ἀποφανθῆ μετὰ καταπληκτικῆς εὐθυκρίας. Ἡ ἀπλότης τῶν τρόπων καὶ τὸ μειλίχιον τοῦ ἤθους ἠδύνατο τὸ θέλγητρον τῆς μετ' αὐτοῦ συνομιλίας. Ἀκριβέστατα ἐξεφράσθη ὁ γράφας περὶ Δρόζ ὅτι ὑπῆρξεν ὁ Ἑλβετὸς ὁ πλέον πλησιάζων εἰς τὸ τέλειον ».

Ἡ δύναμις τῆς ἀντιλήψεως εἶχε φθάσῃ παρ' αὐτῷ εἰς τὸ μὴ περαιτέρω. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Κρητικῆς αὐτοῦ ὑποψηφιότητος, ἐσκέφθη ὅτι εἶχεν ἀνάγκη νὰ μάθῃ πρὸ πάντων τὴν Ἑλληνικὴν, ὅπως συνεννοῆται ἄνευ διερμηνέων. Ἐχρησιμοποίησε πρὸς τοῦτο τὴν ἀδειαν ἐνὸς μηνός, ἣν εἶχε λάβῃ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1897. Μὲ τὴν βοήθειαν καλῶν βιβλίων, καταγίνετο καθ' ἑκάστην ἑσπέραν, πρὸ τοῦ ὕπνου, νὰ μάθῃ μερικὰς φράσεις ἐκ τῶν χρησιμωτέρων τὴν ἐπαύριον πρὸς τὰς ἐπανελάμβανε καὶ τὰς ἐγνώριζεν ἤδη! Ὡς μόνην βοήθειαν εἶχε τὰ ἑλληνικά, τὰ ὁποῖα εἶχε μάθῃ ἐπὶ ἐν ἔτος δεκαεξαέτης.

Εἰς γὰρ, εἰς τὸ συνητῆθῃμεν κατ' Αὐγουστον μεθ' ἐνὸς δημογενοῦς, ἠδυνήθη ἤδη νὰ παρακολουθῆσῃ ὄλην τὴν ἑλληνικὴν ἡμῶν συνομιλίαν, διὰ τῶν κυριωτέρων λέξεων. Ὅποια δὲ ὑπῆρξεν ἢ ἐκπληξίς ἡμῶν, ὅταν τὸν ἠκούσαμεν νὰ προφέρῃ μετ' ἀκριβεστάτης ἑλληνικῆς προφορᾶς σειρὰν λέξεων καὶ φράσεων. Ὑπῆρξεν οὕτω καὶ διὰ τὴν ἑλληνικὴν αὐτοδιδασκίαν, ὅπως προηγουμένως δι' ἄλλας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, ὅς εἶχεν ἐκμάθῃ ἐπίσης μόνος.

*

Τὰ συγγράμματα τοῦ Δρόζ εἶναι ἀναριθμητά. Τὸ γνωστότερον εἶναι τὸ θαυμασίον ἐγχειρίδιον τῆς πολιτικῆς παιδείσεως (Manuel d'instruction civique), τὸ διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν ἑλβετικῶν σχολείων συγγραφέν. Κατὰ τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ δράσεως, διευθύνων πάντας σχεδὸν τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως, ἔγραψεν ἐμβριθεῖς καὶ εὐφραδέεις μελέτας

περὶ πλείστων ὄτων ζητημάτων. Ἐὰ οικονομικὰ ζητήματα τὸν ἐλλυον ἰδιαίτερος μετὰ τῶν παιδαγωγικῶν. Συνειργάζετο εἰς πλείστα περιοδικὰ, ἑλβετικά τε καὶ ξένα. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διεκρίθη καὶ ὡς ἱστορικὸς πρώτης δυνάμεως. Ἐπὶ τῆς εὐκαιρίας τῆς ἑορτῆς τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς ἀπὸ τοῦ πρωσσοικοῦ ζυγοῦ ἀπελευθερώσεως τοῦ καντονίου τοῦ Neuchâtel, συνέγραψε τῷ 1898 τὴν ἱστορίαν τοῦ καντονίου τούτου, αἰτήσας τῶν ἐπιφανεστέρων τοῦ καντονίου ἀντιπροσώπων ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς χροιάς. Ἡ ἐμβριθεὶα καὶ ἡ ἀμεροληψία, ὅς ἐδειξεν ἐπὶ τῆς εὐκαιρίας ταύτης, κατεδείχθησαν ἐτι ἐναργέστερον ἐν τῇ Πολιτικῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλβετίας κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ἣν ἐξέθηκεν εἰς 360 μεγάλας σελίδας ἐν τῷ πολυτίμῳ τρίτῳ ἐργῷ Ἡ Ἑλβετία κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, δι' οὗ οἱ ἐπιφανέστεροι καὶ εἰδικώτεροι τῶν Ἑλβετῶν συγγραφέων ἐπισφραγίζουσι τὸν λήγοντα αἰῶνα, ἐκθέτοντες λεπτομερῶς τὴν ὑφ' ὅλης τὰς ἐπόψεις δράσιν καὶ πρόσδον τῆς πατρίδος των κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ.

*

Ὁ Δρόζ εἰργάζετο ἀκαταπαύστως ἀναλαβῶν ἐξ ἀγαθότητος πολλὰς οἰκογενειακὰς ὑποχρεώσεις, ὧν τὰ ἔξοδα ἤθελε ν' ἀντιμετωπίσῃ. Δυστυχῶς, αὐτὴ ἡ ὑπερβολικὴ ἐργασία ἐπέπρωτο νὰ προκαλέσῃ μνηνιγγίτιδα, ἣτις ἐπήνεγκε τὸ μαιραῖον τέλος.

Τὸν ὑπέροχον τούτον ἄνδρα, ὅστις τόσον καλῶς ἐγνώρισε τοὺς ἀνθρώπους, ἐτίμησαν οἱ συμπατριῶται αὐτοῦ διὰ πανδῆμου ἀναγνωρίσεως τῶν πολυτίμων αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσιῶν. Ὅταν τῷ 1892 ἀπεχώρησε τῆς Κυβερνήσεως, αἱ Βουλαι τῷ ἀκηθύναν ἐπίσημον ἐπὶ μαμβράνης εὐχαριστήριον ἡμολογίον τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἑλβετικῶ λαοῦ. Τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ ἠμολόγησαν ὡς γενικὸν ἐθνικὸν πένθος καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν τῇ πολιτικῇ ἀντίπαλοι αὐτοῦ. Δὲν ἀπέφυγε βεβηλῶς τὰς πικρίας, ὅς πᾶς μὴ ἀσυνείδητος ἀνθρώπος δοκιμάζει ἐν τῷ βίῳ, εἴτε ὑπ' αὐτῶν τῶν οἰκογενειακῶν δοκιμασιῶν προσβαλλόμενος εἴτε ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ προσκρούει εἰς τὴν φαυλότητα ἢ τὴν ἠλιθιότητα. Πάντες ὅμως οἱ πλησιάζοντες τὸν Δρόζ κατὰ τὰς τοιαύτας στιγμὰς ἔμειναν ἐκπληκτοὶ πρὸ τῆς θαυμασίας ψυχικῆς γαλήνης, μεθ' ἧς ὑπὲρ πάντα ἔστατο καὶ ὄλα ὑπέφερον. Ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ δύναμις τις, ἣτις τὸν ἐνεψύχου ὄλονεν καὶ ἣτις τῷ ἐπέτρεπε νὰ διατηρῆ ἀκέραιον τὸν θαυμάσιον αὐτοῦ χαρακτῆρα ἐν μέσῳ τῶν δυσχερεστέρων περιστάσεων τοῦ βίου. Τὴν δύναμιν ταύτην ἠμολόγει ὅταν εἰς τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ τὸν παρηγορήσωσιν ἀπῆντα μετὰ σθένους καὶ ἐμπνεύσεως: **Πρέπει νὰ βλέπωμεν πρὸς τὰ ἄνω!**

ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΚΕΡΚΤΖΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΗΣ. ΓΡΑΦΑΙ
ΤΟΥ ΟΡΚΑΝΗ ΚΑΙ ΒΕΝΟΖΖΟ ΒΟΖΖΟΛΙ

Προηγουμένως ἀνέφερό τινα περὶ τοῦ ἐν Πίσῃ Κοιμητηρίου, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα (Cimitero Santo). Ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ Κοιμητηρίου ἐκείνου, πλὴν τῶν γραφῶν τοῦ Ριῶττου, περὶ ὧν διέλαβον, ὑπάρχουσιν ἐκεῖ καὶ καὶ ἀξιολογώτεραι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ γραφαί, διὸ νομίζω ἀναγκαῖον νὰ ἐπαναφέρω ἤδη περὶ αὐτῶν τὸν λόγον.

Αἱ περὶ Κολάσεις, περὶ Παραδείσου καὶ περὶ Θανάτου ἰδέαι ἐπεκράτουν πλείστον κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν, αὗται δὲ ἀπετέλουσαν καὶ τὸ σύνθετον θέμα τῶν ζωγράφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀλλὰ καὶ ὁ γῶρος ὁ προωρισμένος εἰς ταφὴν τῶν νεκρῶν ἦτο λίαν καταλλήλος εἰς παραστάσεις τοιαύτας. Τὰς πενήντας ταύτας ἰδέας ἐξέφρασαν ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ Κοιμητηρίου τῆς Πίσης ἡ Βουφραμάλλος, ἡ Σίμων Μέρις, καὶ πρὸ πάντων ὁ Ἀνδρέας Ὀρκάνης, οὗ καὶ παράδειξαι γραφικῆς ἐπιπέρουσι δεινὴν εἰς τὸν θεατὴν ἐκπληξίαν. Ἐν τῇ γραφῇ τοῦ Ὀρκάνη ἡ ἰδέα τοῦ Θανάτου παρουσιάζεται ἀπροκάλυπτος φεβερῶ καὶ ἀποτρόπαιος, ἡ δὲ ματαιότης τῶν ἠδονῶν τοῦ κόσμου παρίσταται ἐν ἀλγεινῇ ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἄφαντον τοῦ ἀνθρώπινου γένους πεπραμένον. Ἐντὸς γλοιοῦ λευκῶνος καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν πυκνοφύλλων δένδρων παρίστησαν ὁ Ὀρκάνης πλείστους νέους καὶ νέας εὐφρανόμενους καὶ παραδιδόμενους εἰς τὰς ἠδονὰς καὶ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου τούτου. Ἐπιφεροὶ ἐρωτικαί, ἰπτάμενοι ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων, καταταξέουσι τὰς ἡραίας ἐκείνας νεανίδας, αἵτινες, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ βιογράφου Βιζζάρως, εἶνε προσωπογραφίαι γυναικῶν συγγράνων τοῦ ζωγράφου. Πλησίον τούτων ἕτεροι παρίτανται ἀκροῦμένοι τῆς μουσικῆς καὶ τῶν τερπνῶν ἄσμάτων, καὶ θεωροῦσιν ἀσμένως τοὺς χορούς, εἰς οὓς ἐπιδίδονται οἱ νέοι ἐν μέσῳ τῶν ἐρώτων αὐτῶν.

Οὕτως εἰς τὸ πρῶτον τοῦτο μέρος τῆς γραφῆς παρίστησαν ὁ Ὀρκάνης μετὰ χάριτος γραφικῆς τὰς ἠδονὰς τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλ' εἰς τὸ ἕτερον μέρος ὑπάρχει τὸ ἔμπλασι τοῦ νομίσματος. Ἐνταῦθα ἐπὶ τινος ὄρους παρουσιάζονται οἱ μετανοοῦντες καὶ οἱ φεύγοντες τὸν κόσμον καὶ τὰς ἠδονὰς του ὅπως σωθῶσιν. Ἐκ τῶν ἀναχωρητῶν τούτων ἄλλοι μὲν ἐπιδηλοῦντες εἰς τὸν θεωρητικὸν βίον ἀναγινώσκουσιν, ἕτεροι δὲ πρακτικώτεροι καταγίνονται εἰς διακρούς τοῦ βίου ἐργασίας. Ἀλλὰ τὸ φεβερὸν τῆς γραφῆς εἶνε τρία σώματα ἡγεμόνων, τῶν εὐδακμόνων τούτων ἐν τῇ γῆ, κειμένων ἐντὸς τάφου, σώματα μὴ διαλυθέντα εἰσὶ καὶ ἑλκλήριον. Ἐὰ ἡμισσητότα ταῦτα σώματα δεκνύει ὁ ἄγιος Μακά-

ριος πρὸς ἑτέρους τρεῖς ἡγεμόνας, αἵτινες ἐφιπτοὶ, συνοδεύμενοι ὑπὸ τῶν γυναικῶν των, ἐξέρχονται κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς θῆρυ καὶ ἔστανται ἐκπληκτοὶ παρατηροῦντες αὐτά. Ἐν μέσῳ τῆς γραφῆς φαίνεται ὁ Θάνατος ἐν μελαίνῃ ἀμυρῆσει, ἰπτάμενος ἐν τῷ αἰθέρι καὶ σείων ἐν θριάμβῳ τὸ δρέπανόν του. Πλείστα δὲ σώματα, κείμενα ἐκεῖ που ἐκτάδην, ἀνακηρύττουσι τὴν ἀκατάβλητον ἰσχύον του. Τελευταῖον ἐν τῇ γραφῇ ἐκείνῃ παρίσταται ἡ Κόλασις καὶ ὁ Παραδείσος.

Πρὸ τριακονταπενταετίας, ὅτε ἐπεσκέφθη τὸ Κοιμητήριον ἐκεῖνο, αἱ ἐν αὐτῷ γραφαὶ ἔφερον καταφαντὴ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ χρόνου καὶ τὰς ὕβρεις τῆς ὑγρασίας, ἐφαίνοντο δὲ ἡσημέρη καταβρέουσαι. Ἐκθύμαζέ τις δὲ τὴν ἀρέλειαν τῶν πρώτων ἐκείνων ζωγράφων, αἵτινες, μ' ὄλην τὴν ἀτέλειαν τῆς τέχνης των, δὲν ἐδίπταζον ν' ἀνακαμβάνουσι τὴν ἀσχερῆ παραστάσιν ἀσχερεστέρων ἐνοσιῶν, μὴ ἀποτρεπόμενοι καὶ εἰς τοῦτο ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ παρουσιάζουσι τὴν εἰδωλὴν εἰκόνα ἡμισσητότων σωμάτων, ἢ ἄλλων δυστυχῶν ποικιλοτρόπως ἠρωτηρησαμένων, ἐπικαλομένων δὲ τὸν Θάνατον πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν δειγῶν των διὰ στίχων γεγραμμένων ἀνωθεν αὐτῶν.

Ἰδὲ καὶ ἡ ἐντεχνος φιντοσκίασις ἐλλείπει ἀπὸ τῶν γραφῶν τούτων, ἡ δὲ προοπτικὴ, ἣν οἱ μεταγενέστεροι ἐκνεύρου, ἄγνωστος τότε οὖσα, παραβιάζεται ἀνηκεῖς, οὕχ ἦττον ὅσον νὰ ἡμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἐμπνευσις ὑπερεκτείλει πανταχόθεν, καὶ ἡ πρωτοτυπία, ἀρετὴ ἐν τῇ τέχνῃ ἀείποτε ζηλευτὴ καὶ ἐξοχία, ἀναφαίνεται ἀπανταχοῦ γενναία.

Κατὰ τὸ ἔθιμον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ κατὰ μίμησιν τοῦ διδασκάλου Ριῶττου ἔγραψε καὶ ὁ Ὀρκάνης ἐν τῷ θριάμβῳ τούτῳ καὶ ἰκανίτου πολλὰ ἐπίσημα πρόσωπα ζῶντα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, μετὰ τῶν ἡσίων παρίσταται ἐν τῇ πρώτῃ ἡμίτῳ νέος τις, θελητικὸς τῆς ἄφιν καὶ ὕψηλός τὸ ἀνάστημα, φέρων πῖλον κυναῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἰέρακα ἐν τῇ παλάμῃ. Ὁ νέος αὗτος εἶνε ὁ ἡγεμὸν τῆς Λούκας Καστρήσιος. Ἀλλὰ τίς ἦτο ἄρα γὰρ ὁ Καστρήσιος αὗτος; Ὁ περιώνυμος Μακιαβέλλης, ὁ γράφας τὴν βιογραφίαν του, δὲν ὠκνήσασκε νὰ παραβάλλῃ αὐτὸν πρὸς Φίλιππον τὸν βασιλεῖα τῆς Μακεδονίας καὶ τὸν Ἰωαννῶν Σκηπίωνα· προσθέτει μάλιστα ὅτι ὁ Καστρήσιος ἦν ὑπερβίβων ἀναμφιβόλως ἀμφοτέρους ἄν, ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως ἡγεμῶν τῆς Λούκας, εἶχε λάβῃ πατρίδα τὴν Μακεδονίαν ἢ τὴν Γαλιαν.

Ὁ Μακιαβέλλης ἀναφέρει καὶ ἄλλα τοῦ ἠρώτος του κατορθώματα, ὡς τὸν ἀπόλλωρον φόνον τοῦ ἐναρέτου γέροντος Στεφάνου Βινγγιό, ὅστις καταστειλὸς διὰ τῆς ἐπιρροῆς του πλάσσει ἐκρη-

γείσαν κατά του άπόντος τότε ήγεμόνος, και παρουσιασθείς είτα θηροφώντως προς αυτόν έπα- νελθόντα όπως συνηγορήση υπέρ των νεανιών έπαναστατών, συνελήθη δολίως υπό του Κασ- τρηναίου και κατεσφάγη μετά των άλλων των άληθώς ενόχων. Δυστυχώς την άπάνθρωπον ταύτην πράξιν άναφέρει ο σοφός ιστορικός χωρίς να εύρη μίαν κών λέξιν όπως στιγματίση τό πολιτικόν εκείνο κακούργημα. Προσθέτει μάλι- στα ότι τον βίον του Καστρηναίου ήθέλησε να τηρήση εν τή μνήμη των ανθρώπων, διότι ενό- μισεν ότι εύρεν εν αύτώ πολλά και μεγάλα πικραδείγματα άρετής και έπιτυχίας! Άλλά κατά τας ίδέας τής έποχής εκείνης και αύτου του Μικιαβέλη, ή τήρησις τής έξουσίας δια πάντων των μέσων, καλών είτε κακών, ήτο ή μεγίστη πολιτική άρετή, μόνη άξιζ έπαινών και θαυμασμού, διό και ο Όρκάνης έθειώρησεν άξιον να δικαιωνση την μορφήν του θαυμαζομένου Καστρηναίου παρεμβάλλον αύτην εν τή περι ής λόγος γραφή.

Καθ' έτέραν πάλιν συνθήκαι έγραψε και ο Όρκάνης στίχους, δι' ών επλήρου τας γραφάς του, διότι ήτο και αύτος, ως και πολλοί άλλοι, ποιητής, αλλά πλείστοι των στίχων τούτων δυσκόλως άναγινώσκονται σήμερα. Άποθνήσκων έξηκοντούτης τῷ 1389, έτάφη εν τῷ Κοιμη- τηρίῳ εκείνῳ, όπου και ειεργάσθη τὸν Θριαμβὸν τοῦ θανάτου.

Τὴν άρκτικήν πλευράν του Campo Santo καθωραίσε μεταγενεστέρως ο Benozzo Gozzoli. Η προοπτική είχε κάμη τότε μεγάλας προόδους δια των εργασιών του άρχιτέκτονος Beunelleschi και του Πύλου Ουκέλλου, τὰ δέ έργα του Μασαίου εν τή εκκλησίᾳ του Carmine εχρηγήσαν εις την τέχνην νέαν ρώμην, διό και αι γραφαί του Benozzo Gozzoli δια- φέρουσι κατά πολὺ των γενομένων εν τῷ Κοιμη- τηρίῳ πρό αύτου γραφῶν. Τὰς γραφάς ταύτας ήρχισε τῷ 1469 και έτελείωσε μετά δέκα εξ δλα έτη, άποτελοῦσι δέ μακρὰν σειράν εξ εικοσι δύο τοιχογραφιών, ών αι υπθέσεις ελήφθησαν άπισται εν τής Πικλαίας Διαθήκης. Μετά την Κιβωτόν και την Μέθην του Νῶε, έπονται ή υπερήφανος οικοδόμησις του Πύργου του Νεμ- βρώδ, ή Ηεροκαία των Σιδημάτων και Γομβόρων και ή θυσία του Άβραάμ. Μετά τας άνωτέρω γραφάς έξωγράφησεν ο Gozzoli την Γέννησιν του Μωυσέως, είτα άπαντα τὰ θαυμάσια, δι' ών ο προφήτης και άναρχης άκείνος έξήγαγε τὸν λαόν του από τής γῆς τής Αιγύπτου και έορε- ψεν αυτόν εν τή έρήμῳ επί τεσσαράκοντα έτη. Η μακρά αύτη σειρά των γραφῶν του Gozzoli καταλήγει εις την Συνάντησιν τής βασιλίσσης Σαβᾶ μετά του βασιλέως Σολομῶντος.

Εν τῷ έργῳ τούτῳ, ο κατέστησε διάσημον

τό όνομα του Gozzoli και ο έξετέλεσε μόνος άνευ βοηθῶν, έγκτεσπείρε πολλαχού πλείστας τῶν συγχρόνων έπιστήμων ανδρῶν προσωπογρα- φίας, μεταξύ των οποίων υπάρχει και ή προσω- πογραφία του γνωστοῦ παρ' ήμιν σοφοῦ έλληνος Άργυροπούλου εν τή Γραφή τής Βασιλίσσης Σαβᾶ.

Τὸ μεγαλεῖον και ή σεμνότης των διαφόρων τής Γραφής προσώπων μαρτυροῦσι τὰς εν τή εκκλησίᾳ του Carmine γενομένας υπ' αύτου σπουδάς, αι δέ συνθέσεις του λαμβάνουσι πλεί- στα θέληγητρα εκ τής ποικιλίας των παρεμβά- λομένων έπεισοδίων και εκ τής εν αύταις καλ- λονῆς τής άρχιτεκτονικής και των πολλαπλῶν τοπιῶν. Διαν επαινείται και έτερον αύτου έργον, ή εν τῷ παρεκκλησίῳ του μεγάρου Ricciardi προέλασις των μάγων βασιλέων, ών ή συνοδεία, άποτελουμένη εξ επείων ένδεδυμένων κατά τὸν συρμόν του δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, άναπτύσ- σεται γραφικώτατα περι την εκκλησίαν εκείνην. Μικητεῦσας πρὰ τῷ πολλῆς φήμης άπολαύοντι τότε μοναχῷ Beato Angelico, εξ εκείνου παρέ- λαθε και τό βαθέως έντετυπωμένον εις τὰς πρώ- τας αύτου γραφάς θρησκευτικόν αἰθέημα.

Εν Κερκύρα, Αθρουατος 1900.

Γ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

**ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ
ΕΝ ΕΛΒΕΤΙΑΙ¹**

[Κατά τὸν ἐπὶ τῆς Παιδείας Σύμβουλον Κλέον].

Άλλά τό δημοτικόν σχολεῖον, κατά την γνώμην του έλβετικού λαοῦ, έχει ελλα καθή- κοντα να εκπληρώση εκτός του τής έξασφαλι- σεως δια πάντων των δυνατῶν αύτῷ μέσων τής υγείας των μαθητῶν. Και τὰ έτερα ταῦτα καθή- κοντα έπίσης άπορρέουσιν εκ τής στοργῆς προς τὰ παιδία, τέλος δέ και εκ τινος καλῶς έννοου- μένου αἰσθήματος τής ανθρωπίνης αξιοπρεπειας. Τὸ σχολεῖον δέν πρέπει να εἶνε πλέον τό κτίριον όπου σπουδάζονται τὰ μαθήματα τὰ αναγεγραμ- μένα εις τὰ προγράμματα ή εις τὰ έγχειρίδια, άλλ' ή φιλόξενος στέγη, ένθα τό πνεῦμα άνα- πτύσσεται και σχηματίζεται ή κρίσις και δια- μορφοῦται ή καρδία. Προς έπίτευξιν του άποτε- λέσματος τούτου δέν τό σχολεῖον να περιβάλλη τό παιδίον δι' άτμοσφαιρας, ήτις να ευαρεστή η αυτό, να τό επιρρωνύη ευχαρίστως, να τῷ άπο- δίδῃ τό ισότιμον τής καλοκράθου έπικειρίας και τής στοργῆς ήν εύρίσκει εις τὸν οἶκόν του, εάν εἶνε άπορον ή πλούσιον και εάν έχη τό εύτύ- χημα να δύναται να συζῆ επί πολλαῖς ώρας μετά

¹ Τέλος: ίδε σελ. 243.

των γονέων του, ή εάν εἶνε πτωχόν και έγκατα- λειμμένον επί πολλαῖς ώρας υπό των γονέων του, αναγκαζομένων να άπουσιάζωσι χάριν τής καθημερινῆς εργασίας, να εμπνεή εις αυτό την άνάμνησιν ασύλου εἰρηνικοῦ και εύλογομένου και την έπιθυμίαν του να επανέλθῃ τό ταχύτε- ρον εις αυτό. Η τοιαύτη δέ άτμοσφαιρα άπο- τελείται εκ δύο στοιχείων. Τὸ πρώτον εἶνε καθαρῶς υλικόν. Δια να ευχαριστήται τό παιδίον μόνον εις τό σχολεῖον, άνάγκη πάσα όπως τό σχολεῖον αυτό εἶνε ὅσον τό δυνατόν ελευστικώ- τερον, ἡμοῦ δὲ με τούς υγιεινούς ὅρους και με την άδικαιλογικῆτως άνετον έπίπλωσιν, περι των ὡμιλήσασμεν ἤδη, έχει υλικόν ὄργανον ικανόν να βοηθῆ την έμφυτον των μαθητῶν αντίληψιν, ποικίλον δὲ ὅσον οἱ οικονομικοί του πόροι έπιτρέ- πουσιν αύτῷ. Τὸ εκπαιδευτικόν υλικόν τό ευρι- σκόμενον σήμερα εις την διάθεσιν του παιδίου εἶνε λίαν ἔφθονον, έντοτε δὲ θυμασίως κατάλ- ληλον όπως άρέσκη εις αυτό, ευῶ συγχρόνως τό διδάσκει. Ήπειτα ή διδάσκαλος ή ή διδασκά- λισσα δέν έχουν οἷς άποκλειστικόν μέσον τό υλικόν περι οἷ πρόκειται. Έχουσι τὰς παιδίας, ως αγαπίωσι τόσον τὰ παιδία, τούς ὁρόμους, τὰς σχολικὰς έορτάς, τὰς έορτάς αἰτινας εν Ἑλβε- τία δέν εἶνε έορταί παιδίων, άλλὰ και εφῆβων και ανδρῶν και ελοκλήρου του πληθυσμοῦ. Πε- θαίως πάντα ταῦτα συνεπάγονται άσπείνας, προσθεμένως εις τὰς ἤδη υπαρχούσας λίαν βαρείας σπανίως ἡμῶς ή εκπαιδευτικῆς άρχῆς, εις τὰ πλείστα των καντωνίον άρνείται εις τὸν ικανόν διδάσκαλον ή, τι αυτός κρίνει άπικρατή- τον δια την πρόσδον των μαθητῶν του. Εἶνε δὲ τόσον αληθές τοῦτο, διατε εν Ἑλβετία επικρατεῖ συγκλητικῆ αἰμιλλα εν τῷ σχολικῷ κόσμῳ, επί τῷ πεποιθήσει ότι εις την υγείαν των μελλουσῶν γενεῶν και εις την δικαιοδικῆν και ήθικῆν αυτων μόρφωσιν ὅκ εύρωμεν τό αντιστάθμισμα των καταβυλλομένων σήμερα χάριν αυτων οικονομικῶν θυσιῶν.

Τὸ έτερον στοιχείον εἶνε καθαρῶς ψυχολογι- κόν. Όπως αναλαβῆ την ήθικῆν μόρφωσιν του παιδίου ή διδάσκαλος, ἡφείλει να σπουδάζῃ τοῦτο, να τό γνωρίσῃ, να διακρίνῃ τούς λόγους δι' οἷς έχει τοιούδε ή τοιούδε χαρακτήρα, τουτέ- στι τούς ὅρους ὡφ' οἷς άνετρέψη και ὡφ' οἷς ζῆ κατ' οἶκον. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶνε λίαν οἰσιῶ- δες. Τὸ έργον του παιδαγωγοῦ εἶνε δυσχερές, άλλ' ἡμῶς δέν πρέπει να τό παραμαλῆ, εάν επι- θυμῆ όπως αληθῶς τό σχολεῖον ανέλθῃ εις την περιωπήν, εις ήν τάσσουσιν αυτό αι νεώτεροι άπειτήσεις. Ήδαν ο' υπό τσαύτην έποψιν, ἡμῶς προς τὸν γύτην τὸν επιφορτιζόμενον να κατα- σκευάσῃ σύνολόν τι δια μεταλλῶν διαφόρων αξίως, άναμιξαμεν και ἡμῶς τὰς έντυπώσεις, ως ἡρῶσθημεν εκ τής έξετέσεως των διαφόρων ἐπι-

σεων, πῶς εἶνε τό έξκγόμενον; Πῶς εν συνει- δήσει εἶνε τό προκύπτον σύνολον; Εἶνε τοῦτο: σύνολον ὅπερ, καιτοι βραδέως, προσεγγίζει ὅμως εις τὸν σκοπόν, ὡληθῆ κατανοεῖ εν συνόλῳ τὸν προορισμόν του και τείνει προς την πρόσδον. Εἶθε οι παιδαγωγοί των τέκνων μας να έξκο- λουθήσασιν την ὁδόν, ήν έξέλεξαν! Ὅκ εἶνε ἄξιαι τής ευγνωμοσύνης του έλβετικού λαοῦ, του συν- κισθναμένου ότι τὰ δημοτικὰ αύτου σχολεῖα μορφώνουσι τούς χαρακτήρας, ὡν αι δημοκρατικαί τσαύτην έχουν άνάγκην.

Προς τούτας ή έλβετικός λαός ζητεῖ ὅπως τό σχολεῖον παρασκευάζῃ από τοῦδε εν τῷ έλθετό- παιδί τὸν μέλλοντα μαχητῆν των οικονομικῶν αγόνων. Δια τοῦτο άκατανίκητος έπιθυμία παν- ταχοῦ εκδηλοῦται προς έπίτευξιν μορφώσεως περι την πρακτικῆν εργασίαν ἡσμηέρι έντελε- στέρως και μάλλον λελογισμένης. Τὸ μακρὸν παιδίον τῆς σήμερα εἶται ἄβριον ή σημεκρότερος ὅπως τῆς εθνικῆς βιομηχανίας υπό τὰ πανταῖα αἰσῆς εἶδη: ὅθεν πρόκειται να παρασκευασθῆ δια την μέλλουσαν αύτου ἄρσιν, εάν δέν επι- θυμῶμεν να τὸν ἀρήσασμεν να έξκαίλῃ ή να διακινδυνεύσῃ την υλικῆν ευημερίαν τής γῆρας του. Ὅ έλβετικός λαός άπικτεῖ ἄρα ὅπως εν τῷ δημοτικῷ του σχολεῖῳ εφρημίζονται ἡσμηέρι πληρέστερον αι ιδέαι των μεγαλοφυῶν εν τῷ παιδαγωγικῷ διδασκάλῳ, αἰτινας καλοῦνται Μοντιάγνιος, Κομήτης, Λῶικε, Ρουσσῶ, Πιστα- λάτζης, Φέλλεμπεργ, ὡν τινες διείδον εν τῷ με- θεδικῶς κανονιζομένη σωματικῷ εργασίᾳ του παιδίου ὑπερτέρον τι ή αντιστάθμισμα εις την άποκλειστικῆν εκπαιδασιν του πνεύματος: διεί- ὄν εν αύτῇ μέσον ὅπως καταστήσασιν άπτόν εις τό παιδίον και ὑποχρεώσασιν αυτό να ανα- γνωρίσῃ και να εκλέξῃ τό οἰσιῶδες στοιχείον τής υλικῆς του άσφαλείας και τής ήθικῆς του αξιοπρεπειας εν τῷ μέλλοντι, ήτοι την εργα- σίαν, την άσχολίαν την άρμόζουσαν εις τὰς κλίσεις του και τὸν χαρακτήρα του και ήτις ὅκ επιτρέπη αύτῷ να αντιμετωπίζῃ θρηραλίως και φαιδρῶς τὰς περιπετείας του εφῆβου βίου.

Εἶλος ή έλβετικός λαός ζητεῖ να εμπνευσθῆ πρὰ του δημοτικῷ σχολεῖου εις τὸν έλθετόπαιδῶν ο πόθος, ή θέλησις, ή φιλοδοξία του να καταστή ἄγαθος πολίτης, πολίτης ἄξιος τής ανωμαλίας ταύτης, τουτέστι χρήσιμος και άφωτισμένος εις την γῆραν του. Η θνικῆ αυτη άγωγή, ή άγωγή ὅλων δι' ὅλων, άρχίζει από των πρώτων βηθηῶν τής σχολικῆς κλήμακος και έξκαλοῦθει μέχρι πέρας αυτῆς. Εἶνε μέσον ισχυρὸν και- νωμικῆς άναπλάσεως. Εἶνε ή μεγάλη έσπευδῶ- τρια των προλήψεων και των έπιπλάσεων και- νωμικῶν των άσυμβιβάστων προς τό ὅτιον ἡμῶς δημοκρατικόν πολιταίμα. Εἶνε προς τούτας ή πηγῆ πανταίῶν προς τό ὅτιον εἰσεργετημάτων

δι' αὐτῆς ἀναπτύσσεται ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ κοινοῦ κλέους, τῶν κοινῶν παθημάτων, τῶν κοινῶν ἀναμνήσεων τὸ πνεῦμα τῆς κοινωνικῆς ἀνεξικακίας, τῆς εὐσπλαχνίας, τῆς ἀλληλεγγύης, οὗ ἔνευ τὸ ψηφιδωτὸν τῶν ἡμετέρων μικρῶν λαῶν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρον τῶν πρώτων Ὀμοσπονδῶν, τοῦ ν' ἀποτελέσῃ δηλαδὴ πράγματι «λαὸν ἀδελφῶν».

Ἐνῶ ἐχαράσσομεν τὰς γραμμάς ταύτας, ὁ ἑλβετικὸς λαὸς—καὶ τοῦτο ἔσται εἰς τῶν λαμπροτάτων αὐτοῦ τίτλων—παρκασκευάζεται νὰ πανηγυρίσῃ σεμνῶς, ἀλλ' ἀξιοπρεπῶς, τὴν μνήμην τοῦ πρώτου τῶν Ἑλβετῶν παιδαγωγῶν, τοῦ μεγάλου καὶ ἀτυχοῦς Πισταλότση. Ἡ προσέγγις τῆς 12 Ἰανουαρίου 1896, ἑκατοστῆς πενηκοστῆς ἐπιτελείου τῶν γενεθλίων τοῦ παιδαγωγοῦ, ἐνέπνευεν εἰς τε τὸν τύπον καὶ εἰς τὸ κοινὸν διαφόρους συγκινήσεις. Ἡμιλλῶντο τίς μᾶλλον νὰ ἐκφέρῃ πλληλαπλάς ὅσον καὶ ποικίλας ἐκτιμήσεις περὶ τοῦ σημερινοῦ δημοτικοῦ ἡμῶν σχολείου. Καὶ ἐνῶ οἱ πλεῖστοι ἀνεγνώριζον τὰς ἐπιτευχθείσας προόδους, ἕτεροι εὗρισκον ἐν τῇ ἐορτῇ τὴν εὐκαιρίαν ὅπως κατακρίνωσι τὸν ὄργανισμὸν αὐτοῦ, τὰ προγράμματα, τὰς σημερινὰς τάσεις τῶν διδασκόντων, ἄτινα, ὡς ἔλεγον, ἄγουν εἰς τὴν διανενητικὴν καταπόνησιν τῶν μαθητῶν καὶ εἰς τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς κατ' οἶκον ἐργασίας.

Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν διανοητικὴν καταπόνησιν, τὰς ἀφορμὰς καὶ τὰς συνεπείας αὐτῆς, παρατηροῦμεν διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐπανέρχεται τακτικῶς κατὰ περιόδους. Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν οὐδεὶς γίνεταί περὶ αὐτοῦ λόγος· εἶτα αἰφνης γίνονται γνωστὰ συγκεκριμένα τινὰ γεγονότα—πάντοτε λυπηρὰ—καὶ ἐπισύρουν τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ εἴτε παρ' ἡμῶν, εἴτε περὶ ἡμᾶς, τότε δὲ συνάπτεται νέος ἀγὼν. Πλὴν τὸ τοιοῦτο δὲν εἶνε βλαβερὸν, διότι αἱ παρατηρηθεῖσαι ἁλλείψεις εὐθὺς ἐξκαθαρίζονται. Ὡς πρὸς τὸ ἐν ἰσχύϊ εἰς τὴν ἡμετέραν χώραν σύστημα, καίτοι τοῦτο εἶνε πάντοτε τελειοποιήσιμον εἰς πολλὰ αὐτοῦ μέρη, ἡ δὲ πρακτικὴ αὐτοῦ ἐφαρμογὴ ἐξερτάται, ὡς εἶδομεν, τὰ μέγιστα ἐκ τοῦ διδασκάλου, δυνάμεθα οὐχ ἥττον νὰ εἴπωμεν ὅτι ἠυδοκίμησεν ἐμπράκτως· διότι βασίζεται ἐπιτυχῶς ἐπὶ τῆς μελέτης καὶ τῆς παρατηρήσεως τῆς φύσεως ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς τέχνης, ἣν ὁ Πισταλότσης ἰθεώρει ὡς βᾶσιν τῆς παιδαγωγικῆς αὐτοῦ¹.

¹ Τὸ παιδίον ἐνωρίτατα ἔχει ἀνάγκην ψυχολογικῆς διευθύνσεως διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ὀρθὴν αὐτογνωσίαν τῶν πραγμάτων. Ὡστε ἡ τέχνη ὀφείλει νὰ παρέμβῃ... ἡ τέχνη βασίζομένη ἐπὶ τῆς ψυχολογίας... Ὡ! πόσον ἡσύχως ὁ ἀνεπαυδὸς εἰς τὸν τάφον μου, ἐὰν ἤθελον κατορθῶσαι νὰ συνενώσω ἐν τῇ δημοτικῇ διδασκαλίᾳ τὴν φύσιν μετὰ τῆς τέχνης! (Πισταλότσης).

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀπέχομεν σήμερον πολὺ τοῦ ἄλλοτε σχολείου. Ἀφιστάμεθα πολὺ τοῦ Μεσαίωνα, ὅτε τὰ σχολεῖα ἦσαν καὶ παρ' ἡμῶν, ὅπως πανταχοῦ, ἐκκλησιαστικὸν μοναστήριον¹, ἀπεβλέποντα ὄχι τόσον εἰς τὴν διάδοσιν τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων παρὰ τῇ λαῶν, ὅσον περὶ τοῦ πῶς νὰ καταστῶσιν ἐστία πνευματικῆς παιδείας, ὅπως τὰ περίφημα μοναστήρια τοῦ Ραίχενάου², τοῦ Ἁγίου Γάλλου, τοῦ Ἀίνσιδελν, τοῦ Ἁγίου Μκυρικού, τοῦ Μουτιέ-Γρανβάλ, τοῦ Ἁγίου Οὐρσάνου, τοῦ Ρωμαιοματιέ, καθὼς καὶ οἱ περίφημοι ἱερατικοὶ σύλλογοι τῆς Γενεύης, τῆς Λυοννῆς καὶ τῆς Κοίρας. Ἀφιστάμεθα ὡσαύτως λίαν καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σχολείου τοῦ προκύψαντος ἐκ τοῦ ὀρησκευτικοῦ σχίσματος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Μεταρρυθμίσεως, ὅτε ὁ Ζβίγκλης καὶ ὁ Καλθίνος σημαντικῶς προήγαγον τὴν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν διὰ νὰ μορφωθῶσι παιδαγωγοὶ τοῦ λαοῦ, τὰ δὲ καθολικὰ καντόνια δὲν ἤθελον νὰ καθυστερήσωσιν εἰς τὸν περὶ ἐπικρατήσεως τοῦτον ἀγῶνα.

Ἐν τῇ σχολικῇ προγράμματι ἐπρώτεως τότε ἡ ὀρησκευτικὴ ἐκπαίδευσις καὶ τὰ ὑποχρεωτικὰ αὐτῆς παρεπόμενα, ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ γραφὴ³.

Μέχρι τῶν μέσων τοῦ III' αἰῶνος τὸ προσωπικὸν τῶν διδασκάλων σύγκειται κατὰ μέγα μέρος ἐκ κληρικῶν. Ἐκτοτε ὁ γραμματοδιδάσκαλος ὑπερισχῶει⁴ καὶ εἰς γραμματοδιδάσκαλος ἰσπερὸν μόνος πάσης παρασκευῆς, ἀμετρούμενος διὰ μισθοῦ, ὡς γλιτχοτάτου θεωρουμένου καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, εἶνε ἡναγκασιμὸς ὅπως ζῆ νὰ ἐξασκῇ ἐπαγγελματῶν εἶνε ταπεινὸς θεράπων τοῦ ἱερέως. Δὲν ὑπάρχει κτίριον ἰδιαιτέρον σχολείου· δὲν ὑπάρχει ποσῶς αἰθουσα εἰδικὴ καὶ ἀποκλειστικὴ διὰ τὰς παραδόσεις πανταχοῦ σχεδὸν ἀπ' ἐναντίας ἡ αἰθουσα τῶν παραδόσεων χρησιμεύει ὡς κοιτῶν καὶ ὡς συνήθης διαμονῆ τοῦ διδασκάλου καὶ τῆς οἰκογενείας του. Δὲν ὑπάρχει ἡ ὑποχρεωτικὴ φοίτησις⁵ καὶ εἰς τὰ σπάνια πρὸς τοῦτοις μέρη ἐνθα ἰθεασίθη, ἐματαιώθη ἔνεκα τῆς ἁλλείψεως κτιρίων καὶ διδασκάλων⁶.

Ἐπίσης ἀπεμακρύνθημεν πολὺ καὶ ἐκ τοῦ κατὰ τὰ τέλη τοῦ III' αἰῶνος σχολείου, ὅπερ

¹ Μόλις περὶ τὰ τέλη τοῦ Μεσαίωνα παρατηρεῖται ἀραιῶς κατὰ πόλεις ἡ ἵδρυσις σχολῶν λαϊκῶν ἐπὶ σκοπῷ κοινωνικῆς προόδου.

² Μοναχὸς τις, ὁ Βαλαφρείδης Στράβιον, θανὼν κατὰ τὸ 849, κατέλιπε περιέρχους πληροφορίας περὶ τοῦ ἐν Ραίχενάου πνευματικοῦ βίου.

³ Πλὴν τῶν πόλεων, σπανίως εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν σχολείων περιείχοντο ἄλλα μαθήματα ἐκτός τῶν ὀρησκευτικῶν.

⁴ Ἡμερολόγιόν τι τῆς Ζυρίχης διὰ τὸ ἔτος 1508 περιέχει ποίημα, ἐκφράζον τὴν εὐχὴν ὅπως πάντα τὰ παιδιά, ἀπὸ ἡλικίας 6—12 ἐτῶν φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα, διὰ νὰ διδάσκωνται ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν πρὶν ἢ ἀρχίσωσι τὴν μαθητεῖαν τέχνης τινός.

περιέγραψε δι' ἀνεξιτήλων χροιάτων ὁ Πισταλότσης. Καὶ ὅμως πνεῦμά τι νέον ἤρχιζε τότε νὰ ἐπικρατῇ, πνεῦμα ζωογόνος νὰ εἰσχωρῇ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ὁ Πισταλότσης, ὁ Φέλλεμπεργ, ὁ πατήρ-Γεράρδ ἐξεγείρουν κερποφόρον ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τῆς λαϊκῆς ἐκπαιδεύσεως. Πολλοὶ μοναὶ μεταβάλλοντα εἰς διδασκαλεῖα πρὸς μὸρφωσιν διδασκάλων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς νέας παιδαγωγικῆς, εἶον ἡ τοῦ Ἁγίου Θέρβαου, ἡ τοῦ Κρούζλιγκεν καὶ ἡ τοῦ Βελλελαλ.

Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις, παρὰ σκευασθεῖσα διὰ τῆς βραδείας ἐπιπέσεως τῶν μᾶλλον ἀγῶν ἰδεῶν καὶ τῶν γεννησιορρονεστάτων ὀνειρῶν, ἐκρήγνυται ὡς κεραυνός. Τὸ παλαιὸν οἰκοδόμημα, ὅφ' ὃ ἡ Ἑλβετικὴ ἔζησεν ἐπὶ πέντε αἰῶνας ἀμνησῆς, καταρρεῖ ὑπὸ τὴν ξενικὴν ἐπιδρομὴν. Ἡ μία καὶ ἀδικίρετος Ἑλβετικὴ Δημοκρατία ἀνεκρηύχθη, θέτει δ' εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν κοινῶν τοὺς μᾶλλον κεκηρυγμένους ἡπαθεοὺς τῶν νεωτεριστικῶν μεθόδων, τὸν Ἀλβέρτον Στάπφερ ἐκ Κρούγκ, τὸν Μελχίωρα Μὸρ ἐκ Λουκέρνης καὶ τὸσους ἄλλους, φαίνεται δὲ εἰς αὐτοὺς ἐκλέγουσα ὡς ἐμβλημα αὐτῆς τὸ ρητὸν τοῦτο τοῦ πρώτου ἐπὶ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργοῦ, ὅστις ἦτο ὁ Ἀλβέρτος Σάκπερ: «Ὁρεῖλομεν ν' ἀποδείξωμεν εἰς τὸν κόσμον ἥτις ἡ ἡμετέρα ἐπανάστασις ὑπῆρξεν ὀφείλωσι εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν βελτίωσιν τοῦ ἀνθρώπου».

Καὶ ἀληθῶς ἡ νέα Κυβέρνησις ἐπιλαμβάνεται τοῦ ἔργου μετὰ φλογερῶν ζήλων. Διοργανοῖ δημοιομόρφως καὶ ἡμοιορρυθμῶς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν. Μερικῶς πρώτον περὶ τοῦ μᾶλλον καταπειθόντος, περὶ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ἦδη κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1798 ἐπερνώθη ὁ καταρτισμὸς τοῦ νομοσχεδίου περὶ τῶν ἀστικῶν δημοτικῶν σχολείων. Ἦν δυνατόν νὰ ἔχη ὅφει αὐτοῦ τὰς τοπικὰς ἀνάγκας ἡ Στάπφερ συνεβουλεύθη δι' ἑγκλητῶν ἐρωτημάτων πάντας τοὺς ἐν Ἑλβετικῇ διδασκάλους¹. Ἐκαστον καντόνιον ὀφείλει νὰ ἔχη τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ ἐκπαιδευτικὸν συμβούλιον, ἕκαστον δὲ δικιμέρισμα τῶν σχολικῶν αὐτοῦ ἐπιθεωρητῶν. Κατὰ πρώτην φοράν διατάσσεται ἰσπετήμως ὁ ἐπιθεωρητῆς νὰ μεριμνήσῃ περὶ τοῦ κτιρίου τοῦ σχολείου. Τὸ Βοϊνγκόρφ ἀνακηρύσσεται ὡς διδασκαλεῖον καὶ ὁ Πισταλότσης συνδέει μετ' αὐτοῦ τὸ βλαστὸν αὐξὸν κλέος τοῦ ἠνθράτους του. Ἀλλὰ πάσαι αὗται αἱ προσπάθειαι ἀπομένουσιν ἄγονοι. Τὰ θρησκ. συμβούλια δὲν ἔχουν κενὸν νὰ συζητήσωσιν ἐπὶ τῶν καθυποβληθέντων αὐταῖς σχεδίων. Τὸ ἔδαφος τρέμει ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς ἐνωτικῆς Κυβερνήσεως, ἣτις ἐκδιώκεται ὑπὸ τῶν Ὀμο-

¹ Αἱ ἀπαντήσεις τῶν διδασκάλων διασπῶνται εἰς τὰρχεῖα τῆς Ὀμοσπονδίας.

σπονδιστῶν, ὡπαδῶν τοῦ πρώην κηθεστῶτος¹. Ὡστε ἡ Βουναπάρτης ἐπεμβλίνει καὶ ἐπιβάλλει εἰς τὴν Ἑλβετικὴν τὴν μεσοκράτησιν.

Καὶ ἐξέπεσον μὲν ἐκ τῆς ἀρχῆς οἱ ἄνδρες, οἱ ἐπιδιώκοντες τὴν διάδοσιν τῶν πρώτων διὰ τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας, ἡ ὄθησις ἡμῶν ἦν ἑδωκεν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην ἀπομένει εἰσέτι ζωηρα, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ πεφοτισμένου κοινοῦ, ἀναζωογονουμένη ὑπὸ τῶν ἰδιωτικῶν Ἰταρειῶν, καὶ ἰδίως ὑπὸ τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς, συσταθείσης ὑπὸ τοῦ Πισταλότση κατὰ τὸ 1808, αὐξήσασα δὲ ὡς ἐκ τοῦ γοήτρου τοῦ παρκαθεύοντος αὐτῇ ὑπὸ τῶν τριῶν μεγάλων Ἑλβετῶν διδασκάλων τῆς παιδαγωγικῆς, οἵτινες ἔσχον ἐπιδρᾶσιν ἀκατανίκητον οὐ μόνον ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν γήρᾳ, ἀλλὰ καθ' ἅπασαν τὴν πεπολιτισμένην Ἑλβετικὴν. Καὶ αὐτῇ οἱ Κυβερνήσεις τῶν καντονίων δεκνύονται εὐνοικῶς εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς δημοτικῆς διδασκαλίας· ἀλλ' ὅμως οἱ πόροι αὐτῶν εἶνε τόσον ἰσχυροί, ὅστε τὸ δημοτικὸν σχολεῖον μετὰ κόπου προσδεύει, ἐνῶ ἀρχίζουσι νὰ ἱδρύνονται ἀρκετὰ ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια πανταχοῦ. Ἀλλὰ τοῦλάχιστον τὸ δημοτικὸν σχολεῖον βελτιοῦται ἀνεπισημῶς ἐκ τῆς ἐπαρμαγῆς τῶν νέων μεθόδων, ὅπου ἰδίως τὰ σχολικὰ συμβούλια καὶ οἱ διδασκαλοὶ κενορθοῦσι νὰ ἐπιωφελοῦνται ἐξ αὐτῶν. Πυνόσκωμεν ἐκ τῆς μερτυρίας τοῦ ἱερμῆα Γαύττελφ καὶ ἄλλων, ὅτι ἡ ταιαύτη κατάστασις ἐξηκολούθησε περίπου ἀμεταβλήτως καὶ κατὰ τὴν Ἑλβετικὴν, πρὸς τὴν αὐξοῦσαν καὶ ἡμετέραν προδουμένην ἐπιμονὴν ἀπαίτησιν τῆς κοινῆς γνώμης, ἣτις ἐπόθει νὰ ἰθὴ ἱδρύματα καταλληλότερα πρὸς μὸρφωσιν δημοδιδασκάλων καὶ παρὰ τὰς ἀπαύστους προσπάθειας τῆς Ἑλβετικῆς Κοινοφελούς Ἰταρειῆς. Ἰδρυθείσης κατὰ τὸ 1810, καὶ εἰς τῆς ἡσίας τὸ πρόγραμμα ἀνεγράφετο πρώτη ἡ σχολικὴ μεταρρυθμίσις. Διὰ νὰ λειψῶσι πάσαι αἱ ἀντιδράσεις καὶ κατανοηθῶσι πάντα τὰ ἐμπόδια, πρέπει ν' ἀποκατασταθῇ ἐκ νέου τὸ δημοκρατικὸν πολιτεύμα. Ἔλεος ἡ ἐν ἔτει 1830 ἐπανάστασις ἐπέστρεψε τὴν ἵδρυσιν τοῦ νεωτέρου δημοτικοῦ σχολείου².

Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἐπὶ τέλους ἐτέθη ἐπὶ

¹ Ἡ τελευταία πρόξις τῆς ἐνωτικῆς Κυβερνήσεως ὑπὲρ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἦτο ἡ ἐπικύβη. Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1800 ἐξέδοτο διάταγμα, ὃ οὐ πάντες οἱ ἄνθρωποι ὑποχρεοῦντο νὰ συντηροῦσι σχολεῖον, ἡ τοῦλάχιστον κατὰ τὸν χειμῶνα, κερδίζοντες τὰ κατήληλα κέρη δι' αὐτῶν καὶ κερδίζοντες εἰς τὸν διδασκαλὸν μισθὸν τοῦλάχιστον ἐξ ἡρόσθεντα φράγκων. Πόλλοι δ' οἱ γονεῖς ὑποχρεοῦντο νὰ πᾶνκοσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον.

² Ἐν Νιόβατὸ εἶχεν ἤδη κατανοηθῆ νῦν τῶν σχολείων ὄργανισμός κατὰ τὸ 1820, ἐν δὲ τῇ Λουκέρνη κατὰ τὸ 1830, πρὸ τῆς πύσεως τοῦ ἡριστοκρατικοῦ πολιτεύματος.

βάσεων λελογισμένων. 'Αλλ' ἐχρειάσθη ἀκόμη πολὺ διὰ τὰ δευτῆ εἰς αὐτὸ ἡ ἐμπρέπουσα θέσις, ἐκείνη ἣν κατέχει σήμερον. Ἐτέθη μὲν ἡ ἀρχὴ ὅτι ἡ Πολιτεία ἔχει καθήκον καὶ ἀποστολὴν νὰ ἐκπαιδεύῃ τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ, ὅτι ὀφείλει αὐτὴ μόνη νὰ ἔχῃ τὴν πρωτοβουλίαν περὶ τῶν ζητημάτων τῆς πνευματικῆς ἀγωγῆς καὶ νὰ παρέχῃ εἰς τὸ δημόσιον σχολεῖον ἐπαρκεῖς πόρους. Πλὴν κατὰ πόσων δυσχερειῶν ἔχει νὰ παλαίσῃ ἡ τοιαύτη ἀρχή! Τὸ δημόσιον σχολεῖον ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἐχθρότητα τῶν ἰδιωτῶν, ὅτινες συντηροῦσι διὰ μεγάλης δαπάνης ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια παρ' αὐτῶν ἰδρυθέντα, τὴν ἐχθρότητα τῶν τάξεων τῶν οἰκοκυραίων, ὅτινες ἵδρυσαν παντοῖα σχολεῖα διὰ τοὺς εὐπόρους παρὰ τὰ σχολεῖα τῶν μὴ εὐπόρων καὶ τῶν πενήτων, τὴν ἐχθρότητα τῶν σωματείων καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅτινες συναισθάνονται πόσον ἡ ἐπιρροὴ αὐτῶν ἐκ τοῦ σχολείου ἐζημιώθη. Πρέπει ἡ Πολιτεία νὰ ὀριαμβεύσῃ κατὰ πασῶν τούτων τῶν ἀντιδράσεων, πρὸς τοῦτο δὲ διαθέτει μόλις περιορισμένα τινὰ οἰκονομικὰ μέσα. Οὐχ ἦττον χάρις εἰς τὸν εὐδόκιμον ὀργανισμόν τῶν δημοσίων σχολείων, ἀπὸ τῶν πρώτων μέχρι τῶν τελευταίων αὐτῶν βαθμῶν, χάρις εἰς τὴν ἀγαθὴν θέλησιν τῶν Κυβερνήσεων καὶ εἰς τὴν ἡδὴ ὑπερσχύουσαν ἐπίδρασιν τῶν μαθητῶν τοῦ Πεσταλότσι, τοῦ Φέλλεμπεργ, τοῦ πατρὸς Γεράρδ, χάρις εἰς τὴν γενναίαν καρτερίαν ἀνδρῶν οἷος ὁ Θωμάς Σιέρρ ἐν Ζυρίχη, τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἀνῆλθεν ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ὑδὸν τῆς προόδου καὶ ἀποκατῆλόνεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν μεγάλην πλειονότητα τῶν ἐλβετικῶν καντονίων. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε τὰ γενόμενα κατὰ τὸ 1874. Ἐνῶ τὸ Ὄμοσπονδιακὸν Σύνταγμα τοῦ 1848 ἀρκεῖται μεριμνῶν περὶ τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως, τῷ 1874 ἡ πλειονότης τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἔθνους ἐθεώρησεν ἐπ' ἀνάγκης ν' ἀναγράψῃ ἐν τῷ νέῳ ἀναθεωρηθέντι Σύντάγματι τὰς ἐξῆς διατάξεις :

« Ἄρθρον 27. Τὰ καντόνια μεριμνῶσι περὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἣτις πρέπει νὰ εἶνε ἐπαρκῆς, ἐξαρτωμένη δ' ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς διευθύνσεως τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις εἶνε ὑποχρεωτικὴ εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα καὶ παρέχεται δωρεάν. Εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα δικαιούνται νὰ φοιτῶσι μαθηταὶ παντὸς ὀρθοσκεύματος, χωρὶς ποσῶς καθ' αἰονόηποτε τρόπον νὰ παραβλαφθῇ ἡ ἐλευθερία τῆς ἐαυτῶν συνειδήσεως ἢ τῶν ὀρθοσκευτικῶν τῶν πεποιθήσεων.

» Ἡ Ὄμοσπονδία θὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα μέτρα κατὰ τῶν καντονίων, ὅσα δὲν ἐτελέσωσι τὰς παρούσας ὑποχρεώσεις.»

Ἐπὶ τῶν βάσεων τούτων τὸ σύγχρονον ἡμῶν δημοτικὸν σχολεῖον ἀναπτύσσεται καὶ προάγεται.

καὶ ἐπὶ τῶν βάσεων τούτων θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ πολὺ ἀναμφιβόλως τὴν βαθμιαίαν αὐτοῦ τελειοποίησιν.

Εἶθε ἄρα νὰ διαπνέηται ἡμεῖς περισσώτερον καὶ βαθύτερον ἐκ τῶν ἀρχῶν τούτων καὶ πάντοτε νὰ ἔχῃ συντεταυτισμένην τὴν τύχην του μετὰ τῆς τοῦ λαοῦ. Εἶθε δὲ οἱ τὰς τύχας αὐτοῦ ἰθύνοντες ἀπειδῶς νὰ παρέχωσιν αὐτῷ τὰ ὕλικά καὶ ἠθικά στοιχεῖα, ὅσα εἶνε ἀπαραίτητα πρὸς εὐδόξωσιν αὐτοῦ. Εἶθε ἰδίως νὰ μὴ λησμονήσωσι ποτε ὅτι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον εἶνε ἡ βάση τῆς ἡμετέρας δημοκρατίας καὶ ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτᾶται κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ ὕλικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ εὐημερία καὶ τὸ μέλλον αὐτοῦ τῆς πατρίδος!

Ἐὐχαρίστως δημοσιεύομεν τὴν κατωτέρω μετάφρασιν ἀρθροῦ τῆς γυναικῆς Ἰταλίδος λογογράφου Ματθίλλης Μερράο, ἀναγραφούσης τὰ κατὰ τὴν βασιλισσάν τῆς Ἰταλίας Μαργαρίταν πρὸ τοῦ σκληροῦ φόνου τοῦ βασιλικῆς αὐτῆς συζύγου μετ' ἐχθρότητος ἀντιστοιχούσης πρὸς τὴν ἄλλην γλυκύτητα, ἐφ' ἣς διεκρίνετο πάντοτε ἡ βασιλισσα ἢ νῦν βασίλισσα. Ἡ μετάφρασις εἶνε ἔργον πρωτοπέλου καλῆμου δεσποινίδος, ἣτις καὶ ἄλλας συμβολὰς μᾶς ὑπεσχέθη διὰ τὴν Ἑθνικὴν Ἀγωγὴν.

Σ. τ. Δ.

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΜΟΥ

Ὅποῖον θὰ εἶνε τὸ ἰσχυρὸν ἐκεῖνο χηρικὸν ἀντιδραστήριον, ὅπερ ὁ ἀναλύσῃ τὴν μυστηριώδη καὶ ἀκατανίκητον ἐκείνην δύναμιν, τὰ θέλητρα γυναικός; προκειμένου δὲ περὶ ἀνάστασις, ὑπάρχει τι τὸ βαθύτερον, τὸ πολυσυνθετώτερον, τὸ ἀσυλληπτότερον τοῦ πανισχύρου τούτου θελήτρου;

Οἱ ἱστορικοὶ, ὅτινες θὰ γράψωσιν ἀργότερον τὸ ἔγκωμιον τῆς Μαργαρίτας τῆς Σαβοῖας, βασιλισσῆς τῆς Ἰταλίας, θὰ δυνηθῶσι νὰ ἐξηγήσωσι τὰς ἠθικὰς αἰτίας, ὧν ἕνεκα κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ μακρᾷ σειρά τῶν γυναικῶν ἀπογόνων τοῦ οἴκου αὐτῆς, καὶ ὁ ἀναδειχθῆ ἔτι μεγαλειότερα ἐν τῷ μέλλοντι; Τίς θὰ δυνηθῆ ποτε νὰ μάθῃ τὰ πάντα περὶ γυναικός; Τίς θὰ δυνηθῆ νὰ εἴπῃ τὰ πάντα περὶ γυναικῆς ὑπάρξεως οὕτως ἰδιαζούσης, ὅσα ἡ ὑπάρξις βασιλισσῆς;

Ναί, ἡ βασιλισσά μου εἶνε εὐμορφος! Ἡ ὀχυμῶσις αὐτῆς ξανθὴ κόμη, ἣν δὲν τολμᾷ νὰ θιγῇ ἡ ἡλικία, περιβάλλει πρόσωπον λευκόν, οὐ ἡ ἀποστίλβουσα χρυᾶ ἐλκυεὶ καὶ ἀντανακλᾷ τὸ φῶς· οἱ βαθύραι αὐτῆς ὀφθαλμοὶ οἱ ἐκτοξεύοντες βλέμμα ὑπερήφανον καὶ ὀψευτικὸν δεκνύουσι ψυχὴν, ἣτις ἀγρυπνεῖ, ἣτις βλέπει, ἣτις κρίνει, ἣτις μισεῖ πᾶν ὅ,τι εἶνε κατώτερον, ἣτις ἀγαπᾷ πᾶν ὅ,τι εἶνε ὀρθίον. Τὸ στόμα αὐτῆς ἀνοίγεται πρὸς μειδιάμα ὀψευτικόν, μειδιάμα

ἐπεικέες, γλυκὺ, τρυφερόν· τὸ μέτριον αὐτῆς ἀνάστημα φαίνεται ὑψηλότερον τοῦ ἀληθοῦς, ἕνεκα τῆς ὀρεινῆς αὐτῆς ὀρυθῆς, ἣτις διατηρεῖ τὴν ἀφέλειαν αὐτῆς καὶ τὴν χάριν.

Εἶνε περικαλλῆς βεβήλιος! Ἄλλὰ πολλὰ ἄλλαι γυναῖκες καὶ πολλὰ ἄλλαι βασιλισσῆς ὑπῆρξαν περικαλλεῖς, χωρὶς ἐκ τοῦ κάλλους αὐτῶν μηδὲν νὰ προέβη κέρδος δι' αὐτάς, διὰ τοὺς περὶ αὐτάς, καὶ διὰ τὸν λαὸν αὐτῶν. Τὸ κάλλος τῆς Μαργαρίτας εἶνε πῶς ἀνώτερον τῆς ἀγνότητος τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου, ἔχει κατὰ τι τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς καρδίας... Τὸ κάλλος τοῦτο εἶνε μὲν γοητευτικόν, ἀλλὰ μένει ἀγνόν, εἶνε μὲν νεκρόν, ἀλλὰ διατηρεῖ γλυκεῖαν αὐστηρότητα. Ἡ ὀρθιότης αὐτῆς, καίπερ περιβαλλομένη ὑπὸ πολυτελείας καὶ κομψότητος, καίπερ ἐπιζητούσα τὴν κόσμησιν, τὰ ἐκλεκτὰ ἐνδύματα, τὰ πολυτελῆ κοσμήματα, τοὺς μανδύας τοὺς ἀξιόλους τοῦ βασιλικῆς αὐτῆς ἀξιώματος, οὐδὲν ἔχει τὸ κούφρον οὐδὲ τὸ ἐπιπόλαιον, ἀλλ' εἶνε κάλλος βασιλικόν, φυσικῶς κοσμοῦμενον διὰ παντὸς ὅ,τι ἔχει πλουσιώτερον καὶ εὐγενέστερον ἢ γυναικεῖος ἡμιτισμός.

Τὸ κάλλος μόνον εἶνε μονότονον, οἱ δὲ ἀνθρώποι βυρύνονται αὐτὸ ταχέως καὶ ἐπιζητοῦσιν ἄλλα.

Μὴ ἔπαυσεν ὁ κόσμος ἀπὸ εἰκοσιν ἢ τριάκοντα καὶ πλέον ἐτῶν σπαύδων πρὸ τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων ὅπως ἴδῃ τὴν Μαργαρίταν διερχομένην; Τὸ πλῆθος περιμένει αὐτὴν πάντοτε, ὅτι τρέφει ἔρωτα ἀπλοῖν καὶ πιστῶν πρὸς τὸ βλέμμα τῆς. Ὅταν ἀναγγιλλῆται ἐν Νεκπόλει ἢ ἐν Πανατιᾷ, ὅτι ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης θὰ ἔλθῃ εἰς τὰς πόλεις ταύτας χάριν δεκαπενθήμερου ἐπισκέψεως, ἐπικρατεῖ κίνησις χαρῆς ἐν ταῖς ἀνωτάταις τάξεσιν ὡς καὶ ἐν ταῖς κατωτάταις. Ἐὰ ἔτη παρήλθον, δὲν εἶνε πλέον ἐπ' ἴσης νέα, ἀλλ' ἡ χάρις αὐτῆς δὲν μεταβλήθη. Αἱ μητέρες λαμβάνουσι τὰ παιδία ἀπὸ τῆς χειρὸς, καὶ ἐξερχόμεναι τῶν οἰκῶν λέγουσι φαιδραί.

« Ἄς ὑπάγωμεν νὰ ἴδωμεν τὴν βασιλισσάν.»

Τὸ μυστικὸν θελήτρου τῆς βασιλισσῆς μου δὲν ἔγκειται μόνον ἐν τῇ γοητεῖα τοῦ μειδιάματος αὐτῆς, ἐν τῇ μεγαλειότητι τοῦ βαδίσματος, ἐν τῇ χάριτι τῶν στάσεων αὐτῆς· ἔγκειται ἐν τῷ πνεύματι αὐτῆς τῷ δεκτικῷ πάσῃ διανοητικῆς ἐκδηλώσεως, ἔγκειται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς τῇ εὐπροσίτῳ εἰς πάντα τὰ εὐγενῆ καὶ ἀγνὰ ἀσθημάτων, ἔγκειται ἐν τῇ ὀρθότητι αὐτῆς ψυχῆς, ἣτις ἐγκλείει τὰς ὑψηλοτάτας ἀρετάς, ὅς εἴχῃ ποτε γυνή. Ἡ Μαργαρίτα τῆς Σαβοῖας κέκτηται ἰδίως τὴν πίστιν· ὄχι ἐκείνην τὴν πίστιν, ἣτις περιορίζεται τυφλῶς εἰς στενοὺς ὀρθοσκευτικὸς τύπους, ἀλλὰ τὴν περωτισμένην, τὴν εὐρεῖαν ἐκείνην πίστιν, τὴν περιλαμβάνουσαν τὰς ὑψηλοτάτας τάσεις τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος;

καὶ ἀγούσαν εἰς τὴν φρόνησιν, τὴν ἀγχιότητα, τὸ ἔλεος. Πιστεύει, ἔχει δίκαιον, νὰ πιστεύῃ εἰς πᾶν ὅ,τι εἶνε ὀρθόν, δίκαιον, καλόν, ἀξίον ἔλεους· πιστεύει εἰς τὴν ἀγνότητα τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν συνειδήσεων· πιστεύει εἰς τὸ μεγαλεῖον, τὴν δόξαν τοῦ οἴκου αὐτῆς, εἰς τὴν τιμιότητα, τὸ ὄνομα, τὴν εὐκρίνειαν Ἰταλίου, ἢ ἡ τύχη ἐδώκεν εἰς αὐτὴν ὡς σύζυγον καὶ βασιλέα· πιστεύει βεβήλιος εἰς τὸ μέλλον τοῦ οἴκου αὐτῆς, καὶ πιστεύει μετὰ τσαύτης ὀρθοτητοῦτος εἰς τὰ ἱερά ταῦτα πράγματα, ὥστε οἱ ὀπαδοὶ τῆς βασιλείας στρέφονται πρὸς αὐτὴν ὡς πρὸς ἡγέτιν αὐτῶν.

Ἀφωσιωμένη μετὰ περισσῆς εὐλοθείας εἰς πᾶν ὅ,τι καλόν, ἡ Μαργαρίτα τῆς Σαβοῖας γυνώσκει τελείως τέσσαρας γλώσσας καὶ τὰς φιλολογίας αὐτῶν· τὰ γαλλικὰ, τὰ γγγλικὰ, τὰ γερμανικὰ καὶ τὰ ἰταλικὰ. Ὅ δὲ Ἰωσήφ Βόγγλης ἐδίδαξεν αὐτὴν ἀκριτὰ λατινικὰ, ὥστε νὰ δύναται ν' ἀναγινώσκῃ τοὺς κλασικοὺς συγγραφῆς.

Πάσαι αἱ πρῶναι αὐτῆς ὄραι, ἀπὸ τῶν ὀκτῶ μέχρι τῶν ἑνδεκά, εἶνε ἀφιερωμέναι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, διότι λαμβάνει πάντα τὰ δημοσιεύματα περὶ φιλοσοφίας, ἐπιστήμης, κοινωνιολογίας καὶ τῶν τεχνῶν, τέλος περὶ πάσης ὕλης. Δὲν εἶνε σχολαστικὴ, τὸ πνεῦμα αὐτῆς εἶνε λίαν κεκαλλιεργημένον. Ὅταν τις τῶν παρ' ἡμῶν γίνηται δεκτὸς παρ' αὐτῆς, ὅταν ξένος, συγγραφεὺς, λόγιος ἢ ποιητὴς τυγχάνῃ ἀκροάσεως ἐν τῷ Κυρινάλλῳ, μένει ἐκθαμβῶς πρὸ τῶν γνώσεων αὐτῆς. Δὲν ἀκούει παρ' αὐτῆς πράγματα ἐκ στήθεος ἀπομνημονεύμενα, ἢ γνώμης ὅς παρέλαβον ἐτοιμοὺς παρ' ἄλλων. Ὅχι. Ὅ,τι ἀνέγνωσε, τὸ ἀνέγνωσε καλῶς, καὶ ἡ προσωπικὴ αὐτῆς κρίσις εἶνε ἀκαυγῆς, σαφῆς, πρωτότυπος. Δὲν ζητεῖ παρὰ τῆς τέχνης, τῆς φιλολογίας ἢ τῆς ἐπιστήμης παράστασιν τοῦ βίου πάντοτε ὀρθίαν, γλυκεῖαν ἀπάτην, ψεύδος βόδιον, ἀλλὰ ζητεῖ ἐν αὐταῖς τὴν ὀρθοτῆρα πηγὴν τοῦ ἰδεώδους, καὶ τοῦτο πράττουσα ἐκφράζει τὴν ἀνάγκην μυρίων γυναικῶν, μυρίων ψυχῶν, ὅτινες ἔχουσι τὴν δίψαν τοῦ ὀρθοσκεύματος.

Καὶ διὰ τῶν λόγων, τοῦ μειδιάματος, τῆς παρουσίας αὐτῆς ἐνθαρρύνει τοὺς ἐργαζομένους· μεταβιβάζει εἰς τοὺς τόπους ἐνθ' ἀκριάζουσι αἱ τέχναι καὶ ἡ ἐπιστήμη, παρευρίσκεται εἰς πάσας τὰς μεγάλας μουσικὰς ἢ θεατρικὰς ἐορτάς, ἐγκαταλείπει πάσας τὰς ἐκθέσεις ζωγραφικῆς. Ἡ μεγαλοφυΐα, τὸ πνεῦμα, ἡ ἀγγίσις ἐλκύουσιν αὐτὴν καὶ κινεῖσι τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῆς. Τίς ἐξ ἡμῶν, μυθιστοριογράφος, διηγηματογράφος, ἐπιφυλλιδογράφος, καλλιτέχνης δὲν ἠσθάνθη τὸν ζῆλον αὐτοῦ ἀναλωσσομένου ἕνεκα τῆς ἐκ τῆς παρουσίας καὶ τῶν λόγων αὐτῆς παρεχόμενης εἰς αὐτὸν τιμῆς; Τίς ἐξ ἡμῶν ἐρχόμενος εἰς ἐπαύην πρὸς τὴν εὐθιαν καὶ περιπαθῆ ἐκείνην

βασιλικήν ψυχὴν ἐν ἡσθάνῃ ἐξαπτομένην ἐν ἑαυτῇ τὴν φλόγα τοῦ μέλλοντος ἔργου; Παιη-
ται καὶ πεζογράφοι ἐξύμνησαν ταύτην τὴν
γυναῖκα· λόγιοι, ἢ καλλιτέχναι ἐρίγησαν ὑπὸ
εὐγενοῦς ἀλαζονείας ἀκούοντες τὴν φωνὴν αὐτῆς
ἐπαινούσης τὴν ἐπιμοχθον αὐτῶν ἐργασίαν·
γυναῖκες ἀδύνατοι ἢ ἀποτεθαρρημένοι ὑποστηρι-
ζόμεναι ὑπ' αὐτῆς ἀπέβησαν ἰσχυροὶ καὶ ἴσως
νικηφόροι.

Καὶ ἐν μέσῳ τῶν εὐτελεῶν, δυσμόρφων,
χυδαίων πραγμάτων, δι' ὧν σύρεται ἡ ἰταλικὸς
βίος, ὡς ἐν γένει ὁ βίος πάντων τῶν νέων
ἔθνων, ἡ Μαργαρίτα ἐκπροσωπεῖ τὸν θρίαμβον
τοῦ πνεύματος, τὸν θρίαμβον τοῦ κάλλους ἐν τῇ
εἰδει καὶ τῇ ιδέᾳ.

Ἡ βασίλισσα ἔχει ἀνάγκην ἀπομονώσεως
κατ' ἔτος. Πρὸ πολλοῦ τὰ ὄρη ἐλκύουσιν αὐτὴν
διὰ τοῦ ὕψους, τῆς σιγῆς, τῆς ἀγνότητος αὐτῶν·
ἐγκαταλείπει πάσας τὰς κοσμικὰς πομπὰς, καὶ
ἀπλῶς ἐνδεδυμένη διὰ τοῦ φαιού ἐνδύματος τῶν
ὄρειθατῶν ἀναβάνει εἰς τὴν ὄρησιν ἐκείνην
κοιλιάδᾳ τῆς Grassoney, τὴν δεσποζομένην ὑπὸ
τοῦ ἐπιβλητικῆς ἐκείνου λευκοῦ ὄγκου τοῦ Ἐρυθ-
ροῦ Ὄρους (Mont Rose). Ἐκεῖ εἶνε κάτοχος
ὄρειας μονωρόφου οἰκίας, ἣτις εἶνε περικεκυ-
κλωμένη ὑπὸ λειμώνων καὶ δασυλλίων, τῶν
τελευταίων δένδρων τῶν Ἄλπεων. Διάγει δ'
ἐκεῖ βίον ἡσυχον καὶ μελετηρόν.

Ἡ μικρὰ αὐτῆς αὐτὴ κατοικεῖ ἐν τῇ πόλει
Grassoney, πόλει χιλίων κατοίκων, καὶ ἡ
βασίλισσα μετὰ μιᾶς μόνης κυρίας τῆς τιμῆς
καὶ οὗο θεραπόντων κατέχει τὴν ἐπαυλιν
Pessoz.

Μόλις δὲ φθάσῃ κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθῆ-
μερον τοῦ Ἰουλίου, περιβάλλεται τὸν γραφικόν
ἱματισμὸν τῆς χώρας, ἐξωφόριον ἐρυθρόν, στήθῳ-
δασμον μελανόν, φέροντα ποικιλόχροα κεντή-
ματα, ποδιῶν ἐκ μελανῆς μετάξης, μανδήλιον
διανθὲς περὶ τὸν λαιμόν καὶ πέπλον ἐπὶ τῆς
κεφαλῆς ἀντὶ τοῦ ἐπιδεικτικῆς ἐκ χρυσοῦ τρι-
χάπτου καλύμματος, ὅπερ φέρουσιν αἱ ἐπιχώ-
ριοι ἀγρότιδες τὴν Κυριακὴν.

Ἐκεῖ οὐδένα βλέπει, εἶνε μόνη, εἶνε ἐλευθέρη,
εἶνε ἡσυχος· Ἀναγινώσκει, σκέπτεται, ὄνειροπο-
λεῖ, πάντοτε μόνη, πάντοτε ἐλευθέρη. Τὴν Κυ-
ριακὴν μεταβάνει εἰς σεμνὸν καὶ μικρὸν παρεκ-
κλήσιον καὶ πάντες μεταβάνουσιν εἰς τὴν λει-
τουργίαν τῆς βασιλείας. Ἐπειτα, ἐπὶ τῆς πρὸ
τῆς ἐκκλησίας πλατείας ἀποδημητρίαι τινες
ἀποτελοῦσιν δριάδας καὶ ἀναμένουσιν αὐτὴν· ἐξέρ-
χεται, καὶ ἐπὶ τῆς ἀγροτικῆς ἐκείνης πλατείας
συνομιλεῖ εὐχαρίστως μετὰ τῆς μιᾶς ἢ μετὰ τῆς
ἄλλης, ἔπειτα δ' ἀποσύρεται.

Οἱ ὄρειοι αὐτῆς περίπατοι, αἱ μακριναὶ ἐκ-
δρομαί, αἱ θερραλέαι ἀναβάσεις εἶνε ἀναρίθμητοι.
Λατρεῖ τὰς ψυχὰς καὶ σιγηλάς ἐκείνας Ἄλ-

πεις, τὰς ἀποτάμους ἐκείνας ἀτραπούς, τὰς ἐπι-
κινδύνους ἐκείνας ὁδοὺς, τοὺς αἰωνίους ἐκείνους
παγετώνας, τὸν καθαρὸν καὶ ἐλαφρὸν ἐκείνον
ἀέρα, τὰ ὕψη ἐκείνα τὰ πλησιάζοντα πρὸς τὸν
οὐρανόν. Ἐπειτα κατέρχεται καὶ πάλιν εἰς τὴν
μικρὰν οἰκίαν, ἐν ἣ βυθίζεται ἐκ νέου εἰς τὰς
σκέψεις αὐτῆς, εἰς τὴν θεωρίαν, εἰς τὴν εὐγενῆ
ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς τῆς ἐρωτήσεως ἑαυτὴν καὶ
εὐρισκούσης ἀνάπαυλαν ἐν τῇ μονώσει.

Καὶ ἐγὼ παρεθέρισά ποτ' ἐκεῖ, πλησίον τοῦ
Ἐρυθροῦ Ὄρους, ἐν τῇ ἰσπερημένῳ ἀξιώσει
Ξενοδοχείῳ τῆς Grassoney, ἐν τῇ Pension
Delariorre, ἣτις μόλις χωρεῖ τριάκοντα ξέ-
νους. Μόνον μέτρα τινὰ ἀπέχει ἀπὸ τῆς ἐπαύ-
λεως Poccoz, ἐν ἣ κατοικεῖ ἡ βασίλισσα.

Πολλάκις διερχομένη πρὸ τῆς ἐπαύλεως ταύ-
της εἶδον λεπτοφυῆς πρόσωπον σκεπτικόν, καὶ δὲν
ἐτόλμησα νὰ χαιρετίσω τὴν βασίλισσάν μου,
φειδουμένη μὴ διαταράξω τὰς σκέψεις αὐτῆς.
Πολλάκις ἐν μέσῳ τῆς βαθείας νυκτός, ἐν ᾗ ἐγὼ
ἐγραφον ἀκόμη, καὶ οἱ ξενιζόμενοι ἐν τῇ ξενο-
δοχείῳ ἀνεπαύοντο ἐν ἡσυχίᾳ, ἤκουσα τὸν ἀδύ-
νατον ἦχον κλειδοκυμβάλου ἐπιφανεμένου ὑπὸ
λεπτοφυῶν δακτύλων. Μουσικὴ ὀλίγον βραδεία,
ἀμυδρά, περίλυπος, μουσικὴ ἀνεκρουομένη ὑπὸ
χειρῶν ἀναχαιτιζομένων ἐπὶ τοῦ ἤχηροῦ κλειδο-
κυμβάλου ὡσεὶ καὶ αὐταὶ ἀκόμη νὰ ἐσκέπτοντο
καὶ νὰ ἐσυλλογίζοντο. Καὶ οὕτως, ἐν τῇ σκιᾷ
καὶ τῇ σιγῇ ἤκουσα ν' ἀναθυμιάται ἐν τῷ χαυ-
νουμένῳ ἐκείνῳ μέλει τὸ διανόημα καὶ τὸ ὄνειρον
τῆς βασιλείας μου.

X**

ΕΚ ΤΟΥ ΑΓΡΟΚΗΠΙΟΥ ΜΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΧΟΙΡΙΝΗ

To be or not to be

Δὲν ἐπιθυμῶ μὲ τὸν καύσωνα τῆς ἐποχῆς νὰ
κοπιᾶσαι ἐρευνῶν ἂν πρέπει ἢ ἂν δὲν πρέπει νὰ
ὑπάρχωμεν. Τρώγομεν πέποντας, σῦκα καὶ στα-
φυλάς ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τοῦτο σχεδὸν ἀρκεῖ νὰ δι-
καιολογῇ τὴν ὑπαρξίν μας εἰς τὴν παρούσαν ἐπο-
χὴν, ἂν καὶ δὲν λύει ἀπολύτως τὸ ζήτημα διατὶ
ὑπάρχομεν.

Σημειώσατε ὅτι οὐχὶ μόνον διὰ πολλοὺς ἀν-
θρώπους, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλὰ ζῷα καὶ ζῴδια
εἶναι δυσχερὲς νὰ λῦθῃ τις τὸ ζήτημα, διατὶ
ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον. Οὕτως ἐν Αὐστραλίᾳ
ὁ κύριος καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικὸς σκοπὸς τοῦ προ-
βάτου εἶναι τὸ ἐρίον του. Ὁ Ἄγγλος θεωρεῖ
ὡς κύριον σκοπὸν τῶν ποιμνίων τὸ πρόβειον κρέας.

Ὁ Ἕλληνας, ὅταν βλέπῃ πρόβατα, φαντάζεται
πάρκυστα μίαν στάνην μὲ καρδάρια καὶ τσαντί-
λας, ἐνῶ γλυκὺ ἄρωμα γάλακτος καὶ ξινόν

ἄρωμα τυρογάλλου διαχέεται ἐν τῇ φαντασίᾳ του.
Οἱ Ἰνδοὶ θεωροῦσι βραχάριους τοὺς Ἰβηρικαίους,
διότι καταδέχονται νὰ τρώγουν τὸ κρέας τοῦ
βοῦς, τοῦ ἀγίου τούτου ζώου, τὸ ὅποιον ἀρετρεῖ
τὴν γῆν καὶ τρέφει τὴν ἀνθρωπότητα. Ἦμεῖς εἰ
Ἕλληνες θεωροῦμεν σήμερον καὶ τὴν βουραγίαν
καὶ τὴν ἄροσιν τῆς γῆς ὡς κάπως ἀξιοποιήσιμους
πράξεις, τοὺλάχιστον αἱ νόμοι μας ἐπιβιβάζουσι
βραρεῖς φόρους εἰς τὸν ξένον σίτον, εἰς τοὺς ἀρο-
τριῶντας καὶ τοὺς σφαζομένους βούς, ἐνῶ ἀφίνα-
μεν ἐντελῶς ἀφορολόγητον πᾶσαν λαχανοφαγίαν.

Ὁ σκοπὸς τῶν ἀλεκτοριδῶν δὲ ποῖος εἶναι;

Μέχρι τοῦδε οἱ ἀπλούστεροι ἐνόμιζον ὅτι εἶναι
ἡ ψοτοκία, ἀλλ' ἀπατώνται... Πλὴν τῶν κοι-
νῶν ὀντίων τῶν διαφόρων χωρίων, αἰτινες πράγ-
ματι σκοπὸν ἔχουσι τὴν ἀφθονον ψοτοκίαν χάριν
τῶν ἀπλουστέρων, ὑπάρχουσιν ἀριστοκρατικώ-
τεροι γενεαὶ ἀλεκτοριδῶν, αἰτινες παχύνονται
ταχέως καὶ τελείως καὶ δὲν παράγουσι μὲν πολλὰ
αὐγά, ἀλλὰ διαπρέπουσιν ἐφημέριαι διὰ τὸ εὐχυ-
μον κρέας τῶν.

Μεταξὺ τῶσων ζῴων καὶ πτηνῶν, τὰ ὅποια
αἰδοικεῖνται εἰς διαφόρους χρήσεις ἢ ἀγωνίζον-
ται ἀκόμη νὰ εὕρωσι τὸν ἀληθῆ προορισμὸν τῶν
ἐπὶ τῆς γῆς διὰ βραδείας ἐξελέξεως κοινωνικῶν
θεσμιῶν κτλ., ἐν μόνον ζῴον ὑπάρχει, τὸ ὅποιον
ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς
ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ βίου μὲ ἀριστέρον
πρόγραμμα δράσεως, ἡλ. ἐφηκολούθει νὰ ἔχῃ ἕνα
καὶ μόνον κύριον σκοπὸν τῆς ὑπαρξείας του, οὐδέ-
ποτε ἀμφισβήτηθέντα παρ' οὐδενός, καὶ αὐτὸ τὸ
ζῴον εἶναι... τὸ μαντεύετε οὐκ ὀλίως... ἡ χοίρις.

Οὐδέποτε τὸν μεταχειρίσθησαν ὡς ἱππασίαν ἢ
ὡς ἔλκασιν ἀμαξῶν ἢ ἀρότρων, οὐδέποτε ἐχρησι-
μοποιήθη τὸ γάλα του, οὐδέποτε τὸν ἐκούρευσαν
ζῶντα, ἀλλὰ πάντοτε τοῦ ἔλεγον « τρώγε διὰ
νὰ σὲ φάγωμεν ». Ὁ μεγαλύτερος ἐπαινος, ἡ
λαμπροτέρα ἀρετὴ εἶναι ἡ ἀήφραγία του, ἡ με-
γαλητέρα προσβολὴ ἢ δυσφήμησις, ἣν ὀνόμασε
νὰ ἐκσταμίσητε ὡς ἕνα χοῖρον, εἶναι ὅτι « δὲν
τρώγει μὲ ὄρεξιν » ἢ ὅτι προσκλήθητε ἠρνήθη νὰ
λάβῃ μέρος εἰς τὸ γεῖμα τῶν συντρόφων του.
Μεταξὺ ὅλων τῶν ἐδωδιμῶν ζῴων ἡ χοίρις εἶναι
τὸ ἐδωδιμώτερον. Καὶ διὰ νὰ ἐννοήσητε κάπως
τὴν πρωτότυπον ἐκφρασίαν λαβετε ὑπ' ὄψιν τοὺς
ἐξῆς ἀριθμούς· εἰς βούς, ὅστις ζυγίζει ζωντανὸς
200 ὀκάδας, σφαγμένος ὁ ὅ. ἀνευ κεφαλῆς, πο-
δῶν, δέρματος, τοῦ στέατος καὶ ἐντοσθίων ζυγι-
ζει μόλις 100 ὀκάδας, ὁ ὅ. τὸ ἡμισυ τοῦ σώ-
ματός του ἦτο μὴ ἐδωδιμον ἢ σχεδὸν μὴ ἐδωδι-
μον. Τοῦναντίον εἰς χοίρους βάρους 100 ὀκάδων
παράγει σχεδὸν 90 ὀκάδων ἐδωδιμον εὐσίαν, καὶ
τοῦτο, διότι τὰ εἰς τὰ ἄλλα ζῷα συνήθως μὴ
ἐδωδιμα μέρη (κεφαλὴ, ὠτα, πόδες, δέρμα, ἐντό-

σθια, λίπος νεφρῶν, κτλ.) εἶναι ἐδωδιμα παρὰ
τῷ χοίρῳ· καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα ἀκόμη ἐν τῇ Ἰσπε-
ρία χρησιμοποιεῖται εἰς κατασκευὴν αἰμοταλάν-
των (Hämoflits) καὶ μόνον τὸ περιεχόμενον τῶν
ἐντέρων του δὲν χρησιμοποιεῖται ὡς τροφή.

Οἱ χοῖροι ὅπως οἱ τεμπέληδες τοῦ μαθητικοῦ
«τεμπέλχανε» τῆς Κωνσταντινουπόλεως διαί-
ρουνται εἰς κοινούς καὶ βελτιωμένους, καὶ οἱ μὲν
κοινὸὶ συλλέγουσιν ἐπὶ τῶν βρακῶν μόνον τῶν
τὴν τροφήν των, ἀνασκάπτουσι τὰ ἐδάφους εἰς
ἀγρῶν βελῶν ἐδωδιμῶν καὶ ἐντόμων, ἐπιστρέ-
φοντες δὲ εἰς τὸν ἀγρὸν ὡς ἄσκαφοι, καθιρίζουσι
τοὺς περὶ τῆς ἐπαύλεως ὄρους ἀπὸ τοὺς φλοιούς τῶν ἀφθόνως καὶ κατὰ κόρον
ἐν τῇ ἐξοχῇ καταναλισκομένων πεπόνων, ὑδρο-
πεπόνων κτλ., ὡς καὶ ἀπὸ τὰ ἀπορρίματα
καὶ περιττώματα.

Οἱ βελτιωμένοι χοῖροι θέλουσι τὴν τροφήν
τῶν ἐταίμων ἐν τῇ φάτνῃ, ὡς οἱ μπάς-τεμπέ-
ληδες τοῦ παρρησιῶν, οἱ ὅποιοι ἐδίδοντο τὰ πα-
ξιμάδια μόνον βρωγμένα. Οὗτοι εἶναι μᾶλλον
τυτὰ ἢ ζῷα, οὗτοι ὅλην σχεδὸν τὴν ζωὴν των
διέρχονται ὑπνώττοντες χωρὶς νὰ ἔχουσι συνεί-
δησιν τῆς ὑπαρξείας των, καὶ μόνον κατὰ τὰς
ἄρας τοῦ φαγητοῦ καὶ τοῦ λουτροῦ ἐξυπνοῦσιν.
Οἱ τοιοῦτοι χοῖροι, ὡς ἐκ τῆς διαίτης των καὶ
τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως σωματικῆς καὶ πνευ-
ματικῆς γυμναστικῆς, ἀπέκτησαν τὴν ἰδιοσυϊάν
νὰ παρουσιάζουν πόδας μικροὺς, κεφαλὴν μικρὰν
καὶ ἐν γένει σκαλοτὸν λεπτότατον μὲ ἀφθόνους
μάζας μυῶν καὶ λίπους. Κληρονομικῶς δὲ ἀπὸ
γενεᾶς εἰς γενεάν ἰσπερεύθη ἡ ἰδιοσυϊα πρὸς
ὑπερσαρκίαν καὶ πολυφαγίαν καὶ πολυουσίαν.
Ἄν, ὡς παραδέχονται τινες ψυχολόγοι, ἡ ψυχὴ
τῶν ζῴων δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς τῶν ἀνθρώ-
πων, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ ψυχικὴ ζωὴ
τῶν βελτιωμένων χοίρων διαφέρει παρὰ πολὺ
τῆς τῶν κοινῶν χοίρων, αἰτινες διατήρησαν εἰς
πολλὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀγριοχοίρου.

Ἦσα διαφερόμετα μετὰ τοῦ ἀριμανίου ἀγρίου
κάπρου τοῦ ἐπιτιθημένου κατὰ τοῦ κυνηγοῦ, τοῦ
τρομεροῦ καὶ ζηλοτύπου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν
ἐρώτων του, τοῦ καταδιώκοντος τοὺς λύκους καὶ
ἐκρίζοντος δένδρα διὰ τῶν πηχυαίων φονικῶν
ὀδόντων του, καὶ τῆς μαλθακῆς ὑψηλῆς ροδο-
χρῶς μάζης ἀγγλικῆς χοίρου Ἄφ' ἑνὸς ἀνδρείου,
ἐκινησιᾶ, δύναμις, ὄρασις· ἀφ' ἑτέρου ὕπνος καὶ
φαγητόν. Ἄλλὰ πρὸς τί ἐπεδῶθησαν οἱ κτηνο-
τρόφοι εἰς τὴν παραγωγὴν τοιοῦτων «βελτιωμέ-
νων» λεγαμένων χοίρων, ἀφού φυσικολογικῶς ἡ
μεταμόρφωσις, ἣν ὑπέστησαν, προφανῶς δὲν ἦτο
βελτίωσις, ἀλλὰ ἐκφυλισμός; Ἦναι ὡς νὰ προ-
τιμῶμεν τὸν τύπον τοῦ προγαστροῦς κληροῦ
τοῦ πλαστικοῦ τύπου τοῦ μαχητικοῦ ἀνδρός, τοῦ
μυώδους ὀλυμπιονίκου παλαιστοῦ κτλ. . .

Ἰδοὺ μίαν περίπτωσιν ὅπου τὸ κτηνοτροφικῶς

ώραιον δὲν συμπίπτει ποσῶς πρὸς τὸ πλαστικῶς ὠραϊόν, καὶ ζωγράφος ἢ γλύπτης παριστῶν π. χ. τὸν «Ἴων» τὸν δάκνοντα τὸν γυμνὸν μηρὸν τοῦ ἔρχαστοῦ τῆς Ἀφροδίτης βεβχίως θὰ διέπραττε σφάλμα λαμβάνων ὡς πρότυπον ἕνα χεῖρον ἀμαλτέζικον» τετράπαχον, μὲ ἀσθενεῖς πόδας ὑπὸ στρυγγύλον «λουκανικοσιδῆς» πῶμα, ἐιότι τοιοῦτον δυσκίνητον χεῖρον θὰ ἀνέτρεπαν εὐκόλως δι' ἐνὸς λκτισμάτος, καὶ δὲν θὰ ἔχανε τὴν ζωὴν του τόσο προῶτως, ὡς γοργὸς «ροδόπαχος Ἀδωνίς, ὀκτωκαιδεκάτης γαμβρός». Ὡς γνωστόν, ὁ Ἀδωνίς, ὅστις ἦτο τόσο προσφιλὴς τῇ θεῇ Ἀφροδίτῃ, ἀκριβῶς διότι ἦτο εἰσέτι νέος ἀμύστακος, καὶ ὡς ἐκ τούτου «οὐ κεντεῖ τὸ φίλαμα», ἔπεσε θύμα ἐνὸς ἀγρίου χοίρου καὶ αἱ σταγόνες τοῦ αἵματός του μετεβλήθησαν εἰς αἱματόχροα ἀνθη ἀνεμώνης.

Ἄλλ' ὡς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν βελτιωμένον χεῖρόν μας τὸν προγαστορα καὶ ὡς ἴδωμεν ποῖα εἶναι ἡ ὑπεροχὴ του ἀπέναντι τοῦ κοινοῦ χοίρου. Ἄν τὸν θρέψωμεν ἐν τῇ σταύλῳ ἐπὶ 100 ἡμέρας περίπου χορηγούντες πλὴν τινῶν χλωρῶν κολοκυνθῶν (διὰ φρούτο) ἰδίως ἀραβόσιτον (καρπὸν) καὶ βελανίδα ξηρά, δικαιούμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι μὲ 250 ὀκάδας καρποῦ τοιοῦτου θὰ παραγάγῃ αὐξήσιν σωματικὴν περίπου 50 ὀκάδων, ἧτοι μὲ 2 1/2 ὀκάδας καρποῦ ἡμερησίως τὸ «θρεφτάρι» θὰ παραγάγῃ ἡμίσειαν ὀκταν κρέατος ἢ λίπους (ἀνευ κοκκάλων). Τοῦτο εἶναι μέγα κατόρθωμα οἰκονομικόν, διότι 5 ὀκάδες καρποῦ ἀραβόσιτου, κριθῆς κτλ. μεταβάλλονται εἰς 1 ὀκταν κρέατος χοιρινῶ ἢ 1 ὀκταν λίπους χοιρινῶ· τί ἄλλο θέλωμεν;

Πλὴν τοιαύτη χρησιμοποίησις τῆς τροφῆς εἶναι σπάνιον κατόρθωμα ἀπαντῶν μόνον εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀριστοκρατίαν τῶν βελτιωμένων χοίρων. Εἰς κοινοτέρως γενεὰς βελτιωμένων χοίρων χρειάζονται ἤδη 7—8 ὀκάδες καρποῦ πρὸς παραγωγὴν μιᾶς ὀκάς κρέατος, εἰς δὲ τὴν κοινὴν ἐγγχώριον γενεὰν τῶν ἀγεληδῶν διατηρουμένων ἡμιαγρίων χοίρων ὁ χωρικὸς χωρίζει μὲν τὸ φθινόπωρον ἐν χοιρίδιον, τὸ ὑποῖον ἐκτρέφει κατ' ἴκον, ἀλλ' εὖ ποιδῶν ἀποφεύγει ἐπιμελῶς νὰ ἀμῆ τὸν λογαριασμὸν νὰ ἴδῃ πῶς χρησιμοποιεῖται ἡ τροφή, διότι θὰ ἐβλεπεν ὅτι οὔτε 10 ὀκάδες καρποῦ δὲν ἐπαρκοῦσιν ὅπως γίνῃ μία ὀκά κρέατος, καὶ διότι θὰ ἠλαττοῦτο πολὺ ἡ χριστουγεννιάτικη χαρὰ, εἰάν ὑπελόγιζεν ὅτι τὸ θρεφτάρι τοῦ στοιχίζει περισσότερον ἢ ὅσον εἶναι ἡ ἀγοραία ἀξία τοῦ κρέατός του.

P. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Ἡ ὑπερφάνεια ἐν τῇ εὐτυχίᾳ καθίσταται ἀρετὴ ἐν τῇ δυστυχίᾳ.

Τίποτε δὲν συμβαίνει εἰς τὸν βίον οὔτε ὅπως τὸ φοβούμεθα, οὔτε ὅπως τὸ ἐλπίζομεν.

ΟΙ ΓΕΡΟΝΤΕΣ

[Κατὰ τὴν Ἀλφόνσον Κέρρ]

Οἱ γέροντες εἶνε φίλοι ἀπερχόμενοι· ποῖπει λοιπὸν τοῦλάχιστον νὰ τοὺς ἀνοσιπείωμεν ἀβρῶς.

Εἰς τὰς πρὸς τοὺς γέροντας σχέσεις σου τήρει τὸ μέτρον τῶν περιποιήσεων, τὰς ἠποίας καὶ σὺ ἐπιθυμεῖς νὰ ἔχῃς κατὰ τὸ γῆρας σου, καὶ ἐγκατάστησέ ἐπ' αὐτῶν τὰ δικαιώματά σου.

Εἰς τοὺς γέροντας πρέπει νὰ παρέχωμεν τὰς αὐτὰς περιποιήσεις ὅσας καὶ πρὸς τὰ παιδία, ματὰ τῶν ὁποίων ἔχουσι πολλὰ σημεῖα ὁμοιότητος. Ὅμως ὁσάκις πρόκειται νὰ βοηθήσητε προσβύτην τινὰ ὅπως καταβῇ τὴν κλίμακα ἢ ὅπως διέλθῃ αὐλάκιόν τι, πρέπει νὰ τοῦ ἀποκρύψῃτε τὸν οἶκτον, εἰς τρόπον ὅστε νὰ ἐκλάβῃ τὴν ἐκδούλευσιν ταύτην ὡς ἐνδειξὴν σεβασμοῦ. Ὅταν τοῦ προσφέρῃτε τὸν βραχίονά σας εἰς ὁδὸν τινὰ σκολιάν, πρέπει νὰ τὸν κάμῃτε νὰ πιστεῖῃ ὅτι ἐπιτηδῆς διὰ νὰ τὸν ἀκροάζησθε βραδύνετε τὸ βῆμα συμφώνως πρὸς τὸ ἰδικόν του, καὶ ὅτι σεῖς πιστεύετε ὅτι ἡ βίωμη ἢ ἐγκαταλείπουσα τὰς κνήμας του κατέφυγεν εἰς τὴν διάνοιάν του.

Τὸ νὰ ἀφίνη τις τὸν γέροντα νὰ μένῃ εὐχαριστημένος διὰ τὸ γῆρας του καὶ καυχώμενος διότι δὲν εἶνε πλέον νέος εἶνε χαρὰ ἐκ τῶν πολλῶν ἀβρῶν, τὰς ὁποίας δύναται νὰ προξενήσῃ ἢ ἀγαθὴ καρδία.

Τὸ μὴ τιμᾶν τὸ γῆρας ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ κατεδαφίζειν τινὰ τὴν πρωτίαν τὸν οἶκον ἐνθα μέλλει νὰ καταλύσῃ τὴν ἐσπέραν.

Δὲν πρέπει ν' ἀποδίδωμεν εἰς τὸ γῆρας πάντα τὰ ἐλαττώματα τῶν γερόντων. Ὁ μωρολογῶν γέρον ἐγεννήθη μωρολόγος, ἢ τοῦλάχιστον ὑπῆρξε φλύκρος κατὰ τὴν νεότητά του. Γέροντες ἀξιογάπητοι εἶνε ὄλιγοι, διότι ἐν γενεῇ οἱ ἀξιογάπητοι ἄνθρωποι σπανίζουσιν.

Πρέπει νὰ φερόμεθα πρὸς τοὺς γέροντας μετ' ἀναμίκτου στοργῆς καὶ σεβασμοῦ καὶ μετὰ τρόπου ὑπενομιζόντος ὅτι εἰς τὸν γέροντα ἐνυπάρχουσιν αἱ ἰδιότητες καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ προεστῶτος καὶ τοῦ παιδίου.

Πρέπει νὰ πλανῶμεν τοὺς γέροντας ὡς πρὸς τὴν προσέγγισιν τοῦ θανάτου, ὅπως πράττει καὶ αὐτὴ ἡ φύσις. Βλέπετε ἕνα νέον καὶ ἕνα προσβύτην φυτεύοντας δένδρον· ὁ νέος φυτεύει δένδρον βλαστήσαντα ἤδη καὶ ἀκμαῖα, μόλις δὲ προσφθάει νὰ τὰ φυτεύσῃ, διότι δὲν ἔχει καιρὸν νὰ περιμένῃ. Ὁ προσβύτης ἀπ' ἐναντίας δὲν σπεύδει, ἀλλὰ φυτεύει νεαρῶτατα δενδρόλλια, λέγων: «Μετὰ εἰκοσιν ἔτη θὰ μοῦ κάμνουν ὠραῖον σκιάν».

Ἡμέραν τινὰ συνήνητησα εἰς τὸ Λουξεμβούργον τὸν ἀκχθημαϊκὸν Ἰουλίω, ὅσα τότε ὀγδοηκοντούτη: «Φίλε μου, μοὶ εἶπεν, εἶνε καιρὸς νὰ φροντίσω περὶ τοῦ μέλλοντός μου».

Ὁ γέρον πρέπει νὰ κάμῃ νὰ λησμονῆται ὅτι ἔχει σῶμα. Ἡ λογικὴ τῆς γλώσσης ἀποκαλεῖ γέροντας ἀδιαφόρους καὶ τοὺς ἠλικιωμένους ἄνδρας καὶ τὰς ἠλικιωμένας γυναῖκας. Ὁ γέρον θὰ εἶνε εὐτυχέστερος καὶ μάλλον εὐνοήλητος εἰάν πεισθῇ ὅτι ἀνήκει εἰς τρίτον τι φύλον.

Καὶ εἰ μὲν νέοι ὑπείλουσι νὰ συλλογίζονται ὅτι θὰ γηράσωσι ποτε, ἀλλὰ καὶ οἱ γέροντες πρέπει νὰ μὴ λησμονῶσιν ὅτι ὑπῆρξαν ποτε νέοι καὶ ὅτι δὲν ἦτο τότε πολὺ εὐκόλον εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ν' ἀπορήγωσιν ἢ, τι τήρῃ ἀποκαλοῦσιν ἀδυναμίας καὶ ἐλαττώματα.

Οἱ γέροντες δὲν πρέπει νὰ κατακρίνωσι καὶ ν' ἀποδοκιμάζωσι πάσας τὰς τέρψεις τῆς νεότητος, ὡς εἰσπότης συντρίβων τὸ ποτήριόν του μετὰ τὴν πόσιν ἢ ὡς ὁ φίλιππος ἠδωκίπορος ὁ ὁσλώνων τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς, ἀφοῦ καρέσῃ τὴν δίψαν του.

Ἄς μὴ τὸ λέγωμεν εἰς τοὺς νέους, ἀλλ' ὡς μὴ ἀφίνωμεν καὶ τοὺς γέροντας νὰ λησμονῶσιν ὅτι τὸ γῆρας δὲν φέρει πάντοτε τὴν φρόνησιν.

Μάθετε νὰ γίνεσθε γέροντες καὶ προσπαθήσατε νὰ μὴ βλαστῆτε πρὸς τοὺς καρπούς, εἰτινες φθείρονται μὲν ἐκ τοῦ κειροῦ, ἀλλὰ δὲν ὀριμάζουσιν.

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ὡς συνήθηται νὰ εἰσέλθῃ βέβαιον πρὸς τὴν κλιθεσ καύσητος τοῦ ὕδατος, τὸ ἄκατον πίνωμεν;

— Μόνον βράζοντες τὸ ὕδωρ εἰμαθα βέβαιοι ὅτι κατεστρέψαμεν τὰ βλαβερά μικρόβια, τὰ ὅποια ἦτο ἐνδοχόμενον νὰ περιέχῃ. Ἐὰν ἐπιλιπτήρικ, ὅσον ὁήποτε τέλει, δὲν εἶνε ἀσφαλῆ, διότι δὲν δύναται νὰ διατηρηθῆσιν ἐπαρκῶς καθαρὰ εἰς τὴν εἰδικὴν χρῆσιν. Τὸ ὕδωρ ἀπὸ βρασμῆ εἰς ἀπολύτως καθαρὸν δοχεῖον, εἰὰ νὰ μὴ προσλάβῃ δυσάρεστον τινὰ ὀσμὴν ἢ γασίν, πρέπει νὰ ἀερισθῇ μεταγγιζόμενον ἐπανειλημμένως ἀπὸ δοχεῖον εἰς δοχεῖον ἢ ἀναταρασσόμενον ἢ κτυπούμενον διὰ ξύλινου κοχλιαρίου.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΠΕΤΥΧΕΝ:

Ὑπὸ τὸν τίτλον τούτου δημοσιεύεται ἐν ἀκριτῇ Γαλλικῇ φύλλῃ σημεῖωμα, εἰς ὃ ἐξέλογισεν πληροφορίας τινὰς περιέρχους γάρην τὴν ἀναγνωστῶν μας.

Τὴν 16 Ἀυγούστου (2) ἡ ἐκθεσις τῶν Παρισίων συνεπλήρωσε τὰ 3/4 τῆς ὑπάρξεώς της.

Ἡ ὅλη διάρκεια αὐτῆς εἶχεν ὀρισθῇ 205 ἡμερῶν, διότι ἤνοιξε τὴν 15 Ἀπριλίου καὶ ἠλ κλεισθῇ τὴν 15 Νοεμβρίου, ὡστε μετὰ τὴν 16 Ἀυγούστου τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐγένετο τὸ σημεῖωμα συνεπλήρωθησαν 123 ἡμέραι καὶ ὑπολείπονται 82.

Κατὰ τὰς 123 ταύτας ἡμέρας ἐξῆλωθησαν ὀλίγον τι πλέον τῶν 20 ἑκατομμυρίων εἰσιτηρίων (ἀκριβῶς 20,043,620), ἐνῶ κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1889 ἐξῆλωθησαν 14,169,161, ἧτοι περιπλέον κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἐκθεσιν 5,874,459 εἰσιτηρίων.

Τὸ πλέονισμα τοῦτο ὁλ ἀξία ἀκόμη κατ' ἀναλογίαν κατὰ τοὺς ὑπολειπομένους μῆνας μέχρι τῆς κήψεως τῆς ἐκθέσεως. Καὶ πραγματικῶς κατὰ τὸ 1889 οἱ καλλίτεροι μῆνες ὑπῆρξαν οἱ τρεῖς τελευταῖοι καὶ οὐδὲν τὸ καλῶς ὅπως καὶ ἐφέτος ὑπῆρξῃ τὸ αὐτό.

Ἰσοῦ ἄλλως ἢ πρὸς τὴν ἐκθεσιν ὑπὸ τὸν τύπον τῶν εἰσιτηρίων καὶ τῶν δύο ἐκθέσεων.

	1889	1900
Ἀπρίλιος		1,008,850 (15-30)
Μάϊος	2,610,812 (6-31)	3,425,807
Ἰουῖος	4,338,869	6,065,922
Ἰουλίος	4,514,196	5,944,525
Ἀυγούστου	4,977,092	3,568,516 (1-15)
Σεπτέμβριος	5,246,701	
Ὀκτώβριος	4,820,869	
Νοέμβριος(-6)	1,610,810	
	28,140,982	

Ἐφέτος οἱ εἰσιτήριος τοῦ Ἰουλίου καθυστέρησαν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς τοῦ Ἰουνίου ἐνεκ τῆς ὑπερβολικῆς καθυστοῆς, ἀλλ' οἱ τοῦ Ἀυγούστου βάλουσιν αὐξάνουσαι καταπληκτικῶς, τοιαύτη δὲ αὐξήσις προβλέπεται μέχρι τέλους. Ἰσοῦ δὲ περίπου ποσῆ ἢ ἔχει αὐτὴ μέχρι τέλους.

Ἀυγούστου (ὀλοκληρῶς)	7	ἐκ εἰσιτῶν
Σεπτέμβριος	8	"
Ὀκτώβριος	7	"
Νοέμβριος	1,000	"
Τὰ μέχρι τοῦδε	20,043,620	
Σύνολον	41,643,620	

Ἄλλ' οἱ εἰσοδοὶ αὗται δὲν ἀντιπροσωπεύουσι πᾶσαι καὶ πληρῶνόντας ἐπισκέπτας, τὸ σύνολον δὲ τῶν 41,643,620 εἰσοδῶν ἀναλογεῖ μὲ 40 περίπου ἑκατομμύρια φρ. εἰσιτηρίων, τοῦτέστι 15 περίπου ἐπὶ πλέον τοῦ 1889, 25 τοῦ 1878.

Ἐπὶ τὴν ἐκθεσιν τοῦ 1900 ἔχει πληρεστάτην ἐπιτυχίαν.

Ἄλλὰ πῶθεν προέρχεται ὅτι ἡ ἐπιτυχία αὕτη δὲν γίνεται ἀποδεκτὴ μετὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐκείνου, μεθ' ὃ ἔπρεπε νὰ γαίρεται, καὶ οἱ εἰσιτήριος καὶτοι ἀνῆταροι τοῦ 1889 σημεῖουονται μετὰ μεγαληρότης ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων;

Ὁ λόγος εἶναι ὅτι πάντες περιέμενον ἀνωτέρως εἰσιτηρίους καὶ πάντες ὑπελόγιζον ὅτι ἡ Ἰκθῆσις θὰ εἰσιπρῆξῃ πλέον τοῦ μεγίστου καὶ τὸ χεῖριστον πάντων ὅτι τὸ μέγιστον τοῦτο προσεβλήθη.

Πέντε μετὰ πᾶσι πιστικῶ ἰσχυρίματα τῆς Ἰκθῆσις ἀνέλαβον εἰς βάρος τῆς Ἰκθῆσις καὶ ἐξέδωκαν 3,250,000 ἑμολογιακῶ, ὅν ἐκάστη περιέχεν 20 εἰσοδοὺς καὶ ἐκ τούτων εἰσιπρῆξθησαν 65,000,000 φρ. εἰς ὃν 60 διὰ τὸν προϋπολογισμὸν τῆς Ἰκθῆσις καὶ 5 δι' ἑξῆς ἀπρομηθεῖας. Ἰκθῆσις δ' οὕτως ἐν κυκλοφορίᾳ 65,000,000 εἰσιτηρίων πρὸς 1 φράγκον.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΕΞΟΧΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΟΥΣΣΩ

[Υπό Ξηρού και Ολγαρέφ]

Σκοπός τῆς παρούσης ἡμῶν πραγματείας δὲν εἶνε ἡ βιογραφία τοῦ Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσώ. Ἐν ταιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἐπανελαμβάνομεν ἀπλῶς τὰ περιεχόμενα πάντων τῶν βιβλίων τῆς ἱστορίας τῆς Παιδαγωγικῆς ἢ λεπτομερέστερον τὰ ἐν ταῖς ἔργοις τῶν Μυσσέ—Παταί, Βρόκερχοφ καὶ ἄλλων περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ρουσσώ. Οὐδὲ προτιθέμεθα νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα μεθοδικῶς τὰ ἀξιώματα καὶ τὰς ἀρχάς, ἐφ' ἧν στηρίζεται τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ Ἰμιλίῳ ἐκπαιδευτικῷ συστημῷ. Σκοπὸς ἡμῶν κυρίως εἶνε νὰ ἐξετάσωμεν μέχρι τίνος σημείου ἡ ἐπιρροαὶς αὐτοῦ ἐγένετο αἰσθητὴ ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει ἐν γένει, ἰδιαίτερος δὲ ἐν τῇ καθυποσχολικῇ κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐκατὸν τριακοντα καὶ τριῶν ἐτῶν, τὸ διαρρέυσαν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Ἰμιλίου ἐν ἔτει 1762.

Ἐπιθετομεν ἐν πρώτοις ν' ἀπαντήσωμεν εἰς ἀντίρρησην νίνα, ἣτις θὰ ἠδύνατο ν' ἀναγκάσει ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ εἶτι τοῦ λόγου. Ὁ Ρουσσώ, θὰ μᾶς εἰπῶσιν, οὐδὲν ἰσχύει νὰ προτείνῃ ἢ νὰ ἀπαιτήσῃ μεταρρυθμίσεις ἐν τῇ Σχολείῳ. Ἦνε ἀληθὲς ὅτι ἱκανοποιητικῶς ἐψέξα ὀριμῶς τὸ ἐπικριτοῦν ἐν ταῖς χρόναις αὐτοῦ σύστημα ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις, καὶ κατὰ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας, ὅστις ἦτο λείψανον τῆς κατὰ τὸν Μεσαίωνα σχολαστικότητος. Ἀλλ' ὁ ἰδεώδης μαθητὴς, ὅν περισταθ εἰς τὸ ἔργον του, οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τοὺς καθημένους ἐπὶ τῶν θρανίων τοῦ σχολείου· οὐδὲ κἂν διατελεῖ εἰς σχέσιν μετὰ τῶν συντρόφων του, εἰμὴ ἐξαιρετικώτατα ὅπως διαγωνισθῇ μετ' αὐτῶν εἰς τὸν δρόμον. Ὁ συγγραφεὺς γενικῶς περιορίζεται εἰς τὸ θεωρητικὸν στάδιον, καταλείπει δὲ τὸ ὕψος τῆς περιοπῆς μόνον βασίς πρόκειται νὰ δεῖξῃ διὰ παραδείγματων τίνι τρόπῳ εἰ κανόνες οὗς διατυποῦνται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐμπράκτως. Ἀναγνωρίζομεν ταῦτα· ὁ Ρουσσώ ὄντως δὲν ἐξετάζει τὰ πράγματα ὡς εἰδικός, ἀποβλέπων εἰς τὰ ἀπτά ἀποτελέσματα τῆς διδασκαλίας, τὰ ἐκδηλούμενα δι' ἀριθμῶν· αὐτὸς ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν, ἐμβυθίζων εἰς τὴν πορείαν τῆς παιδικῆς διαγωγῆς ἐν τῇ κανονικῇ αὐτῆς ἀναπτύξει, διευκολύνων δὲ τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς, χωρὶς ποτε νὰ τὴν παρεμποδίσῃ. Ἀλλ' ὅμως, εἰ καὶ ἡμε-

νίσθη νὰ περιορισθῇ ἐν τῇ ἀφρημένῳ σταδίῳ τοῦ συλλογισμοῦ ἢ κάποτε ἐν τοῖς δημιουργήμασι ρομαντικῆς φαντασίας, κατῳρίσθηεν εὐχ ἥττον ὅπως αἱ παρ' αὐτοῦ ἀποκαλυφθεῖσαι ἀλήθειαι ἐλαχιστήσιν εἰς τὰ θετικώτερα πνεύματα· ἡ ἀξιοπραχτήρητος ἀντίθεσις τῆς μεθόδου αὐτοῦ πρὸς τὸ σύνθετον τυπικὸν σύστημα ἀπεκαλύπτει πάντα τὰ ἐλαττώματα καὶ πάντα τὰ ἀντικείμενα πρὸς τὴν φύσιν τὰ ὑπάρχοντα εἰς τοὺς ἑως τότε ἐν χρήσει ἐκπαιδευτικούς τρόπους. Καὶ κατενόηθη τότε ἡ ἀνάγκη, ἡ καταστάσις ἡμετέρας ἐπιτακτικώτερη ὅπως τὸ πρακτικὸν σύστημα τῆς ἐκπαιδεύσεως διαρρυθμισθῇ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰς νέας ἀρχάς καὶ προσεγγίσῃ περισσώτερον πρὸς τὴν φύσιν. Ἦκ τούτου δ' ἐπήγαγεν ὅτι ὁ Ρουσσώ, χωρὶς νὰ ἐργασθῇ ἀπ' εὐθείας ὑπὲρ τῶν σχολείων, συνετέλεσε γενναίως εἰς τὸ νὰ προκαλέσῃ τὴν ριζικὴν σχεδὸν αὐτῶν μεταρρύθμισιν.

Ἦνε αἰετὸν ὅτι μόνον διὰ τῆς συνδρομῆς στρατιᾶς ἐκκληροῦ ἀνδρῶν σοφῶν, ἀφοσιωμένων εἰς τὸ ἐργῶδες πρᾶξιον τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἄπαντα αὐτῆς τὰ στάδια, ταιούτων ἔργον ἠδύνατο νὰ ἐπιδοχθῇ καὶ σχεδὸν σήμερον νὰ περατωθῇ. Μετὰ χρόνον πολὺν καὶ κατόπιν ἀπειριῶν καὶ δοκιμασιῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπιτυχῶν κατῳρίσθησαν οἱ καταγινόμενοι νὰ ἐξέλθωσι τέλος τῆς παλαιᾶς τροχιάς καὶ νὰ βυθίσωσιν εἰς νέας ἰδούς. Δὲν πρέπει ὡσαύτως νὰ λησμονήσωμεν ὅτι ὅχι εὐθὺς μετὰ τὸν Ρουσσώ, ἀλλ' ἤδη πολὺ πρὸ αὐτοῦ, συνελήφθη ἡ ἰδέα καὶ ἐπεχειρήθη τὸ ἔργον τῆς ἀνοικοδομήσεως ἐπὶ βάσεων λογικωτέρων. Τὸ ἔδαφος εἶχε παρασκευασθῆ πρὸ πολλοῦ περὶ τινὰ σημεία· σπόροι γόνιμοι εἶχον ἀποταθῆ εἰς διαφόρους χώρας καὶ πρόδοι ἀξιοσημελιῶται ἐπραγματοποιούοντο ἤδη. Πρέπει ἡμῶς νὰ ἐμολογησώμεν ὅτι τὸ κίνημα ἐνεσχύθη καὶ ἐγενεῖτο μόνον ἀπ' ἧς ἡμέρας ὁ Ρουσσώ χάρις εἰς τὴν ζῆσιν τῶν ἑαυτοῦ πεποιθήσεων, τὴν δύναμιν τῆς φαντασίας του καὶ τὴν σφοδρότητα τῶν ἐπιθέσεων αὐτοῦ κατὰ καπλῶν τῶν ἀπὸ τῆς φυσικῆς ἰδέας παρεκκλίσεων, ἐξηνάγκασε τὴν προσοχὴν τοῦ κοινῶς νὰ στραφῇ πρὸς τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα καὶ κατέστησεν αἰσθητὴν τὴν ἀνάγκην τῶν θεμελιωδῶν μεταρρυθμίσεων ὡς πρὸς τὸ καθολικὸν τοῦτο, τὸ ἕως τότε λίαν περιφρονούμενον παρὰ τῶν συγγραφέων. Διὰ τοῦ Ἰμιλίου ἐνεκαινίσθη περίοδος ἀκαύστου προόδου, ὡς καὶ αὐτὰ δὲ τὰ λάθη εἰς ἃ ὑπέπεσεν ὁ συγγραφεὺς, αἱ υπερβολαὶ του καὶ αἱ παραδοξολογίαι του, ἐξυπηρέτησαν τὸν ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀγωνία, προκαλοῦσαι τὴν αἰψὴν ἐπὶ τῶν ζητημα-

Τὰ εἰσιτήρια λοιπὸν ταῦτα εἶναι παραπολλὰ καὶ δὲν θὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὅλα διὰ νὰ ἐισέλθωσι δι' αὐτῶν ἐπισκέπται εἰς τὴν Ἐκθεσιν.

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἐκ τούτων 20,043,620 ἐχρησιμοποίησαν ἐντὸς 123 ἡμερῶν, μένουσι 44,956,380 διὰ τὰς ὑπολειπομένας 82 ἡμέρας.

Κατὰ τοὺς λογαριασμοὺς τοὺς ὅποιους κατεστρώσαμεν ἀνωτέρω τὴν 6 Νοεμβρίου θὰ μείνουν ἀχρησιμοποίητα 21,356,380 εἰσιτήρια.

Τῷ 1889 ἔμειναν μόνον 1,850,048.

Οὕτω τὴν Ἐκθεσιν τοῦ 1900 δὲν θὰ ἐπισκεφθῶσιν ἢ τὰ 2/3 τῶν ἐπισκεπτῶν, οὗς αὕτη περιέμενε, καὶ ἡ ὑπερβολὴ αὕτη τῶν προβλέψεων ἐγένετο αἰτία ὅπως μία μεγάλη καὶ πραγματικὴ ἐπιτυχία μεταβλήθῃ εἰς εἶδος σχετικῆς ἀποτυχίας.

Λ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τὰ εὐόδια ἄνθη.

Μεταξὺ τῶν 4300 εἰδῶν ἀνθῶν, ἅτινα καλλιεργοῦνται ἐν Ἑυρώπῃ, μόνον εἰς 420 ὑπολογίζονται τὰ ἔργοντα εὐάρεστον ἄρωμα. Γερμανὸς βοτανικὸς εὗρεν ὅτι τὰ περισσότερα εὐώδη ἄνθη εὗρηγται μεταξὺ τῶν λευκῶν καὶ ἐλαφρῶς κίτρινων: 187 ἐπὶ 1124· κατόπιν ἔρχονται τὰ κίτρινα: 77 ἐπὶ 951, τὰ κόκκινα: 64 ἐπὶ 823, τὰ κυανὰ: 34 ἐπὶ 594 καὶ τελευταῖα τὰ ἰσχροα: 13 ἐπὶ 308. Ἐκ τῶν 3880 ἄλλων εἰδῶν τὰ 1500 ἔχουν ἀπολύτως δυσάρεστον ὄσμην, ὡστε ἀπομένουν 2300, τὰ ὅποια εἶνε ἐντελῆς ὄσμη.

Τὸ δῶρον τοῦ αὐτοκράτορος.

Πρὸ τινῶν ἡμερῶν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐνεφανίσθη κατὰ τὴν συνήθειάν του ὅπως ἀπροσδοκῆτως μίαν πρωίαν εἰς τὰ παραπήγματα συντάγματός τινος τῶν δραγόνων. Οἱ στρατιῶται ἦσαν ἔτοιμοι διὰ τὰ γυμνάσια, ἀλλ' ὁ διοικητὴς τῶν δὲν εἶχεν ἀκόμη ἔλθῃ. Ὁ αὐτοκράτωρ περιέμενε δέκα λεπτά, ἐν τέταρτον, μέχρι οὗ κατόπιν ἡμισείας ὥρας ἠδύνατο νὰ ἐμφανισθῇ ὁ ἀξιωματικός. Δύναται τις νὰ φαντασθῇ τὸ αἶσθημα ὑφ' οὗ κατελήφθη οὗτος ὅταν εἶδε τὸν αὐτοκράτορα.

Ἀλλ' ὁ Γουλιέλμος δὲν εἶπεν οὔτε λέξιν. Παρηκολούθησε τὰ γυμνάσια, ἔκαμε τὰς συνήθειαι παρατηρήσεις καὶ εἰς τὸ τέλος ἔφυγε χωρὶς ν' ἀπευθύνῃ οὔτε ἓνα λόγον πρὸς τὸν διοικητὴν, ὅστις ἐθεώρησε πλέον ἑαυτὸν χαρμένον. Μετέδῃ εἰς τὴν οἰκίαν του ὁ ταλαιπωρὸς πλήρης ἀπελπισίας καὶ ἀνέμενε τὴν τύχην του. Ἀλλ' εἶχε παρέλθῃ ἤδη ἡ μεσημέρια, ἐπλησίαζεν ἡ ἑσπέρα καὶ ἀκόμη καμμίαν ἀγγελίαν περὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ αὐτοκράτορος δὲν εἶχε λάβῃ. Τέλος κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκομίσθη μικρὸν δέμα διευθυνόμενον πρὸς αὐτόν. Οὔτε ἐπιστολή, οὔτε ἄλλη τις πληροφορία συνῴδευε τὸ δέμα. Μετὰ σπουδῆς, τρέμων ἐν τῆς συγχύσεως καὶ τοῦ φόβου, ἤνοιξε τὸ μυστηριώδες δέμα καὶ εὗρεν ἐντὸς αὐτοῦ, ἐν ὠρολόγιον ἐξυπνητήριον, τὸ ὅποιον τοῦ ἔστειλεν ὁ αὐτοκράτωρ!

Νεκρονάστασις.

Δύο γάλλοι χειρουργοὶ ἐσχημάτισαν τὴν πεποιθῆσιν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃσι τὴν ζωὴν εἰς ἄνθρωπον νεκρὸν, ἐὰν πιέσωσι τὴν καρδίαν αὐτοῦ διὰ τῆς χειρὸς. Πειράματα γενόμενα ἐπὶ ζῶων ἐνίσχυσαν τὴν πεποιθῆσιν αὐτῶν, τυχοῦσης δὲ πρώτης ἐυκαιρίας, ἤτοι ἀποθνήσκοντος νέου τινὸς ἐν συγκοπῆς, ἐδοκίμασαν νὰ τὸν ἀναστήσωσι.

Τὸ γεγονός ἀνεκοινώθη εἰς τὴν γαλλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν, ὡστε δὲν πρόκειται περὶ μύθου.

Οἱ δύο λοιπὸν χειρουργοὶ εὐθὺς ὡς εἶδον δι' ὄλιαν τῶν δοκιμαστικῶν μέσων, ὅτι ὁ νέος οὐδὲν δείγμα ζωῆς παρεῖχεν, ἔσχισαν τὸ στῆθος του, ἀπέσπασαν τὸ περικάρδιον καὶ συλλαβόντες διὰ τῆς χειρὸς τὴν καρδίαν συνεπίεσαν αὐτὴν βυθικῶς εἰκοσιτέσσαρς φορές, ὡς ἀποκαταστήσωσι τὴν διακοπήσαν κυκλοφορίαν.

Καὶ τότε συνέβη καταπληκτικὸν καὶ ἀπίστευτον γεγονός. Ὁ νεκρὸς ἀνέλαβε ζωὴν ἠνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ προσέδραμε τὸν ἓνα χειρουργὸν μὲ ἐκφρασιν φανερώουσαν ὅτι τὸν ἀνεγνώρισεν. Ἀλλὰ τοῦτο διήρκεσε μόνον μίαν στιγμὴν, δὲν ἦτο παρὰ τελευταῖον σπινθηροδόχημα σβεννυμένης λυχνίας. Μετὰ τρία λεπτά ὁ νεκροναστὰς ἐξέπνευσεν ὀριστικῶς πλέον.

Οἱ πλέον ἀκάθαρτοι ἄνθρωποι.

Κατὰ τινὰ ἀγγλικὴν ἐφημερίδα, μεταξὺ τῶν ἀκαθάρτων λαῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσιν οἱ κάτοικοι τῆς κοιλάδος Γόγι παρὰ τὰ νοτιανατολικά σύνορα τῶν Ἰνδιῶν. Οἱ ἄνθρωποι αὗτοι ζῶσι σχεδὸν ἀποχωρισμένοι τοῦ λοιποῦ κόσμου εἰς κατάστασιν βάρβαρον. Δὲν νίπτονται ποτε οὔτε πλύνουν ποτε τὰ ἐνδύματά των. Ἔξ ἐκ τούτου τὸ σῶμα των καλύπτεται ὑπὸ παχέος στρώματος λιπαρῶν ἀκαθαρσιῶν. Τὸ δὲ περιεργὸν εἶνε ὅτι κατοικοῦν παρὰ τὸς ὄχθας διαυγαστάτου καὶ πλουσιωτάτου ποταμοῦ. Ἔξ ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας ἡ θνησιμότης μεταξὺ αὐτῶν εἶνε καταπληκτικὴ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Καθαρισμὸς πέλων.

Τὰ λιπώδη ἢ ρυπαρὰ δέρματα τῶν πέλων καθαρίζονται τριβόμενα μὲ ὕδωρ, εἰς δέκα μέρη τοῦ ὁποῦ διελύθη ἐν μέρος ἀμμωνίας.

Καθαρισμὸς τῶν χειρῶν.

Διὰ σταγόνων τινῶν ἐροῖσις ἀμμωνίας ἀποβάλλεται ἐκ τῶν χειρῶν ἡ δυσάρετος ὄσμη ἣν κατέλιπον τὰ κρόμμια. Ἢ δυσάρετος δὲ ὄσμη, ἣν κατέλιπον αἱ σαρδέλλαι ἢ ἄλλοι παστοὶ ἰχθύες ἀποβάλλεται ἐν τριψύωμεν τὰς χεῖρας διὰ χάρτου ἐφημερίδος.

των αὐτῶν τῶν τόσῳ λεπτῶν καὶ περιπλόκων. Ἄφ' ἑτέρου δέον νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ρουσσῶ ἔτροποποιήθη ἢ καὶ ἀπεκρούσθη πολλαχοῦ ὡς ἐκ τῆς παραλλήλου ἐπιενεργείας ἀπροσπτόων καὶ νέων πραγμάτων, εἶον τῆς θυρυκαστικῆς ἐπ' ἐσχάτων ἀναπτύξεως τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τῆς τεραστίας ἐπεκτάσεως τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, τῆς ἐκ τούτου προκυψάσης αὐξήσεως τοῦ πλοῦτου, τῶν σοβρωτέρων ἀπαιτήσεων τῆς Πολιτείας παρὰ τῶν νέων γενεῶν, τῆς μειζονος πυκνότητος τοῦ βίου καὶ τῶν ἐπιτακτικωτέρων ἀναγκῶν τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος· συνελόντι δ' εἰπεῖν, ρεῦμα ἰσχυρὸν ἰδεῶν καὶ ἀναγκῶν νέων σχηματισθέν, ὤθησε τὸ Σχολεῖον πρὸς διύθυσιν μὴ συμβιβάζομένην πρὸς τὰς ἰδέας τοῦ Ρουσσῶ, ἀλλ' ἦν αὐτὸς αὐτὸς οὐδ' ἄλλος τις ἠδύνατο νὰ προῖδη. Ἐντεῦθεν δὲ ἀπορρέουσιν ἡ πληθυσμὸν τῶν θεμάτων ἐν τοῖς προγράμμασι καὶ ταῖς ἐξετάσεσιν, ἡ πνευματικὴ τῶν μαθητῶν καταπόνησις, τὸ ὑποχρεωτικὸν τοῦ κατωτάτου ὅριου τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἡ δωρεὰν διδασκαλία ἐν τῇ κατωτάτῃ ἐκπαιδεύσει, ἡ συσσώρευσις τῶν μαθημάτων καὶ ἡ ἰδρυσις εἰδικῶν σχολείων διαφόρων τύπων. Ταῦτα πάντα εἰσὶ ξένα ἢ καὶ ἀντίθετα πολλὰκις πρὸς τὰς ἰδέας, εἰς ἃς ἠσμενίζετο ὁ Ρουσσῶ. Τὰ χάσματα τοῦ συστήματος αὐτοῦ φαίνονται τόσῳ σημαντικώτερα ὅσῳ περισσώτερον ἡ νεωτέρα ἐκπαιδεύσις ὑπερβαίνει τὸν διὰ τοῦ *Μιμλίου* χαραχθέντα κύκλον. Εἶνε ἀρὰ γε τοῦτο ἐπιωφελέει ἢ ἐπιζήμιον; Ὁ χρόνος θὰ τὸ ἀποκαλύψῃ· ἀλλ' ὅμως ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶνε ἡ συνέπεια τῶν θεμελιωδῶν μεταβολῶν τῶν ἐπελευθουσῶν ἐν τῷ κοινωνικῷ καθεστῶτι τῶν πεπολιτισμένων λαῶν.

Ὅπως δὴποτε εἰς τὸν Ρουσσῶ πάντοτε ἀπομένει σημαντικὸν μέρος ἐκ τοῦ κλέους ἐπὶ τῇ προόδῳ τῆς συντελεσθείσης κατὰ τὴν σύγχρονον ἡμῶν ἐποχῆν. Ἐκπληττόμεθα μάλιστα, εἰάν ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρατηρήσωμεν τὰ πράγματα, βλέποντες ὅτι πολλοὶ νεωτερισμοὶ πρόσφατοι εἶνε κατὰ βῆθος ἀπλαῖ ἐφαρμογαὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἔμμεσοι τῶν περιεχομένων ἐν τῷ *Μιμλίῳ* ἰδεῶν. Ἐὐχερῶς θὰ πεισθῶμεν περὶ τούτου, καθ' ὅσον θὰ ἐπιθεωρῶμεν τὰ διάφορα μέρη, ἐξ ὧν συνίσταται τὸ ἔργον τῆς ἐκπαιδεύσεως. Αἱ διαιρέσεις αὐταὶ ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τρία συστατικὰ στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἧτις εἶνε ἐνιαία καὶ ἀδιαίρετος ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῆς, ἀλλ' ἐκδηλοῦται ὑπὸ τρεῖς διακεκριμένας ὑποστάσεις, τὴν ψυχὴν ὁληνότητι, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα. Ἡ ἐκπαιδεύσις εἶνε ὡσαύτως μία πραγματικῶς, ὅπως καὶ τὸ ἔστωμον εἰς δ' ἀπεσθλέπει, ἀλλὰ χάριν τῆς θεωρίας μερίζεται εἰς ἐκπαιδεύσιν σωματικὴν, πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν. Καίτοι δὲ αἱ τρεῖς αὐταὶ ἐκπαιδεύσεις εἶνε ἀδιαίρετοι, ἀντιπιδρῶσι δὲ ἀπαύστως ἐπ' ἀλλήλων, θὰ συμμορφωθῶμεν

οὐχ ἦττον πρὸς τὸν μερισμὸν τοῦτον ἐν τῇ προκαίμενῃ ἐξετάσει τῶν διὰ τοῦ *Μιμλίου* ἐξενεχθέντων παραγγελμάτων. Ἄλλως τε καὶ ἀνταποκρίνεται ἀκριβέστατα εἰς τὴν κατάταξιν τὴν τηρηθεῖσαν ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ. Ἐν αὐτῷ τὰ δύο πρῶτα βιβλία ἀφιερῶνται εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ὅτε τὸ σῶμα εἶνε τὸ κυριώτατον μέρος, περὶ οὗ πρέπει νὰ μεριμνᾷ ὁ διδάσκαλος. Τὸ τρίτον βιβλίον πραγματεύεται περὶ τῆς ἐφηβου ἡλικίας καὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ πνεύματος. Τὸ τέταρτον καὶ τὸ πέμπτον βιβλίον, ἀτινά εἰσι καὶ τὰ μᾶλλον ἐκτενῆ, ἀπεσθλέπουσιν εἰς τὴν ἐφηβον ἡλικίαν καὶ τὴν νεότητα μέχρι τοῦ εικοστοῦ πέμπτου ἔτους, καθ' ἣν τὰ ἠθικὰ αἰσθητά καὶ τὰ πάθη πρωταγωνιστοῦσιν, ἐνῷ ταυτοχρόνως συμπληροῦται ἡ διανοητικὴ ἐκπαίδευσις.

Α'. Σωματικὴ ἐκπαιδεύσις.

Περὶ τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐκπαιδεύσεως τὸ ἀπεσθλέπον εἰς τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν, ἀφοῦ σχεδὸν ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα παρημαλήθη ἐν τῇ πρακτικῇ καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ καθ' ὅλον τὸν Μεσαιῶνα καὶ μέχρι τοῦ III' αἰῶνος, ἰδιαίτερος καὶ μετ' ἰνδιαφέροντος ἠηχολήθη ὁ Ρουσσῶ. Ὡς πρὸς αὐτὸ δὲν ἠκολούθησεν ἀπλῶς, ὡς ἐπραξε περὶ ἄλλα, τὰ ἔχνη τοῦ Ραβδαί, τοῦ Μονταγνίου καὶ τοῦ Λωκίου. Ἡ ἄξια του συνίσταται εἰς τοῦτο κυρίως, ὅτι τὰ παραγγέλματά του ὑπεστήριξε δι' ἐπιχειρημάτων σπουδαίων, κατέδειξε δὲ χάρις εἰς τὴν ἐξοχὸν αὐτοῦ διάνοιαν ὅποιαν σημαντικὴν καὶ πρωτεύουσαν θέσιν πρέπει νὰ κατέχωσιν αἱ μέριμναι περὶ τῆς ὑγιεινῆς ἐν τῇ καθόλου ἐκπαιδεύσει. Δυνάμει τῶν ἐξῆς δύο ἀρχῶν, ἐπεχουσῶν τόπον δόγματος: ἀκολουθῶν κατὰ πάντα τὰς ἐνδείξεις τῆς φύσεως καὶ διευκολύνων τὴν ἀσθρόμητον τάσιν τοῦ παιδίου, συνηγόρησε τοσοῦτον ἐπιτυχῶς ὑπὲρ τῆς γαλουχίας τῶν νηπίων ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν μητέρων, ὥστε εἰσῆγαγεν ἐπὶ τινα χρόνον τὴν συνήθειαν ταύτην παρὰ τῇ μᾶλλον ἐκλεκτῇ κοινωνίᾳ· ταυτοχρόνως κατεπολέμησε τὴν ὑπερβολικὴν χρῆσιν τῶν σπαργάνων, ἧτις πολλαχοῦ ἀκόμη ἐμποδίζει τὰς ἐλευθέρως κινήσεις τοῦ ὀηλάζοντος παιδίου. Ἀπὸ τῆς πρώτης ταύτης ἡλικίας τῆς ζωῆς μέχρι τοῦ τετάρτου ἔτους περιλαμβάνεται ἐπίσης ἡ ἐξάσκησις τοῦ παιδίου περὶ τὸ τρώγειν, βαδίζειν καὶ λαλεῖν. Αἱ πλείους τῶν μητέρων, ἢ αἱ ἀναπληροῦσαι αὐτὰς περὶ τὰς τοιαύτας φροντίδας, παρήτησαν, καθ' ἃ συνεσθούλευεν ὁ Ρουσσῶ, τὴν συνήθειαν τοῦ ἀπογαλακτίζειν τὰ βρέφη λίαν ἐνωρῆς, τουτέστι πρὸ τῆς ὀδοντοφυίας, τοῦ ὑπεσθθεῖν τὰ πρῶτα αὐτοῦ βήματα διὰ τροχλημάτων ἰδρῶν ἢ διὰ ζωστήρων, τοῦ ἐκβιάζειν αὐτὰ νὰ λαλῶσι, πρὶν συνηθίσωσι καλῶς ν' ἀρθρῶνωσι τὰς λέξεις, καὶ νὰ ψελλίζωσι προσευχὰς.

Μέχρι τοῦ σημείου τούτου οὐδεμία σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ Ρουσσῶ καὶ τοῦ σχολείου, ἐκτός εἰάν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπονοηθῇ ὁμοῦ μὲ τὰ ἄστυλα τῶν νηπιαγωγείων ἐκεῖνο τὸ ὄνομα ὁ Κομένιος ἀπεκάλει «σχολεῖον τῶν μητρικῶν γονάτων» (*Schola graminis matroni*). Ἄλλ' οὐχ οὕτως ἔχει καὶ ὡς πρὸς τὰς ἐπιμόρους συστάσεις τὰς γενομένας παρὰ τοῦ Ρουσσῶ σχετικῶς πρὸς τὰς ἀσκήσεις καὶ τὰς ἐν ὑπαίθρῳ παιδιὰς καὶ ὡς πρὸς τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ψυχροῦ ὕδατος καὶ τοῦ καθαροῦ ἀέρος ὡς μίσα ἐπιρρώσεως τῆς ὑγείας καὶ σκληραγωγίας τῶν παιδίων καὶ ἐξοικειώσεως αὐτῶν πρὸς τὰς τραχιὰς ἐκ τῶν πραγμάτων ἐντυπώσεις, πρὸς τὰ κτυπήματα καὶ πρὸς αὐτὰ ἐτι τὰ τραύματα. Παραλείποντες τὰ διὰ καταπονήσεων ψυχροῦ ἢ θερμοῦ ὕδατος λουτρά, τὰ εἰσχεθέντα προσφάτως ἐν τῇ κατωτέρᾳ ἐκπαιδεύσει, παρατηροῦμεν ὅτι τὰ παιδικὰ ἄστυλα καὶ τὰ νηπιαγωγεῖα ἠκολούθησαν τὴν συμβουλὴν τοῦ Ρουσσῶ, ἀποκτήσαντα περιβόλους ἐκτεταμένους, εὐρυχώρους καὶ εὐσκότους, ἐνθα εἰ μαθηταὶ ἐλευθέρως σκιρτῶσι κατὰ τὰς ὄρας τῆς σχολῆς. Ἡ βελτίωσις αὕτη ἀρχίζει νὰ ἐπιτελεῖται καὶ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ εἰς τὰ λύκεια, διὰ τὰ ὅποια προτιμᾶται σήμερον τοποθεσιᾶ ὑγιεινῆ, εὐήλιος, μακρὰν τῆς ἀκαθάρτου ἀτμοσφαιρας τῶν πόλεων καὶ προφυλαγμένη ἀπὸ τῆς ὑγρασίας. Φροντίζουσιν ὥστε ἡ αὐλὴ ἢ χρησιμεύουσα διὰ τὰς παιδιὰς νὰ εἶνε εὐρύχωρος, ν' ἀερίζηται καλῶς, νὰ εἶνε δεινρόφυτος, νὰ περιέχῃ κρήνην καὶ ἴσταν ὑπόστεγον διὰ τὰς βροχίρας ἡμέρας, νὰ μὴ ἐπισκιάζηται ὑπὸ γειτονικῶν ὑψοῦρων οἰκιῶν, νὰ μὴ περικλείηται ὑπὸ τειχῶν, ἐντός τῶν ὅποιων μετὰ δυσχερείας κυκλοφορεῖ ἡ ἀήρ. Ἰστένοτό τι καλλίον μάλιστα, διότι τὰ νέα σχολεῖα εἰκοσθεμύνονται ἐν τῇ μέσῃ τῶν ἀγρῶν, πλησίον ρεόντων ὕδατων ἢ θαπῶν, εἰς ὑπάρχουσι πρὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Ἦτον, ἐν Κανταβριγίᾳ καὶ ἐν Ὀξωνίᾳ. Τὸ λύκειον τῆς ἐπιλοφίου Χάρροου ἀπέχει ἡμίσειαν ὄραν πρὸς δυσμὰς τοῦ Λονδίνου καὶ καίται ἐν πλήρει ἐξέχῃ. Ἰστένο λαιμῶνες παρ' αὐτὸ εἶνε προσωρισμένοι διὰ τὰς παιδιὰς τοῦ κρικετ, τοῦ λακτισματος τῆς σφαίρας, καὶ ἄλλας παραπλησίως. Ἐν δὲ τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑσθρόπῃ, εἶον ἐν Βισιλαίᾳ, εἰ ζωολογικὴ κῆποι παρέχουσιν εἰς τὰ παιδιὰ ἐλευθέρως ἐκτάσεις διὰ παντοειδῆ παιγνίδια. Φαίνονται ἐκεῖ μακροὶ στοίχει ἀμυξίον, εἰ ὧν αἱ μητέρες καὶ αἱ τροφοὶ κερτίζουσι τὰ νήπια αὐτῶν, ὅπως διέλθουσιν αὐτόθι τὰς καλλιτέρας ὄρας τῆς ἡμέρας. «Ἐν Γερμανίᾳ τῇ ἐμπνεύσει τοῦ κ. Στέκενδερφ, ὡς πρὸς τὴν ἐπιρροὴν ὑπὸ τοῦ Ἀύτοκράτορος καὶ τῶν ὑπουργῶν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἐκχρονῶν τὰς πόλεων ἠντρέπισαν ἐπίτηδες γῶρους πρὸς δημοσίας παιδιὰς, ἐπὶ γαιῶν ὀρηθαισῶν

» ὑπὸ πλουσίων ἢ ἀγορασθεισῶν ἐκπᾶνη τῶν φορολογουμένων πολιτῶν. Κατὰ πᾶσαν προίαν » τὰ μικρὰ παιδιὰ εὐρίσκουσιν αὐτόθι σωρούς » ἄμμου νωπῆς, εἰ δὲ ἐψηθῶσι ἔχουσιν εἰς τὴν » ὀίθεσιν τῶν πάντων τὰ ἀπαιτούμενα ὕλικά, » ὅπως ἐπιδοθῶσιν εἰς τὰς ἐλκυστικωτάτας τῶν » παιδιῶν.» ταῦτα ἔγραψεν ἡ Ἰσθμημερὶς τῆς Γενεύης ἐν τῇ φύλλῳ τῆς 14 Ἰουλίου 1815. Δὲν εἶνε τοῦτο τὸ ἰδαῖδες, ὅπερ ὀνειροπόλει ὁ Ρουσσῶ; « Ἀγαπάτε τὰ παιδιὰ, ἔλεγε· διευκολύνατε τὰς παιδιὰς τῶν, τὰς τέρφεις τῶν, τὰ » ἀγαπητὰ τῶν ὀρμέμματα. » Πολὺ ὀλιγώτερον θάλεγειται ἐκ τῶν ἀσκήσεων τῶν σφῶς διαγεγραμμένων καὶ ἐκτελουμένων ἐντός αἰθουσῶν κεκλεισμένων τῇ ἀφθῶνι συνδρομῇ ἐργαλείων, ἐπινηθίντων ὑπὸ τῶν μᾶλλον ἱμπειρίων διδασκαλῶν τῆς γυμναστικῆς. Ἰόση καλλιτερον θὰ ἦτο νὰ προὔτιμῶντο αἱ πατροπράδοτοι παιδιὰ τῆς νεορᾶς ἡλικίας, ὁ ὀρῶμος, τὸ πῆδημα, τὸ σχολεῖον, ἡ σθῶρα, ὁ χάρτινος ἀετός καὶ τὰ ἀερόστατα, ὁ δίσκος, ἡ αἰώρα καὶ ἐτι μᾶλλον αἱ ἐκδρομαὶ εἰς τὴν ἐξοχὴν, διὰ θαπῶν καὶ βράχων!

Ἐἰς τὴν ἐμπνευσιν αὐτοῦ ὡσαύτως ὀφείλεται τὸ ὅτι ἡ ταχνητὴ γυμναστικὴ, ἧτις ἔχει καὶ αὕτη τὰ πλεονεκτήματά της καὶ τὰς ἀγῶνας τῆς ἰδιότητος, εἰσῆχθη καὶ ὀργανώθη ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Ἰσθλαίᾳ καὶ ἐν Ἰαλλίᾳ. Ἦδῃ ὁ σπόρος ὀπῆρχεν ἐν τῷ ἰδρυθέντι ἐν Δεσσαῦ ἐκπαιδευτηρίῳ ὑπὸ τοῦ Βλασῶδ, τοῦ μεταξὺ τῶν παιδαγωγῶν ἀρχαιοτάτου μαθητοῦ καὶ ὀπαδοῦ τοῦ Ρουσσῶ, κατῆστη δὲ ἰδικίτερος κλάδος διδασκαλίας ἐν τῷ περιφῆμῳ *Philantropinum* τοῦ Στέπφενταλ, τῷ διευθυνομένῳ παρὰ τοῦ Σάλτζμυν, μαθητοῦ τοῦ Βλασῶδ. Ἐἰς τῶν συνειργατῶν αὐτοῦ, ὁ Γεῦδσμουθ, μετὰ ἐπιτακτῆ πειράματα, ἰδημοσίευσεν κατὰ τὸ 1793 τὴν *Γυμναστικὴν τῆς νεολαίας*, ἰδηοθῆσαν καὶ αὐθὶς τὸ 1804 καὶ τὸ 1847. Ἰπραγματεύθη αὕτος τὸ αὐτὸ θέμα, ὅπως ἐπραξε καὶ ὁ Γιάν, ἐξετάζων αὐτὸ ἀπὸ περιοπῆς στρατιωτικῆς καὶ πατριωτικῆς, θεωρεῖται δὲ ὡς ὁ πατήρ τῆς νεωτέρας γυμναστικῆς. Κατὰ τὸ 1802 ὁ Πεσταλότζης Ἰόσπισεν τὰς παιδαγωγικὰς ἀρχὰς, ὧν ἐμείλλεν νὰ ἱμρορῆται τὸ νεώτερον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, βραδύτερον δὲ ὁ Γιάν ἰχρησιμοποίησεν αὐτὸ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθέρωσεως τῆς Γερμανίας, ἐνῷ Σουηδῶς τις, ὀνέμκτι Λιγκ, ἰδρυσεν γυμναστικὴν λαλογισμένην καὶ ἰατρικὴν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἱμπειρικὴν γυμναστικὴν τῶν Γερμανίων. Ἄλλ' ἡ ὀδὸς τῆς ἐφαρμογῆς τῆς σχολικῆς γυμναστικῆς, καθὰ ἱμμαντάσθη αὐτὴν ὁ Πεσταλότζης, ὀφείλεται εἰς μαθητὴν τινα τοῦ Γιάν, εἰς τὸν Σπεις. Ὀύτος ἰδημοσίευσεν ἐν Βισιλαίᾳ ἡδῃ ἀπὸ τοῦ 1840 συγγράμματα κλασικὰ, χρησιμεύσαντα ὡς βῆσις τῆς παραδεδωγμένης σήμερον ἐν ταῖς πλείστοις τῶν σχολείων τῆς Ἰσθρόπης πρακτικῆς μεθόδου. Ἐν Ἰαλλίᾳ

μετά τὸ 1815, Ἴσπανός τις πρόσφορ, ὁ Ἀμόρος, ἔδωκε σχολεῖον γυμναστικῆς καὶ εἰσήγαγεν εἰς πολλὰ ἐκπαιδευτήρια τὸ λελογισμένον αὐτοῦ σύστημα. Συνίστατο τοῦτο εἰς ἀσκήσεις βαθμιαίας, προσφόρους πρὸς ἀρμονικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὀργάνων· τὸ κύριον αὐτοῦ καὶ διακριτικὸν πλεονέκτημα εἶνε ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις του ὀφείλουσι νὰ συντελῶσιν εἰς τὴν ἠθικὴν ἐκπαίδευσιν. Ὁ Ἀμόρος ἐπενόησε νὰ κανονίσῃ πάσας τὰς κινήσεις διὰ τοῦ ρυθμοῦ τῆ βροχθεῖα ἀσμάτων ἐκφραζόντων τὰ εὐγενέστατα τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Ἐν Ἀμερικῇ σχολεῖα πλεῖστα ὅσα παρέλαβον ἐκ τῆς μεθόδου τοῦ Ἀμόρος. Γνωστὸν ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη αἱ ἀθλητικαὶ παιδικαὶ εἰσήχθησαν ἐκ νέου εἰς χρῆσιν παρὰ τοῖς φοιτηταῖς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων ὑπὸ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα lendit. Ἀπὸ τοῦ 1869 τὸ μάθημα τῆς γυμναστικῆς εἰσήχθη καὶ ἐφηρμόσθη γενικῶς εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, τὰ λύκεια καὶ τὰ διδασκαλεῖα. Οὕτω δὲ αἱ προσπάθειαι τοῦ Ρουσσώ, ὅπως καταπολεμήσῃ τὴν διάδοσιν τῆς νεωρῶσεως καὶ τῆς ἀναίμιας διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς μυϊκῆς ρώμης, δὲν ἔμειναν ἀκαρποί. Μάλιστα καὶ αὐτὴ ἡ σύστασις σχολικῶν καὶ λαϊκῶν οικονομικῶν μαγειρείων εἶνε οἶονεῖ ἢ μακρινὴ συνέπεια τοῦ ἀγῶνος, ὃν διεξήγαγεν ἐκεῖνος κατὰ τοῦ ἐκφυλισμοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου ζώου. Δὲν θὰ φανῆ βεβλῶς ἄγαν τολμηρὸν, εἰάν συνδῶσωμεν τοὺς νεωτερισμοὺς τούτους πρὸς τὸ ἐξῆς χωρίον τοῦ δευτέρου βιβλίου τοῦ Αἰμιλίου :

« Ἄνθρωπος ἐξηντλημένος ἐκ τῆς ἐργασίας, ἐκ τῶν φροντίδων, ἐκ τῶν κόπων, ἔχει ἀνάγκην τροφῆς θρεπτικῆς, ἣτις θὰ προσκορίσῃ αὐτῷ νέας δυνάμεις εἰς τὸν ἐγκέφαλον, παιδίον δέ, σκιρτῶν ἤδη καὶ αὐξάνον τὸ σῶμα, ἔχει ἀνάγκην ἀφθόνου τροφῆς, διὰ νὰ παράγῃ ἐν αὐτῷ πολὺν χυλόν ». Βεβαίως ὅμως δὲν ἀνήκει εἰς τὸν Ρουσσώ ἡ πρώτη σκέψις τῆς διοργανώσεως λόγων ἐξ ἀνηλικίων καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀσκήσεων τῶν ἐφήβων. Αὐτὸς ἀναντιρρήτως θὰ ἐκάκιζε τὰ δημιουργήματα ταῦτα τοῦ ὑπερβολικοῦ ζήλου, τὰ ἀντιβαίνοντα πρὸς τὸ πνεῦμα ὀλοκλήρου τοῦ παιδαγωγικοῦ του συστήματος. Ὅσον καὶ ἐν ἀρέσκωνται οἱ νεανίσκοι εἰς τὰς παρατάξεις καὶ εἰς τὸν κρότον τῶν τυμπάνων, σποραδικῶς μόνον καὶ κατ' ἐξαιρέσειν ἠυδοκίμησε τὸ πρᾶγμα. Κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ ἐπιχειρήσαντες ἐδέησε νὰ παραιτηθῶσιν αὐτοῦ μετὰ τινα χρόνον.

Τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ ὡς πρὸς ἑτέραν τινα γενικευθεῖσαν ἐπ' ἐσχάτων συνήθειαν, ἀνταποκρινομένην πολὺ περισσότερον εἰς τὰς ἰδέας τοῦ Ρουσσώ ἐπὶ τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς θέματος. Ἐννοοῦμεν τὰς δεημέραι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐν χρῆσει περιοδείας κατὰ τὴν περίοδον τῶν διακοπῶν. Δὲν διεδόθη τάχα ἐκ τῶν τερπνῶν

διηγήσεων τοῦ Ταίπφερ, τῶν περιεχομένων εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ Ταξειδία τῆδε κἀκεῖσε καὶ Γενεαῖα διηγήματα, ἢ κλίσις πρὸς τὰς πεζοπορίας ταύτας, καθ' ἃς διδάσκαλος, ἡγούμενος παιδῶν ἡμιᾶδος μαθητῶν, περιέρχεται ὄρη καὶ κοιλάδας, ἐξερευνῶν μετ' αὐτῶν τὰ ἀξιοπεριέργα φυσικὰ τῆς χώρας φαινόμενα, ἐπισκεπτόμενος ἐνταῦθα μὲν σιδηρουργεῖόν τι, ἐκεῖ δὲ ὑαλουργεῖόν ἢ ἄλλο βιομηχανικὸν ἐργοστάσιον, ἐπανάγων δὲ εἰς τὸν οἶκον τοὺς μαθητὰς του κατακόπους μὲν καὶ χωλαίνοντας, ἀλλὰ πλήρεις ἐντυπώσεων καὶ ἀναμνήσεων, ἃς διηρμήνευσε κατόπιν ἢ ἐπιτήδειος μολυβδῖς καὶ ἢ εὐφυῆς γραφίς τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τοῦ Βαρνιέ Φραγκῖσκος Ναβίλ ὡσαύτως συνήθιζε νὰ ἐπιχειρῇ ἐτησίως μετὰ τῶν μαθητῶν του ὀλιγοήμερον ἐκδρομὴν ἢ ἡρέσκετο δὲ ἰδίως νὰ μεταβαλῆ, ὡς εἰς προσκύνημα, καὶ νὰ ἐπισκέπτηται τὸν ἱερεῖα Πιρὰρ ἐν Φριβούργῳ. Τὴν δὲ κλίσιν ἡμῶν ταύτην τὴν τόσον σφοδρὰν πρὸς τὰς τοιαύτας περιοδείας πόθεν ἄλλοτε ἠρύσθημεν ἢ ἐκ τῶν σελίδων, ἐν αἷς ὁ Ρουσσώ τὴν ἐκ τῶν πεζοποριῶν προερχομένην τέρψιν καὶ ὠφέλειαν θεωρεῖ ὡς μέσον συμπληρώσεως τῆς ἀνατροφῆς τοῦ Αἰμιλίου του, ἱκανὸν δὲ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν προσεκτικὸν εἰς τὰ ἰδιαιτέρα γνωρίσματα τῆς χώρας, ἐξ ἧς διέρχεται ; Πόσας ἀληθιμονήτους περιγραφὰς ἐγκατέσπειρεν εἰς τὰς Ἐξομολογήσεις καὶ εἰς τὴν Νέαν Ἐλοῖξην ! Αὐτὸς πρῶτος οἶονεῖ εἰσήγαγεν εἰς τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν τὸ ζωηρὸν αἰσθημα τῆς φύσεως καὶ κατέστησε γνωστὸν τὸ θέλγητρον τῶν ἀγροτικῶν μερῶν, περιγράφων τοὺς λόφους τῆς Κλαράνης καὶ τὰς ἐρημίας τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐν τῇ λίμνῃ Βιέννη (Bienna), καθὼς καὶ τὰς κοιλάδας τῆς Σαβοῖας καὶ τῆς Βαλαισίας. Ἡ ἐκ Σαιν-Πιρὲ ἀνάβασις εἰς τοὺς βράχους τῆς Μελλορίας ἐνέπνευσε τὸν πόθον πρὸς ὑψηλοτέρας ἐτι ἀναβάσεις εἰς τοὺς ἀναρριχηθέντας, ὅπως ὁ Βουρρι καὶ ὁ Σωσσὺρ, ἢ ὅπως ὁ μέγας Χάλλερ, μέχρι τῶν ὑψίστων κορυφῶν. Ὁ Ρουσσώ πρῶτος ἀνεκάλυψε τὴν ποίησιν τῶν ἀκρωρειῶν. Αἱ δὲ κατὰ διακοπὰς περιοδεῖαι διεδόθησαν ἰδίως τὰ μέγιστα, ἀφ' ὅτου πᾶστωρ τις ἐκ Ζυριχῆς ἐπεχείρησε τοιαύτην μεθ' ἐξήκοντα περίπου ἐκ τῶν μαθητῶν του. Ἡ Γαλλία ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τῆς Ἑλβετίας, εἰ καὶ βραδέως, ἐν ἔτει δὲ 1883 ἡ ἰδέα ἐφηρμόζετο εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ θου διαμερίσματος τῶν Παρισίων. Σήμερον, κατὰ τοὺς μῆνας Ἰουλίον καὶ Αὐγούστον, μαθηταὶ καὶ μαθήτριάς διασχίζουσιν ἐν μακρᾷ σειρᾷ τὰς ὁδοὺς, συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν διδασκάλων ἢ τῶν διδασκαλισσῶν αὐτῶν. Δυστυχῶς ατὰ πάντα εἰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου ἐκφυλίζονται· τὰ νέα μεταγωγικὰ μέσα καὶ ἡ ἐγκατάστασις ἀνέτων ξενοδοχείων εἰς τὰς μᾶλλον τερπνὰς τοποθεσίας μετέβαλον

τοὺς ὁρους τοῦ ταξειδίου διὰ τε τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς. Σήμερον δὲν ἀρκοῦμεθα πλέον εἰς τὰ παλαιὰ μετρίοφρονα ἥρια. Ὡς πρὸς τοῦτο δὲ δυνάμεθα νὰ ἐπικαλεσθῶμεν ὅλως ἀτομικὰς ἀναμνήσεις. Πρὸ τεσσαράκοντα ἢ πενήκοντα ἔτων, ἅμα τῇ λήξει τῶν μαθημάτων, αἱ ἀνώτεροι τάξεις τοῦ ἐν Ἰανεύῃ Λυκείου ἐν σῶματι ἐξεκίνοῦν ἀπὸ τῶν πυλῶν αὐτῶν τῆς πόλεως, μὲ τὸν πάκκον ἐπ' ὤμου καὶ τὴν βακτηρίαν ἀνά χεῖρας καὶ διηυθύνοντο περὶ πρὸς τινα τῶν πλησιοχώρων κορυφῶν, πρὸς τοὺς Βουαριόν, τὸν Πρεζόν, τὴν Δῶλ, ἢ τὸν ὄδοντα τοῦ Βωλιόν ἢ μακροτάτη τῶν ἡμετέρων ἐκδρομῶν ἦτο ὁ γύρος τῆς κοιλάδος τῆς Ἀφθονίας καὶ ἡ ἐπίσκεψις τῶν ὄχθων τῆς Λίμνης Ἀνεσὺ διὰ τριημέρου πορείας. Ἐὰ μόνον καθ' ὁδὸν ἐπεισόδια ἦσαν οἱ εἰς τὰ δάση σταθμοί, τὰ ἀρχαϊκῆς λιτότητος γεύματα, ἢ ἐπὶ δεσμῶν ἀγύρων ἀνάπαυσις εἰς ἐξοχικὸν τι οἶκημα, κατὰ δὲ τὴν ἐπιστροφήν ἢ σπανίᾳ εὐκαιρία τῆς συναντήσεως ἀμαξίου τινὸς χωρικῶν διὰ τοὺς κεκοπιακότας καὶ καθυστεροῦντας· ὄθεν καὶ ἡ ἀπάνη ἦτο μετριωτάτη. Πᾶσα ἡ ἀξία τῶν τοιούτων ἐκδρομῶν συνίστατο εἰς τὴν ἀπλότητά των καὶ εἰς τὸ θέλγητρον τοῦ νεωτερισμοῦ αὐτῶν. Ἄλλ' εἰς τοὺς σημερινοὺς καιροὺς ἢ φιλοδοξία τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν κινεῖται νὰ ὁδηγῇ εὐρείας διαστάσεις εἰς τὰς ἐκδρομὰς τῶν διακοπῶν. Διασχίζουσι πᾶσαν τὴν Ἑλβετίαν, ἀπὸ ὁσμῶν πρὸς ἀνατολάς, διὰ νὰ δεῖξωσιν ἠρῖζοντας μακρινούς εἰς μαθητὰς ἀγνοῦντας εἰσέτι τὰ ἀξιοθέατα τοῦ ἐκτετῶν καντονίου. Διὰ νὰ διακλύσῃ δὲ ταχέως τόση μεγάλη ἀποστάσις, ἐπιβιβάζονται εἰς σιδηροδρόμους καὶ ἀτμόπλοια· ἢ πεζοπορία εἶνε μόνον μέσον μεταβατικόν. Ἐὶ τοιούτων προξενεῖ πνευματικὴν καταπόνησιν νέου εἶδους· διότι τὰ παιδία, μὴ δυνάμενα ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας των νὰ ἐπιωφεληθῶσιν ἐκ πάντων τῶν δεικνυμένων αὐτοῖς ἀντικειμένων, βλέπουσι παρελθόντας ἀνθρώπους καὶ χώρας, ὡσεὶ ἐντὸς μαγικοῦ φανοῦ καὶ ἐκ τῶν μυρίων πραγμάτων ἄτινα διαβλέπουσι, μόλις ἀπομένουσιν εἰς τὴν μνήμην των ἀόριστοι τινες καὶ συγκεχυμένοι εἰκόνες. Ἐπανέρχονται κεκμηκότα τὸ τε σῶμα καὶ τὸν νοῦν, ἀπαυδῆσαντα ἐκ τόσιον διαταρακτικῶν θεαμάτων, ἀλλὰ μὴ ἐνδυναμωθέντα καὶ μὴ ἀναζωογονηθέντα ἐκ τῶν γαληνίων σκηνῶν τῆς φύσεως. Πόσω προτιμότερον ὁ δὲ ἦτο διὰ τὰ παιδία νὰ διέλθωσι μερικὰς ἐξοχιάδας εἰς τινὰς τῶν οὕτως λαγομένων ἀποικιῶν τῶν διακοπῶν, ὧν ἡ ἔδρασις εὐλόγως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἱκανοποίησις τῶν γενωμένων ὑπὸ τοῦ Ρουσσώ παραστάσεων ὑπὲρ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου ! « Πέμψατε τὰ τέκνα σας, ἔλεγε, ἵνα ἀνανεύσωσιν, οὕτως εἰπεῖν, ἐαυτὰ καὶ ἀνακτῶσιν εἰς τοὺς ἀγρούς τὴν ἄλκην, ὡτὴν ὁποῖαν ἔχασαν διαιτώμενα εἰς τὸν μερο-

» λυσμένον ἀέρα τῶν κατακημένων τόπων. » Περὶ τούτου οὐδεὶς ὑπάρχει φῶδος ἐκ τῆς καταχρήσεως, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις, ὅταν ἐκτελῶνται αὐταὶ διὰ μαθημάτων σχολαστικῶν καὶ ἀνιστῶν· πολλὰς δὲ οἱ μαθητικοὶ περίπατοι μετὰπίπτουσιν εἰς διδασκαλίαν ἐπιβλαβερὰν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς συλλογῆς βοτανῶν καὶ τῆς παρατηρήσεως τῆς φύσεως. Ἄς πραγματοποιηθῶσιν τὰς συμβουλὰς τοῦ Ρουσσώ, ἀλλ' ἃς μὴ διαστρέψωμεν τὸ νόημα των.

[Ἔπεται συνέχεια]

Ο Λ Υ Μ Π Ι Α

ἡ τὸν κ. Ν. Ἐπισημοποιεῖται.

Τὰ ἐξῆς μὲν ἔλεγε κάποιος :

« Φῶς μελιχρὸν κατέλουε τὴν θαυμαστὴν κοιλάδα τῆς Ὀλυμπίας· δὲν ἦτο τὸ φῶς τοῦ θεοῦ τὸ λαμπρὸν, τὸ θαμβῶνον, τὸ ἀποκρούον τὴν ἀσθενῆ τοῦ ἀνθρώπου ὄρασιν, ἦτο πρᾶον, ἡμερον φῶς, φῶς φιλικόν, συγκαταβατικόν, θιασιῶν, ἐλκίον τοὺς ὑψηλοὺς μας. Ἦτο Φεβρουάριος ἀκόμη, χειμῶν διὰ τὸν ἄλλον κόσμον· ἢ ἄλλη γῆ ξηρὰ ἀκόμη, λευκὴ, γρῆν φυτιδωμένη· ἀλλὰ διὰ τὴν θείαν κοιλάδα τὸ γῆρας εἶναι ἀγνωστον καὶ ὁ χειμῶν εἶναι νεότης· ἦτο ἐφηβος ἤδη ἢ φύσις, ἀλλ' ἐφηβος ὠραῖος, σφριγηλός, ρωμαλέος, ὡσάν τὸν Πανταῖρκα ἐκεῖνον, τὸ ἰδανικὸν τοῦ Φειδίου. Ἀκόμη δὲν εἶχε πνεύση τῆς ἀκμαίας ἀνοιξιακῆς ἢ αὐθιγῆς ὀργασμοῦ, ἀκόμη τῆς Ἰλίας ἢ γῆ δὲν εἶχε σκεπασθῆ καὶ εἰς τὴν ξηροτέρην αὐτῆς γωνίαν ἀπὸ τὴν ἀδρᾶν τὴν πολύχημον χλωρίδα τοῦ Ἀπριλίου· τῆς γῆς τὸ σφρίγος εἶχε ἀκόμη ὑνεῖρου χρεῖαν, πνοὴν ποιήσεως, ἰδαῖν μορφῆν. Πλούσιος ἀκόμη ὁ Ἄλφειός ἐκίλιε τὰ ἐπταπόταμα γλυκὰ νερά του εἰς κορυφούς καὶ βραθεῖς ἐλιγμούς· ἡρεμος καὶ αὐτάρκης, ὡς ὄριμος ἀνήρ, δὲν ἐσπεύδε νὰ περάσῃ τὸν πόντον καὶ νὰ φθάσῃ τὴν γλυκεῖαν του Νύμφην· ἐνῷ θολός καὶ θορυβώδης ὁ Κλαδάος, ἴμοιος πρὸς ζωηρὸν νεανίαν, ἐσπεύδεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς του. Μαλακαὶ μαλακαὶ ἀνέβαινον αἱ γραμμαὶ τῶν πέριξ βουνῶν· μαλακὰ ἦσαν καὶ τὰ χρώματα τὰ ποικίλα, ἀπὸ τὸ πλέον σκιερὸν ἕως τὸ πλέον ξανθόν, τὰ πρασινίζοντα τὸ Ἰουπαῖον καὶ τὸ Κρόνιον καὶ τῆς κοιλάδος τὰς εὐφράς κυματώσεις.

Σκορπισμένοι εἰς τὰ ἐρείπια, ἄλλοι ὄρσοι, ἄλλοι καθήμενοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, γῆραισι ἐπιστήμονες καὶ φιλόκανοι νέοι, ἐρασταὶ τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἐρασταὶ τῶν ταξειδίων, ἄλλοι βεμβώδεις καὶ ἄλλοι προσεκτικαί, διακόσισι περιποῦ ἐκδρομαῖς, Ἴάλλοι, Ἑλλήνες καὶ Ἴταλοί, ἠκροῦμεθα τὸν ἀγορεύοντα καθηγητήν. Ἰαεῖ-

νος ώμίλει από του ναού του Διός· ύψηλός και ισχνός με μακράν γενειάδα, με μάτια σθερά και βαθιά, φαίνεται πλέον εις εστάσεις και μη πιστεύων εις τὸ παρόν. Τέκνον του βυγλώδου Βερρά, αλλά τρώριμος του φωταυγούς Έλλητισμού, εἶχεν ἔλθῃ νά προσκυνήσῃ τὸν βωμὸν του αἰωνίου Καλοῦ, ἠγούμενος ὀμίλου θιασωτῶν. Καὶ τώρα εις βέουσαν Γαλλικὴν, πλήρη χάριτος καὶ πλήρη εἰκόνων, ἀνέπλαττε κόσμους παλαιούς καὶ ἐπρόβλεπεν αὐτοὺς ἐνώπιόν μας.

Οἱ Θεοὶ καὶ οἱ ἥρωες καὶ οἱ ἄνδρες οἱ ὅμοιοι πρὸς αὐτοὺς, ἀπὸ του Πέλοπος του ἐρωτύλου Φρυγῆς μέχρι του ἐσχάτου Ιερέως—φιλοσόφου του ἀποθνήσκοντος ὑπὸ λάκτισμα φανατικὸν καὶ σβίνοντος με τὴν ἐσχάτην πνοὴν του ἑνα κόσμον μοναδικόν,—ὄλοι παρήλασαν ἐνώπιόν μας πλήρεις φωτὸς καὶ πλήρεις κάλλους, πλήρεις δόξης καὶ μεγαλοφυΐας.

Καὶ εἶδομεν τοὺς φωτεινοὺς λόφους καὶ τὰς ὄχθας του ποταμοῦ, καὶ τὸ στάδιον καὶ τὸν ἱππόδρομον πέραν σκεπασμένους ἀπὸ Ἑλληνας ἀπλοῦς καὶ ὠραίους, ἐν βλέμμα τῶν ὀπίων ἔβραβευε τὴν μεγαλοφυΐαν. Καὶ πνεῦμα ρώμης καὶ πνεῦμα χάριτος ἠπλώθη ὑπεράνω ἡμῶν. Καὶ εἶδομεν εἰς κάθε βῆμα ἀνακύπτοντα ἑνα νικητὴν τρισένδεξον καὶ τρισευδαίμονα, καὶ κάθε λίθον μεταπλαττόμενον εἰς καλλιτέχνημα θαυμαστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Καὶ εἶδομεν τὸν Ὀλύμπιον Δία, τὸν πατέρα του καλαὶ κόσμου—του ὠραιότητος καὶ εὐφροσύνης τῶν κόσμων—ματουσιούμενον εἰς χρυσὸν καὶ εἰς ἔλεφαντα, καὶ τὸν Φαίδιαν τὸν ἰσθῆιον ἐφορῶντα τὸ ἔργον του καὶ ἐπειρημοῦντα ὅ,τι ἐμελλον νά ἐπειρημησῶσιν οἱ αἰῶνες· «ὅτι τὰ πάντα καλὰ λίαν».

«Καλὰ λίαν» ἀληθῶς· καὶ ὅμως πρέπει νά ἤμαθῃ παράδοξοι ἄνθρωποι καὶ ἐγὼ καὶ αὐτὴ· ἐκλήθημεθα ἐπάνω εἰς ἐν λειψανον κιονοκράνου, τὸ ὅπιον ὁ χρόνος εἶχε μαυρίσῃ καὶ ὁ βρῦος μισσοκεπάσῃ· τὰ χέρια μας ἦσαν ἠνωμένα, ἀλλὰ περισσότερον ἠνωμένα ἦσαν αἱ ψυχὰί μας· καὶ εἰς πᾶσαν του ρήτορος ἔξαρσιν, εἰς πάντα ἐνθουσιασμὸν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀκροατῶν, εἰς πᾶν ὕψηλόν του Ὁραίου ἐγκώμιον ἐκυτταζόμεθα· καὶ τὰ μάτια μας ἔλεγαν φανερά· «Ὁραῖα πράγματα ἦσαν αὐτά, ἀλλ' ὑπάρχει κἄτι ὠραιότερον ἀκόμη· καὶ τὸ κἄτι αὐτὸ εἶναι ὁ ἔρωσ μας, εἶμεθα ἡμεῖς». Καὶ ἦλθε στιγμή, κατὰ τὴν ὀπίαν ἐβραβύθημεν τὴν ἱστορίαν, τὸ κάλλος αὐτὸ τὸ ὑπάρξεν, τὸ ἄσκαρον πλέον, τὸ νεκρόν· καὶ ἐστρέψαμεν τὰ βλέμματα εἰς τὴν περίξ φύσιν τὴν αἰωνίαν. Τὴν στιγμήν ἐκείνην ὁ ρήτωρ εἰδείκνυε τὸν Κρόνιον λόφον καὶ ἀπηύθυνε πρὸς αὐτὸν τεχνικὴν ἀποστροφὴν· ἔφαντάζετο ἐνθουσιασμένους ἐκεῖ τοὺς Ἑλληνοδίκας, τοὺς σεμνοὺς καὶ ἀδεκάστους, τοὺς θεματοφύλακας τῆς χάρας καὶ τῆς ὑστεροφημίας τῶν Ἑλλήνων· καὶ, ἀφοῦ

μέ πολλὴν ἀγχίνουαν παρίβλεπε τὸν ἀρχαῖον γαλήνιον πολιτισμὸν πρὸς τὸν σημερινὸν τὸν ὕλικόν καὶ ἀγωνιώδη, καὶ ἐπεκαλεῖτο τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος πρὸς ἐξάγνισιν ἡμῶν ἀπὸ του πνεύματος του Μαρμωνᾶ, ἐν μέσῳ ζωηρῶν ἐπειρημῶν ἐδίδοε τὸ σύνθημα τῆς ἀναχωρήσεως. Καὶ τὸ σμῆνος ἐκείνο τὸ περικίλον τὸν ἠκολούθησε καθ' ὀμίλους ἢ κατὰ ζεύγη· ἀφῆκαν τὴν ἱεράν Ἄλτιν, διήλθον διὰ του Γυμνασίου καὶ τῆς Παλαίστρας, ἔρριψαν τελευταῖον βλέμμα πρὸς τὰ εἰρεπια του Ἡραίου καὶ του ναοῦ του Διός, καὶ διελλόντες τὴν γέφυραν του Κλαδίου ἐτρέπησαν πρὸς τὸ Μουσαῖον.

Ἐμείναμεν μόνοι ἡμεῖς οἱ δύο ἐν μέσῳ τῆς σιγῆς καὶ ἐν μέσῳ τῶν εἰρεπιῶν· τὰ βλέμματά μας προσηλοῦντο ἀκόμη ἐπὶ του Κρόνιου ἀγέρωχος ὁ βασιλεὺς τῆς κοιλάδος, σκεπασμένος ἀπὸ τὸν δρυμόν, τὸν ὁποῖον ἐσεβάσθησαν οἱ αἰῶνες, σκιερὸς, κρυμμένος, μυστηριώδης, φαίνεται προκλῶν εἰς ἀνάβωσκιν με ἀκαταμάχητον ἔλξιν· καὶ ὅμως κανεὶς ἐκ τῶν συντρόφων μας δὲν εἶχεν ἀναβῆ· καὶ ἦτο εὐεξήγητον τοῦτο· ὁ Βαλδερ δὲν συνιστᾷ τὴν ἀνάβωσκιν του ἕνεκα τῶν ἀκανθῶν· καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἱ διαπλεύσαντες θαλάσσης χάριν τῆς Ὀλυμπίας, ἐπτοήθησαν ἀπὸ τὰς ἀκάνθας του ὀδηγοῦ των· τόσον τὸ καλῆτερον δι' ἡμᾶς, ποῦ θὰ ἀνεβλινάμεν· διότι ἠθέλομεν νά ἀναβῶμεν· τὰ μάτια μας συναντηθέντα ἐξέφρασαν τὴν ἐμὸθυμον ἀπόφασίν μας, καὶ με ἐμὸθυμον δρυμὴν ἐπατήσαμεν τὴν γῆν τὴν χλοηφόρον.

Ἄφ' ὅτου ἠγαπήμεθα, ἦτο ἡ πρώτη φορὰ που ἐμέναμεν μόνοι μακρὰν παντὸς ὀφθαλμοῦ ὑπὸπτου ἢ ζηλοτύπου· καὶ ὅμως οἱ παλμοὶ μας, βυχαὶ ἕως τότε, ἔγειναν ἀφνης ἀτακτοὶ καὶ ισχυροὶ, ἡ φωνὴ μας ἔγεινεν ἀσθματικὴ, ἐξηράνησαν τὰ χεῖλη καὶ οἱ λάρυγγές μας, καὶ τὰ πόδια μας ἀμωδίασαν καὶ δὲν ἐπροχώρουν. Ἐν τούτοις δὲν ἦτο ἀνέραστος κορασις, καὶ δὲν ἦμην μαθητὴς εἰς τὸν ἔρωτα. Ἄφ' ὅτου ὁ θάνατος του συζύγου τῆς τὴν ἀφῆκε χήραν καὶ πλουσίαν, ἐν τῇ λαμπροτάτῃ ἀκμῇ του κάλλους καὶ τῆς ἡλικίας, πολλὰ χεῖλη ἐψιθύρισα· εἰς τὰ ὠτά τῆς λόγου· ἐρωτικούς, ἀηδεῖς ἢ καὶ γλυκεῖς. Ἄλλ' ὅμως ἦμην βίβχιος ὅτι τὸ πρὸς ἐμὲ αἰσθημὰ τῆς ἦτο τὸ βαθύτερον καὶ ἀρτιότερον τῆς ζωῆς τῆς· καὶ τὸ βάθος αὐτὸ ἦτο ἡ πηγὴ τῶν διαταγμῶν μας· ἡ εὐτυχία μας ἐπτοεῖ· ἀκίνητοι καὶ οἱ δύο ἐβλέπομεν πρὸς τὴν γῆν ἐν σιωπῇ, ὅταν αἰφνης ἐκείνη με ἔσυρεν ἀπὸ τὴν χεῖρα, καὶ με τὸν λεπτόν δάκτυλόν τῆς μου εἰδείξε κἄτι εἰς τὴν γῆν παρὰ τοὺς πόδας μας· ἦτο μία σκηνὴ συνηθεστάτη· μία μέλισσα ἐκάθητο ἐπὶ μίαν ἀνεμώνη· εἶχε διανοιξῆ βιαίως τὰ πέταλά τῆς καὶ, βυθισμένη εἰς τὴν κάλυκα, ἐμύζα τὸ νέκταρ με ἀπλετον ἠδονὴν· ἀσθενῆς ἐκείνη ἐπὶ του τρυφε-

ροῦ μίσχου τῆς ἐλικνεῖτο περιπαθῶς καὶ ἐκλινε πρὸς τὴν γῆν ὑπὸ τὸ βάρος του ἀρπαγος ἐντόμου· καὶ ὅμως δὲν παρῆχε τὴν ἐντύπωσιν πάσχοντος· τούναντίον προσετρίβετο ὀωπευτικῶς ἐπὶ τῆς ράχως τῆς μαλίσσης καὶ, με ἠδονικὴν ἐγκατάλειψιν, παρῆχε τὸ μέλι τῆς χάριν τῆς ἀθνασίας. Ἄλλὰ πλησίον ἐκεῖ, πολὺ πλησίον του ἀναγκαλισμοῦ των, εἶχε στηθῆ ὀλεθρὰ παγίς· ἐν μέσῳ τῆς χλόης μία σαύρα μικρὰ καὶ λιγυρά, πρασίνη καὶ αὐτὴ ὡς ἡ χλόη, ἦνοιγε τὸ μικρὸν τῆς στόμα καὶ ἐνῆδρευε τὴν λείαν τῆς, παραδοκοῦσα τὴν στιγμήν, καθ' ἣν τὸ τρυφερόν σύμπλεγμα ἠθέλεν ἐγγίσῃ τὴν γῆν· ἡ κοιλία τῆς συνισπᾷτο ἤδη, καὶ τὸ βλέμμα τῆς τὸ ὄξυ ἠκολούθει τὰς κινήσεις του ἀνθους καὶ του ἐντόμου· αἰφνης ἡ ἀκόρεστος μέλισσα βυθύτερον βυθισθεῖσα κατέσπασε βιαίως τὴν ἀνεμώνη, καὶ ἀμφότεραι ἠγγισαν τὴν γῆν· μία στιγμή καὶ τὸ ἔντομον δὲν ὑπῆρχε πλέον εἰμὴ ἐν τῇ κοιλίᾳ του ἔρπετου, τὸ ὑποῖον ἐφυγα πρὸς ἄλλην θήραν. Βεθλωμένη, σαλακωμένη, με ἀνοικτὰ καὶ ἄδροσα τὰ φύλλα ἀνέκυψε μόνη ἡ ἀνεμώνη· εἰς μάτην εἶχε χάσῃ καὶ τὸ μέλι τῆς καὶ τὴν γῆριν.

Ἦ τάχα ἐσυμβόλιζεν ἡ σκηνὴ ἐκείνη, καὶ ποίας σκέψεις διῆγειρεν ἐν ἡμῖν, ἀκόμη σήμερον δὲν εἰμπορῶ νά εἶπω ἀκριβῶς· εἰξέυρω μόνον ὅτι ἐκλινε τὴν ἀπόφασίν μας.

—Τελείωσε, μου εἶπεν, ἀναβαίνομεν· καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὸν βραχίονά μου.

Καὶ ἐκινήσαμεν σιγὰ σιγὰ· δὲν ἠκολουθήσαμεν τὴν συνῆθη ἀπὸ του Κλαδίου τρίβον· ἐβελίσαμεν κατ' εὐθείαν· ἀφῆκαμεν ἀριστερὰ τὸ Ἡραῖον, διήλθομεν τοὺς Πησαυροὺς καὶ τοὺς Νάνας, καὶ ἠρχίσσαμεν τὴν ἀναρρίχῃσιν. Πυκνὸς ὁ δρυμὸν μόλις ἄφινεν ἔχνη μονοπατίου· ἀγριελίδες καὶ πριναρία καὶ σγῖνοι καὶ κέδρα καὶ παλιούρια καὶ βᾶτοι καὶ ἀγριαπιδιές ὑφαίναν πυκνὰ τὰ κλωνάρια των εἰς στέγην σχῆδὸν ἀδιαπέραστον, ὑπὸ τὴν ὀπίαν ἐκρυφοζούσαν ἀπφαλῶς κάθε λογῆς καὶ κάθε χρώματος λουλούδια, κυκλάμινα καὶ πασχάλισσες καὶ γαλαζία βολβουλούουδα καὶ ἀσφάδελοι ἀγνότητος νεκρικῆς. Τὸ ἔδαφος ἰνιαχοῦ ὑπερέκειτο καθέτως ἡμῶν καὶ ἦτο ἀνάγκη ν' ἀνελευσθῶ διὰ τῶν χειρῶν καὶ νά ἀνελευσθῶ ἔπειτα καὶ αὐτὴν.

Ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα ἐστεκόμεθα ἐπὶ σημείου τινὸς βυχαλοῦ καὶ ἐστρέφομεν πρὸς τὴν κοιλάδα. Ὀλονὲν εὐρύτερος ἠνοιγετο ἐνώπιόν μας ὁ δρυμὸν· ὁ Ἄλφειός μας εἰδείκνυε περισσώτερους ἐλιγμούς του καὶ στενωτέραν τὴν ἀργυρὰν λωρίδα του, σμαλτωμένην τώρα ἀπὸ τὰ δένδρα τὰ προσβελλόμενα ἐπ' αὐτῆς· τὰ μικρὰ ἀντικείμενα ἐξηφανίζοντο καὶ τὰ μέτρια φαίνοντο συγκεχυμένα· ἦδη ὁ γῶρος τῶν ἀνασκυφῶν, ὁ πολυμύνητος, ἐρχίετο ὡς ἀσήμαντον σημεῖον εἰς τὴν εὐρείαν ὀπτικὴν περιόχην μας· γήλοφοι πρὶ-

ὕψηλοι ἰσοπεδίωνοντο βυθιμῶν πρὸς τὴν κοιλάδα· μακρὰν, περὶ τὸ Μουσαῖον, ὡς μυρμηκία ἐφαίνοντο οἱ σύντροφοί μας· μία ψευδαίσθησις μας κατελάμβανεν, ὅτι ὑψόμεθα ὑπεράνω του κόσμου καὶ ἐξω αὐτοῦ, ὅτι ὑπῆρχομεν μόνοι ἡμεῖς καὶ ὁ δρυμὸν του Κρόνιου.

Ἐλὸς ἐρθάσαμεν εἰς τὴν κορυφὴν καὶ ἐπατήσαμεν ἐπὶ μικροῦ βυχαλοῦ ὀρπεδίτου· ἦτο στρωμένον με λευκὰς μαργαρίτας, καὶ σγῖνοι ἀνθισμένοι τὸ ἐκλειον πανταχόθεν· μία μικρὰ ἀγριαπιδιά, με πράσινα τρυφερὰ φυλλάκια καὶ πλούσια λευκὰ ἀνθή, ἐθροεῖ ἀρμονικὰ θοιπευσμένη ἀπὸ λεπτόν ἀγεράκι· δύο βουβυλιὸι ἐπέτων περὶ ἡμᾶς με τὰς βυρείας σάλπιγγας των διαλαλοῦντες τὸ ἑρατεινὸν ἔαρ, τῆς φύσεως τὴν ἀναγέννησιν.

Ἐκαθίσταμεν εἰς τὰ λουλούδια κάτω ἀπὸ βυγαλάνον οὐρανόν· ἦτο ὀλίγον κουρασμένη· ἔλαφρον ἔσθημα ἐκόλλου τὸ στῆθος τῆς, καὶ λεπτὴ πορφύρα ἐδραπε τὰς παρειὰς καὶ τοὺς κροτάφους τῆς· τὰ χεῖλη τῆς ἀνασυρμένα ἄφιναν νά φαίνονται τὰ μικρὰ λευκὰ τῆς δόντια· ἀνεμισμένα τὰ μαλλιά τῆς ἐσκέπαζαν τὸ νοῦρον μέτωπόν τῆς. Ἦτο ὠραία, ἀληθῶς ὠραία. Πικρὴ μέριστα με τὰ χέρια μου τὰ μαλλιά τῆς, καὶ ἐβύθισα τὸ βλέμμα μου εἰς τὰ μάτια τῆς· ἠτένιζα τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τῆς.

Ἦτο εὐτυχῆς· καὶ ἡ εὐτυχία τῆς, ἡ πλήρης, ἡ αὐτάρκης, ἔλαμπεν εἰς τὸ πρόσωπόν τῆς, ἠκτινεβόλει εἰς τὰ μάτια τῆς, καὶ ὅταν ἀκόμη κατέβημεν ἀπὸ τὸν ἱερόν λόφον.

Ἐλὸ δὲν θὰ λησημονήσω ποτὲ τῆς καταβάσεως ἐκείνης τὰς θαλακτικὰς λεπτομερείας· ἠκαλυψήσαμεν τὸ μονοπάτι του Κλαδίου· ὁ κατήγορος ἐπέσπευθε τὸ βῆμά μας, καὶ ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν ποταμόν, ἤμαθα καὶ οἱ δύο διψασμένοι· παρὰ τοὺς πόδας μας ἐκελάρυζε νεράκι διαυγές· ἐκυψα παρὰ τὴν ρίζαν ἰτέας ἀνθισμένης, καὶ ἔπια με τὰς παλάμας· ἔπειτα με τὰς παλάμας μου ἵπότισα καὶ αὐτὴν. Ἀπέναντί μας, ἐν μέσῳ του ποταμοῦ, ἐπὶ λίθου μεγάλου καὶ λείου, δύο χωρικὰ ἐκοπώνιζαν τὰ πλυμένα ἐνδύματά των· ἡ μία εἶδε τὴν σκηνὴν καὶ ἰστάθη με τὸν κόπανον καὶ τὰς χεῖρας ἀνυψωμένας.

—Μαυρή, εἶπεν εἰς τὴν σύντροφόν τῆς, ἰδὲς εὐτόνη, τί ὄμορφη εἶναι στοχιά τῆς!

—Γυεῖ μου, εἶπεν ἡ ἄλλη, νεραῖδα του βουνοῦ ἢ στρίγλα!

Ἐγελάσαμεν διὰ τὴν ἐκφρασίν, καὶ διέβημεν τὸν Κλάδον.

Πικρὰ τὴν δεξιάν αὐτοῦ ὄχθην, τὴν πρὸς τὸ Μουσαῖον, συνητήσαμεν δύο παιδιὰ· τὸ ἐν, κάρη 10—12 ἐτῶν με καθαρὸν μυραλτικὸν τύπον, εἶχεν ἐπινοήσῃ περιεργὸν μέσον κερδοσκοπίας· εἶχε συναξῆ πλῆθος μικρῶν γελωνῶν, τὰς ἠποιεας ἔφερν ἐκεῖ ἑνα πωλήσῃ εἰς τοὺς Ἡράγγους· τὸ

εμπόρευμα όμως, ως φαίνεται, δεν είχε πολλήν ζήτησιν και διὰ τοῦτο τὰς ἐσύναζε τώρα νὰ φύγη.

Παρ' αὐτὴν ἕνας μικρὸς Μωραΐτης ἔφαρεν ἐν τὸς βρωμεροῦ μανδηλίου ποσόν τι γραμμικτοσήμων πρὸς πώλησιν· αὐτός, ὡς φαίνεται, καὶ εἶχε κερδῆται, καὶ ἐμέτρει τώρα τὰ κέρδη του· ἐπέφραζε δὲ τὴν μικρὰν χελωνοπώλιδα.

— Ἐφυγαν, μωρὴ Μαριώ, πάμε τώρα· σκάρτα τες νὰ τες ἀρμέξεις, μωρὴ, νὰ πῆξῃς τὸ γάλα τους τυρὶ.

— Νὰ δύο, εἶπεν ἐκείνη, ὅταν μὰς ἀνεκάλυψαν ἐρχομένους, καὶ εὐθὺς ἔσπευσε πρὸς ἡμᾶς ἐπιδεικνύουσα τὰ πτωχὰ ζῶα.

— Κόττα γαλλίνα, μπόνο μπόνο, πάρτε, πάρτε.

— Μωρὴ, τῆς ἐφίωναξεν ὁ μικρὸς μάγκας, ὁ ὅποιος ἤρχετο κατόπιν ἀνακουκῶν τὰ γραμματόσημά του, μωρὴ Μαριώ, πές τους σινιόρε, μωρὴ γὰρ νὰ πάρουν, σινιόρε πές τους.

— Σινιόρε, εἶπεν ἡ Μαριώ ἀδεξίως ὑπακούουσα, κόττα γαλλίνα, μπόνο μπόνο.

Καὶ μὰς ἠτένιζεν ἐν τούτοις ἀσκαρδαμυκτί.

— Μωρὴ Πούλο, εἶπεν αἰφνης, τί ὄμορφος πύδναι τούτος ὁ Φράγγος!

— Μὰ καὶ τούτη, μωρὴ Μαριώ, εἶπε τὸ ἀγόρι, τί σοῦ λέει! ποτέ μου δὲν εἶδα ὄμορφη ἔτσι.

— Ἐγὼ θὰ τοὺς χαρίσω μιὰ χελώνα, εἶπεν ἡ κόρη.

— Κ' ἐγὼ, εἶπεν ὁ Πούλος, ἕναν Ἐρμῆ ποῦ ἔχω τῶν ἀγῶνων.

Τὸ ἀστεῖον τοῦτο φιλοφρόνημα μὰς ἐκολάκυσσε καὶ τοὺς δύο παραδόξως. Ἐπιλοδορήσαμεν τοὺς μικροὺς θαυμαστάς μας καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Μουσεῖον. Δὲν εὐρομεν κανένα ἐκ τῶν συντρόφων μας· ἀκολουθοῦντες τὸ πρόγραμμα τῆς ἐκδρομῆς εἶχαν συναχθῆ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον· ὑποθέτω μάλιστα ὅτι καὶ δὲν ἦτο ὦρα ἐπισκέψεως τοῦ Μουσείου· ἀλλ' ὑπάρχει ἐκεῖ γερόντιον ἀγαθὸν καὶ σοφόν, τὸ ὅποιον, ἀφοῦ μὰς ἐξήτασε καλὰ καλὰ μὲ τὸ βλέμμα, ἔπειτα ἐμειδίασεν ἐμφαντικῶς καὶ μὰς εἶπε γαλλιστί·

— Εἰσέλθετε· διὰ σὰς εἶναι πάντοτε ὄρα.

Εἰσῆλθοντες χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν τί ἐνδοί με τούτο καὶ διατὶ μὰς ὠμίλει γαλλιστί.

Ὁ κόσμος παρήρχετο, μόλις θίγων ἡμᾶς ὡς αὐρὰ λεπτή καὶ ἀνεπαίσθητος· αἱ ψυχὰί μας ἐπλεον εἰς γαλήνην, τὴν εὐρεῖαν ἐκείνην γαλήνην, τὴν ὁποῖαν γενεᾶ βαθεῖα ἀπόλαυσις ἢ λύπη βαθεῖα καὶ ἀπαλψίς· τὴν γαλήνην, τὴν ὁποῖαν ἐπιδιώκει πάντοτε ἡ φιλοσοφία, ἐπιπόνως ἀναρριχωμένη τὴν ἀερώδη κλίμακα τῆς ἀφαιρέσεως, ἀπιτυγχάνει δ' ἐνίοτε ἡ ὀρησκεία ἢ ὁ μυστικισμός. Διὰ τὴν ψυχὴν τὴν βυθισμένην εἰς τὴν γαλήνην αὐτὴν ὁ κόσμος ἁμοιάζει μὲ μακρινὸν ἀγίχλον· ἀπὸ τὴν βοήν του τὴν πολυτάραχον,

ἀπὸ τοὺς θρήνους τῆς ὀδύνης, ἀπὸ τὰ κλαυθμηρὰ παραπόνια, ἀπὸ τὰς ἰαχὰς τῆς νίκης καὶ τῆς χάρας, ἀπὸ τὸν βρυγμὸν τῶν παθῶν, ἀπὸ τὸ βαρὺ ἄσθμα τῶν ἀγωνιζομένων, ἀπὸ τὸ κμουσον αὐτὸ καὶ ἀσύμφυλον συνήχημα, ἄλλο δὲν φθάνει εἰς τὴν ψυχὴν παρὰ ἡγῶ ἀσθενῆς, μονότονος, ναυουριστικῆ, ὁμοία μὲ τὸν ψίθυρον δάσους ὑπὸ λεπτῆς πληττομένου βροχῆς.

— Ὁ Ἐρνέστος Κούρτιος, μὰς εἶπεν ὁ γέρον δεικνύων μαρμαρίνην μορφήν, ἰσχνὴν καὶ νοήμονα· εἰς αὐτὸν ὀφείλονται αἱ ἀνασκαφαί.

— Ἄς εἶναι τὸ ὄνομά του εὐλογημένον· ὑπῆρξεν ἔραστής τοῦ καλοῦ, θεράπων τοῦ πολιτισμοῦ, προστάτης τοῦ ἔρωτός μας· εὐλογημένον ἄς εἶναι τὸ ὄνομά του.

— Ν' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰ Ρωμαϊκὰ; (ἠρώτησεν ὁ γέρον μονολογῶν)· ἀλλ' ὄχι, πρέπει νὰ ἴδωτε τὸ τέλειον κάλλος, τὰ ἔργα τῆς λαμπρᾶς ἀκμῆς· ἰδοὺ· αἱ μορφαὶ αὐταί, αἱ πλήρεις κινήσεως καὶ πλήρεις ὀρμῆς, εἶναι ἔργα τοῦ Ἀλκαμένους· ἡ μάχη τῶν Λαπιθῶν καὶ τῶν Κενταύρων· ἰδέτε· ὁ ἀνὴρ αὐτός ὁ ὕψηλός, ὁ εὐμελής, ὁ ἀτάραχος, ὁ τείνων ὑπερόχως χεῖρα προστατῖδα, εἶναι ὁ Ἀπόλλων· εἶναι ἐξ ἀπαντος θεός, δὲν εἰμπορεῖ νὰ εἶναι ἀνθρώπος, ὡς θέλει ὁ Παισανίας· ἔαν ἦτο ὁ Πειρίθους—εἰπέτε καὶ σεις—ὅα ἔβλεπεν ἀπαθῶς τὴν ἀγαπημένην του γυναῖκα ἀπαγομένην ὑπὸ τῶν τεράτων; ἰδοὺ αὐτὰ· εἶναι Κένταυροι, τέρατα ἔκφυλα καὶ διφυῆ, ἐνσάρκωσις τῆς κτηνώδους ρώμης· ἐμόλυναν τὴν φιλόξενον στέγην, ἐβιβήλωσαν τὴν αἰδῶ καὶ τὴν ἀθρότητα τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παρθένων· καὶ διὰ τοῦτο ἐτελείωσαν ἀλγεινῶς· ἰδέτε τὴν σαρκικὴν ὀδύνην εἰς τὸ πρόσωπον αὐτὸ τοῦ ἀγχομένου, τοῦ δάκνοντος τὴν χεῖρα τοῦ Κινέου· δὲν ἔχουν κἄν τὰ δίκαια τοῦ ἔρωτος· τί κοινὸν μεταξὺ τῆς εὐλαβοῦς λατρείας καὶ τῆς σκαιᾶς βιαιοτήτος; δὲν εἶναι ἔτσι;

Ὁ γέρον ἦτο χαρίεις καὶ λάλος, ὡς ἀρμόζει εἰς ὀδηγόν· αἱ φράσεις του, εἰ καὶ εἰς γλώσσαν ξένην, ἐξήρχοντο ὁμῶς λεῖαι καὶ στρογγυλαὶ ἐκ τῆς μακρᾶς χρήσεώς του· σιγὰ σιγὰ μὰς ἐλκυσσε τὴν προσοχὴν· τοῦ ἔξω κόσμου ἡ ριπή μὰς ἔφραυεν εὐρύτερον τώρα.

— Καὶ ἀπὸ τὴν κίνησιν εἰς τὴν ἡρεμίαν (ἐξηκολούθησεν ὁ ὀδηγός)· ἰδοὺ αἱ μορφαὶ αὐταί· εἶναι ἴσως ἔργα τοῦ Παιωνίου τοῦ Θρακῆ· ἰδοὺ ὁ ἀνὴρ αὐτός, ὁ μέγας, ὁ βασιλοπρεπής· εἶναι ὁ Ζεὺς, ὁ πατὴρ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, προστάτης τοῦ ἔρωτος καὶ τῶν ἀγῶνων· ὁ νεανίας αὐτός, ὁ ραδινός, εἶναι ὁ Πέλαψ, βάρβαρος ἀλλὰ φίλος τῶν θεῶν· τὸν ἐπροίκισαν μὲ ρώμην καὶ κάλλος, καὶ εὐγένειαν θεογενῆ, καὶ πλοῦτη ἀμύθητα· καὶ ἦλθε νὰ καταθέσῃ πάντα ταῦτα καὶ τὴν ζωὴν του ἴσως ἀκόμη, ἐνώπιον μιᾶς καλλονῆς· ἰδοὺ αὐτὴ, ἡ σεμνὴ καὶ αἰδῆμων· εἶ-

ναι ἡ Ἰποδάμεια, ἡ καλλονὴ ἡ περιμάχνητος τῶν ἡρώων· δέκα τρεῖς ἡρώες, ἀπόγονοι τοῦ Διός, ἐπροεῖθησαν χάριν αὐτῆς, θύματα τοῦ πατρὸς τῆς Οἰνομάου, τοῦ βαρέος τούτου καὶ σκυθρωποῦ, ἢ μάλλον θύματα τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ κάλλους.

Καὶ ταῦτα λέγων μὰς ἠτένιζεν ὁ γέρον μειοδῶν. Ἀντηλλάξαμεν καὶ ἡμεῖς βλέμματα, καὶ μειδιάματα ἐπήνθισαν εἰς τὰ χεῖλη μας, διὰ τὸ ὕφος τοῦ γέροντος τὸ ἐλεγειακόν. Καὶ ἔλεγαν, μεταφραζόμενα, τὰ μειδιάματα καὶ τὰ βλέμματα· τὸ ἰδικόν μου·

«— Ἔχῃ λοιπὸν καὶ αὐτὴ ἀξιώσεις καλλονῆς;» τῆς φίλης μου·

«— Δὲν ἐξίτζε δὲ καὶ τόσον»· τοῦ γέροντος·

«— Ἔχῃτε δίκαιον, ἀλλὰ περιμείνατε».

— Στρέψατε τώρα δεξιὰ· ἰδοὺ ἡ νίκη τοῦ Παιωνίου. Ὁ Χρόνος ἀφῆρπε τὰς πτέρυγας τῆς, καὶ ἡ Τύχη ἐφθόνησε τὸ καλὸν πρόσωπόν τῆς· ἀλλὰ ποῖος ποτὲ θὰ τῆς ἀρνηθῆ τὴν εἰπετὴ χάριν, τὴν θαυμαστὴν ἐλαφρότητα! μάρμαρον πετῶν ἐφαντάσθητε ποτε; καὶ ἡμῶς ἰδοὺ αὐτό· οἱ ἄβροι τῆς πόδες μόλις ψαύουσι τὴν γῆν, καὶ πολὺπτυχος ἀνεμοῦται ἡ μαρμαρίνη ἐσθῆς τῆς· θαῦμα τέχνης, θαῦμα ἰσοροπίας. Σκεπασμένα ἀπὸ μάρμαρον διαφανῆς τὰ θελγητρά τῆς τὰ παρθενικά, φαίνονται μάλλον γσητευτικά· ἰδέτε τὸ στήθος τὸ εὐπαγές καὶ καλλιψαιρον, τὸ ἐνδοῦμενον μὲ τὴν γυμνότητα μόνην—τὴν γυμνότητα τὴν ἀγνήν, τὴν ἀσφαλῆ, τὴν αἰδῆμονα· ἰδέτε τὴν κνήμην τὴν εὐτονον καὶ γλαφυράν, τὴν ραδινὴν ὄσπον, τὰς λαγόνας τὰς πλήρεις σφρίγγους καὶ πλήρεις παρθενίας, καὶ φαντάσθητε τώρα αὐτὴν ἀρτίαν, μὲ τὴν αἰγλήν τοῦ κάλλους, μὲ τῆς νεότητος τὴν στικηθόνα, εἰς τὸ βάθρον αὐτῆς τὸ πανύψηλον, μὲ τὰς πτέρυγας τὰς μακρὰς καὶ μαρμαίρουσας, τὴν ζώνην τὴν χρυσὴν καὶ περίτεχον, μὲ τὸ πρόσωπον—πρὸ πάντων τὸ πρόσωπον τὸ ἀκτινεβολοῦν ἐκ κάλλους οὐρανοῦ—καὶ εἰπέτε μου, ὑπῆρξε ποτὲ γυνὴ τελειότερα, παρθένος μάλλον ἑρατεινῆ;

— Ὄ, ναί, γέρον— ἰσκαπτόμην ἐγὼ—φαντάζομαι ἔλα αὐτὰ, καὶ φαντάζομαι καὶ περιεσπότερον ἀκόμη, καρδίαν πάλλουςαν ὑπὸ τὸ στήθος, ψυχὴν ζῶσαν ἐν τῷ μαρμαίρῳ, ψυχὴν χαρίεσσαν καὶ γλυκαίαν, εὐαδῆ καὶ παρθενικὴν, ψυχὴν μὲ ὄνειρα καὶ πόθους ἀορίστους, ἀξίεραστον καὶ ἔρωσαν, ἐν θέλῃς—καὶ ὅμως δὲν εἶμαι σύμφωνος μὲ σένα· ὄχι· εἰθεύρω καὶ πλέον τοῦ ἔρωτος καὶ πλέον τοῦ κάλλους καὶ τῆς παρθενίας, τὸ πάθος καὶ τὴν ἐγκαταλείψω εἰς αὐτό. Τῆς γυναικὸς τὸ ἰδεώδες δὲν εἶναι αἱ ἐμέ ἢ λευκὴ Ναυσικάα, εἶναι ἡ Διδώ, ἡ Θερμῆ, ἡ οἰστρούλατος, ἡ φλέγουσα καὶ φλεγόμενη, ἡ ἀπελάουσα καὶ ἀλγοῦσα, ἡ σπαράττουσα τὰ

σπλόγγνα αὐτῆς, ἡ πυρπολοῦσα τὸ τηκόμενον σῶμα, ἡ μισοῦσα καὶ καταρωμένη, ἀλλὰ πάντοτε ἐμπαθῆς, βαθεῖα, ἰσχυρὰ, ταραχιδῆς.

Καὶ μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς ἐκάμψαμεν ἐν κρινῶν καὶ εὐρέθημεν εἰς τὴν αἰθούσαν τὴν ἐσωτάτην.

«— Ὁ Ἐρμῆς τοῦ Πραξιτέλους», μὰς εἶπεν ὁ ὀδηγός, καὶ ὑποκλιθεὶς μὰς ἀρῆκε μόνους.

— Ὄ! ὁ Ἐρμῆς!

— Αὐτός εἶναι ὁ Ἐρμῆς!

— Ἦ χροῖμα!

— Ἀλλὰ εἶναι σὰν σῆμα!

— Κότταξε.

— Ἰδέε.

— Ἦ ὁ στήθος.

— Ἦ τὰ πόδια.

— Ἦ τὸν λαίμον.

— Ἦ τὸ κεφάλι.

— Ὄ! τὸ κεφάλι.

— Ἦ δὲς τὸ κεφάλι!

— Ὄ! εἶναι ἠραιός. . .

Μὲ τὰς φράσεις αὐτὰς, τὰς οὐδὲν σημαίνουσας, μὲ τὰς φωνὰς τὰς σχεδὸν ἀνάρθρους, ἐζητήσαμεν κατ' ἀρχὰς νὰ ἀνακουρισθῶμεν· ἀλλ' ἐπιγῆσκαμεν ταχέως, καὶ ταχέως ἐνοήσαμεν ὅτι αἱ λέξεις—καὶ ἐν ἀκόμῃ εἶχον τῆς δύσεως τὰς ἀσυλλήπτους ἀποχρώσεις καὶ τοῦ βλέμματος τὴν λεπτότητα καὶ τὸ τάχος, καὶ τοῦ μέλους τὴν εἰσῆυσιν τὴν μυχίαν—δὲν θὰ ἔλεγαν ἢ, τι ἠθέλαμεν νὰ εἰποῦν.

Καταβλήθοντες ὑπὸ τοῦ θάμβους παρεδόθημεν εἰς αὐτό. Χαῦνοι κατίπεσαν εἰ βρυχιόνες μας καὶ τὰ πόδια μας ἔτριον μὰς ἔσυραν μὲχρι τῶν θρόνων, τῶν καμμένων ἀπέναντί του· δὲν συννοούμεθα πλέον, ὁ καθεὶς εἰργαζέτο, ὁ καθεὶς ἔπαυε διὰ τὸν ἑαυτὸν του.

Πλατεῖα—πλατεῖα ἀνοιξαν τὰ μάτια μου, καὶ νῆρύνθη μετ' αὐτῶν ἡ ψυχὴ μου, καὶ ἐκενώθη πάσης ὑποστάσεως, ἔτοιμη νὰ εἰσαδεχθῆ τὸν Θεόν.

Ἰραδύ—βραδύ τὸ βλέμμα μου ἐταξιδεύειν εἰς τὰ θεῖα του μέλη—ἀποστρεφόμενον μόνον ἀπὸ τὰς ἔσωνόδεις κνήμας τοῦ Γερμανοῦ ἀριστοτέχου (;)—ἀπὸ τὸν πόδα τὸν παντέλειον, μὲ τὴν ἰδεώδη τοῦ ὄνυχος καμπύλην, μὲχρι τῆς κεφαλῆς τῆς θείας, τῆς κεφαλῆς τοῦ Πραξιτέλους. Ποῖα βώμη καὶ ποῖα ἀπαλότης! δύναμις ἄνευ ἐντάσεως, ἔξαρσις ἄνευ προσπαθείας, ὑπεροχὴ ἄνευ ἐπιγνώσεως! ἦρας ἡμεῶ καὶ παρθένος, τέλειος θεός καὶ τέλειος ἀνθρώπος.

Καὶ ἐμύζων, ἐμύζων τὰς θείας καμπύλας καὶ ὁ Θεός εἰσῆρχετο ἐν ἐμοί, καὶ ἔγινετο ἡ μόνη ὑπόστασις μου. Κόσμος ἕλες ἐξεδιώκετο ἐξ ἐμοῦ, ὁ κόσμος ὁ ζῶν, ταυτέστιν ὁ ὀνήσκων, ὁ βίων, ὁ φθειρόμενος καὶ ἀποσυντεθέμενος· καὶ κόσμος ἄλλος εἰσῆρχετο εἰς ἐμέ· κόσμος Ὀλύμπιος καὶ

Ἀπολλώνιος, ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικός κόσμος, ὁ πλασμένος ἀπὸ φῶς, καὶ μειδίαμα, καὶ γαλήνην, καὶ ἀρμονίαν. Αἴφνης μὲ ἤγγισεν ἑλαφρὰ μὲ τὴν χειρὰ τῆς τὴν ψυχράν, καὶ μὲ φωνὴν βαθεῖαν μοῦ εἶπε πάλιν·

— Ἴδὲς τὸ κεφάλι.

Ἦναι καὶ τὸν ἐβλεπον καὶ Αὐτὸν καὶ Αὐτὴν, καὶ μία σύγκρισις ἐπίμονος, ὀλεθρία ἐπιλογώρει εἰς τὴν ψυχὴν μου· σύγκρισις Αὐτοῦ καὶ Αὐτῆς.

Αὐτὸς αἰώνιος, ἀγήρω, πάντοτε νέος, πάντοτε ὠραῖος, πάντοτε ἐμπεδος καὶ λευκός· λίθος καὶ ἰδέα, γαλήνη καὶ τέχνη, καταφρονητὴς τοῦ χρόνου, καὶ καταφρονητὴς τῆς Ἀνάγκης. Τὰ στοιχεῖα δύνανται νὰ συνομώσωσιν ἐναντίον του, τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ, οἱ σεισμοὶ καὶ οἱ κεραυνοί, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ἱερόσυλοι δύνανται νὰ συντρίψωσι, νὰ σπαράξωσιν Αὐτόν. Ἄλλ' ὅμως καὶ τὸ μικρότατον αὐτοῦ σπάρραγμα, τοῦ ἄκρου ποδὸς ὁ ἔσχατος ὄνυξ, τῆς τριχὸς τὸ ἀκρότατον ἔκτον θὰ μὲν πάντοτε νέον, ὑπέρκalon, λευκὸν καὶ σταρρόν, ἀντικείμενον ἐπέραστον τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς λατρείας τῶν γενεῶν καὶ τῶν αἰώνων.

Αὐτὴ δὲ τί; μᾶζα σαρκῶν ἐρυθρωπῶν, τὰς ὁποίας μόλις εὐλυτος συγκαλύπτει ἐπιδερμὶς, στιγμώδιον χαμαικαπέτες, ἔρπον, συσπώμενον, μολύνον, τῆς Ἀνάγκης παλίνιον οἰκτρὸν. Καὶ ἡ Ἀνάγκη αὐτῆ, ἡ Δέσποινα ἡ κρατερὰ καὶ σαρκαστικὴ τῶν ἐνοργάνων πλασμάτων, ἀπεχθὴς ὑψοῦτο ἐνώπιόν μου, ὑπὸ τὰς ποικίλας αὐτῆς μορφάς, τὰς εὐτελεῖς ἢ ἀπαισίας· ὡς ἐνατικτὸν, ὀρμητὴ, πόθος, ἔρωσ, δόξα, χρῆμα, μόχθος, ἀγών, μίσος, ἡττα, πτώσις, ἄλγος, νόσος, γῆρας, δουλεία, φόβος, ἐγκλημα, ἐξουθένωσις, κατασχύνη — τόσοι δαιμονες μαστιγοφόροι, μὲ χαλινούς αἰμοσταγεῖς, μὲ πτεριστήρας ἀνοικτήριμονας, ἀνακόπτοντες πᾶσαν τῆς ψυχῆς πτῆσιν, ταραττοντες καὶ κατασπῶντες αὐτὴν ἀπὸ τὴν γαλήνην τοῦ ἰδανικοῦ, καὶ ὠθοῦντες, ὠθοῦντες τὸν ζῶντα κόσμον, χωρὶς ἀνάπαυσιν καὶ χωρὶς οἰκτον, ἐμπρός, ἐμπρός εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ ἀποσύνθεσιν, εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν δημιουργίαν, εἰς τὸ ἄσκοπον, τὸ ἀτέρμον, τὸ ζοφερόν καὶ ἀναξίτητον χάος τῆς Ἐπαναφοράς...

Καὶ μετεστρέφετο τὸ βλέμμα μου ἀπὸ Ἐκείνου εἰς Αὐτὴν· εἶχε τώρα καὶ Αὐτὴ τὴν ὄψιν ἡρεμον καὶ καλὴν, ἀπὸ τὸ κάλλος τὸ ἀτάραχον, τὸ ἀπαύγασμα τῆς Τέχνης, τὸ προϊόν τῆς Ἐνατενίσεως! Ἦναι ἄς ἦτο πάντοτε τοιαύτη! ἄς ἠδυνάμην μὲ μίαν πνοὴν νὰ ἐμφυσήσω εἰς αὐτὴν τὰς ὑψηλοτάτας ἰδέας, τὰ συναισθητάτα τὰ λεπτότατα καὶ καθαρώτατα, νὰ ἐξάρω Αὐτὴν εἰς τῆς Ἐκστάσεως τὴν ὑπερκόσμιον νηφαλιότητα, νὰ τὴν περιβάλω μὲ τὴν ἐκφρασὴν τὴν γλυκυτάτην καὶ γαληνοτάτην, καὶ τότε μὲ ἐν μου νεῦμα, μὲ ἐπιταγμα ἐν, νὰ ἐκτελέσω θαῦμα ἀντίστρο-

φον τοῦ Πυγμαλῖωνος· νὰ ἀναχαιτίσω ἐν Αὐτῇ πᾶσαν κίνησιν, πᾶσαν βρῆν, νὰ παγώσω, νὰ μαρμαρώσω τὸν τυρβώδη κυκεῶνα τῶν μικρῶν γενήσεων καὶ τῶν μικρῶν θανάτων, ὅσοι ἀποτελοῦν τὴν μεγάλην ζωὴν, καὶ νὰ γείνη καὶ Αὐτὴ λίθος καὶ ἰδέα, κάλλος ἄσαρκον, ἀφθαρτὸν, νεκρὸν, ἔξω τοῦ χρόνου καὶ ἔξω τῆς Ἀνάγκης — καὶ τότε ἴσως, ἴσως τότε θὰ ὑφίστατο τὴν σύγκρισιν πρὸς Ἐκείνον· ἄλλ' ὅμως ὄχι...

Ἐνας ἦχος σάρκινος, κωμικὸς διέκοψε τὴν ἀνόητον βέμβην μου. Ἀπλοῦστατον· εἶχε πταρμισθῆ· οἱ μύες τοῦ προσώπου τῆς εἶχον συσπασθῆ, τὰ μάτια τῆς ἔγειναν ὑγρά καὶ ἐρυθρά.

Τὴν ἐκύτταξα καὶ ἐμειδίασα· καὶ ἐμειδίασα καὶ αὐτὴ ὠσαύτως. Καὶ ἀμφοτέρων τὰ μειδιάματα ἐσήμαινον οἰκτον καὶ καταφρόνησιν, καὶ βδελυγμίαν ἀμοιβαίαν...

Αὐτὰ μοῦ ἔλεγε κάποιος.

Ἐν Μασσίῃ.

Α. ΤΡΑΥΛΑΝΤΟΝΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΑΓΡΟΚΗΠΙΟΥ ΜΟΥ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΧΟΙΡΟΒΟΣΚΟΣ

[Συνέχεια καὶ τέλος τῆς χοιρινῆς φιλοσοφίας.]

Ὁ ἥλιος δῦει ἐν τῇ μέσῃ χρυσιζόντων νεφύδριον, τὰ ὄρη χρωματίζονται ὑπὸ ροδοχρόων ἀκτίνων καὶ οἱ φαῖοὶ βράχοι ἐντὸς ὀλίγου λαμβάνουσι τὸ ἀπερίγραπτον ἐκεῖνο ἰώδες χρῶμα, τὸ ὁποῖον ἐξυψώνει τὸν ἄνθρωπον ὑπεράνω τῆς πεζότητος τοῦ λευκοῦ φωτός τῆς ἡμέρας.

Ἄλλ' ὁ ἐσπερινός μου περίπατος ἀπόψε ἀκριβῶς δὲν ἔχει σκοπὸν τὴν ἀπόλαυσιν ἢ τὴν ἀναψυχὴν ἐνὸς λουτροῦ ροδίνου ἢ ἰσχροῦ φωτός, ἀλλὰ φεῦ! ἀπεβλέπει εἰς ὑπόθεσιν πολὺ πεζοτέραν. Θέλω νὰ εὕρω τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων μας, ἥτις βόσκει μακαρίως εἰς τὸν κίτρινον ἐκεῖνον θερισμένον ἀγρόν, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁποῖου εὐρίσκεται ὁ χάνδαξ, ἐνθα πίνουν καὶ σβύνουν τὴν δίψαν των τὰ ἐν λόγῳ παχύδερμα.

Ἴδού ἔρχονται, αἱ γουρούναι μετροῦνται ἐπὶ τῶν δακτύλων τῆς μιᾶς χειρῆς, ἐνῆ βραδείως ἀκολουθοῦσι τὸ σμήνος τῶν χοιριδίων, ἅτινα πάμπολλα τρέχουσι καὶ παρελαύνουσι ὡς θύελλα πρὸ ἡμῶν, κινῶντα τοὺς πόδας των τὸσον ταχέως, ὥστε δὲν ἀντιλαμβάνεται τις τοῦ βηματισμοῦ των. Ἄλλὰ παρὰ τὸν βύχνα παρατάσσονται εἰς μακρὰν φάλαγγα. Ἐκεῖ δὲ ἀρχίζει τὸ ἔργον μας, νὰ ἐκλέξωμεν μεταξὺ τῶν ἀρρένων χοιριδίων τὸν μέλλοντα κάπρον ἢ τὸν μνηστήρα καὶ σύζυγον ὄλης τῆς ἀγέλης, νὰ προφέρωμεν δὲ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀρρένων ἐν νεῖο πικρὸν καὶ ἀδυνηρόν.

Τὰ βλέπω παρατεταγμένα, μίαν δωδεκάδα ὀμηλικῶν ἀρρένων χοιριδίων· ὅλα μοὶ στρέφουν τὰ νῶτα.

Ἄλλὰ ποῖον ν' ἀφήσωμεν καὶ ποῖους θὰ καταδικάσωμεν. Ἐὰν ἀφίνομεν τὴν φύσιν νὰ κάμη μόνη τῆς ὅ,τι γνωρίζει, ἢ ἐκλογὴ τῆς ὅς ἐκλίνας ἀπλοῦστατα ὑπὲρ τοῦ ἰσχυροτέρου. Ἐκεῖνο τὸ μελαγχροῖον χοιριδίον μὲ ἀνωρθωμένους τὰς τρίχας, μὲ σωστὴν χαίτην ἐπὶ τῆς βάχεως, μὲ βύχχος ἰσχυρὸν καὶ δυσαναλόγως πρὸς τὴν ἡλικίαν του μακρὺ, μὲ κοιλίαν κρυπτομένην ἐντὸς τῶν μακρῶν σκελῶν του, μὲ σχετικῶς μεγάλους ζωηροὺς ὀφθαλμούς... αὐτὸ βεβχίως πλησιάζει πλεῖστον πρὸς τὸν ἀρειμάνιον τύπον τοῦ ἀγρίου κάπρου, αὐτὸ, λέγει ὁ χοιρεβοσκός, «τὰ νικᾷ ὅλα».

Ἄλλὰ πρέπει μὲ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου νὰ γείνη πατήρ καὶ σύζυγος ὄλης τῆς ἀγέλης; Μάλιστα, πλὴν φεῦ! αὐτὴ ἡ «σπαθᾶτη» κοιλία του, αὐτὸ τὸ γονδρὸν δέριμα του δαικνύουσιν ἀπὸ τοῦδε ὅτι δὲν θὰ παχύνωνται εὐκόλως τὰ τυχόν τέκνα του!

Πλησίον του ἴσταται ἕτερον χοιριδίον λευκὸν ὕγεια καὶ ὄρεξις ἐμφάνονται ἐκ τῶν ὀλοστρογγύλων γλουτῶν του, εἰ ἠποῖα ἑλαφρῶς ροδόχροα ἠδύναντο, ἐὰν εἴλειπον ἢ οὐρά, νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς γλουτοὶ μικροῦ παιδὸς ἢ γυμνοῦ ἀγγέλου, ὡς βλέπομεν εἰς τὰς στραγγυλοφίλους εἰκόνας Ἰταλῶν ζωγράφων.

Αὐτὸ εἶναι σχεδὸν μαλτέζικον, πληροφορεῖ ὁ χοιρεβοσκός, καὶ πρέπει νὰ γνωρίσητε ὅτι παρὰ τοῖς χωρικοῖς καὶ προκαίμενον παρὶ κτηνῶν πας μὴ Ἑλλήν «μαλτέζικος» θεωρεῖται, (οὕτως αἱ ἐλθετικαὶ ἀγαλάδες κοινῶς ὀνομαζονται μαλτέζικες, ὅπως αἱ ἀγγλικαὶ χεῖροι ὀνομαζονται μαλτέζικα γουρούνια). Πλὴν ἡμεῖς δὲν ἐπηραζόμεθα ἐκ τοῦ ἐπαίνου τούτου, οὔτε μας παραπαιθεῖ ἢ ἐκ τῶν ὀπισθεν ροδοπάραις στραγγυλῆ μορφή. Γνωρίζομεν ὅτι εἰ ἐκνηθὶ χεῖροι πράγματι εἶναι «ὀρεφανοί», ὅ ἔ. πλεον εὐκολόθραστοι τῶν ἄλλων, ὅτι εἰς πολὺ ὀρεινὰς καὶ ὀροσερὰς τοποθεσίας εἰ χωρικοὶ μας τοὺς προτιμῶσιν ὡς παχυνομένους εὐχαρῶς, ἐρ' ἢσον διαρκεῖ ἢ κερποφορικῶν ὄρων, πλὴν δταν πράκειται οἱ χοῖροι νὰ ζῶσι δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἀγεληδόν· ὁ τρυφερότατος ἐκνηθὸς καὶ ἀνευ τριχῶν σχεδὸν χοῖρος δὲν ἀντέχει οὔτε εἰς τὸν κρύσωνα τῆς ἡμέρας οὔτε εἰς τὴν χιόνα. Πρὸς τοῦτοις μερικαὶ ἀσθενεῖαι, τοῦ δέρματος ἰδίως, προσβάλλουσι κατὰ προτίμησιν ἢ ἀποκλειστικῶς τοὺς ἐκνηθὸς χοῖρους.

Παρίκει ἴσταται μικρὸς κάπρος κερπάλος μὲ τρίχωμα λευκὸν καὶ μέλαν· παρατηροῦντες ὅμως προσηκτικῶς βλέπομεν ὅτι κατ' οὐσίαν δὲν εἶναι ἐκνηθὸς, διότι καὶ αἱ ἐρυθραὶ καὶ μελαναὶ τρίχες φύονται οὐχὶ ἐπὶ ἐκνηθῶ ροδοχρόου δέριματος, ἀλλὰ τοῦναντίον καὶ ὑπὸ τὰς λευκὰς τρίχας ὑπάρχει δέριμα μελαφόν. Τὸ χοιριδίον τοῦτο κατὰ πῆν λεπτότητα τῶν ὀστίων καὶ τὴν στραγγυλότητα τῆς μορφῆς ὀμοιάζει πρὸς τὰ θηλυκά, ὅ ἔ

μακρότερον τὸ εἶχον ἐκλάθη ὡς μίαν ὀλοστρογγύλον γουρουνόπουλαν.

«Αὐτὸ εἶναι μανᾶρι», μᾶς πληροφορεῖ ὁ μικρὸς χοιρεβοσκός, ὅ ἔ. εἶναι τὸ ἡμερώτερον τῆς ἀγέλης, «στέκεται», δηλ. ἐννοεῖ καὶ ὀίχεται θωπεῖας δταν θέλη τις νὰ τὸ χαϊδεύῃ.

Ὅλα τὰ λοιπὰ ἀρσενικὰ χοιριδία εἶναι ὑποδεέστερα προφανῶς καὶ ἤδη ζητοῦμεν τὴν γνώμην τοῦ χοιρεβοσκοῦ, ὅστις εἶναι μικρὸν εὐφυὲς παιδάριον, ἀλλὰ μολαταῦτα ἐν μικρογραφίᾳ τέλειος τσοπάνος μὲ κάππαν, μὲ τουρβάν, μὲ σελάχι, μὲ σουγιὰν παμμίγιστον καὶ φουντωτὰ τσαρούχια. Ἐὸ παιδί ἀπέναντι τῶν τριῶν χοιριδίων ὑφίσταται προφανῶς ψυχικὸν ἀγῶνα ὡς ἄλλος ἱερός διὰ τὸ μῆλον τῆς ἐρίδος.

— «Τοῦτο τὸ κερπάλον εἶναι μανᾶρι καὶ τὸ ἀγαπᾷ, ἐκεῖνο τὸ κερπάλον εἶναι σὺν μαλτέζικον καὶ πολὺ εὐγενικό, ἐκεῖνο τέλος τὸ μαῦρο, ὁ ἀγαντσός» (ἔ ἔ. ὁ ἀκκνωθῶδης) εἶναι παλληκαρι, αὐτὸς τὰ νικᾷ ὅλα...» Καὶ ὁ σκληρὸς παῖς δὲν διατάζει νὰ θυσιαζῇ τὸ ἡμερὸν τὸ ὀποῖον τὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸ εὐγενικό» τοῦ ὁποῖου θαυμάζει τὴν λεπτότητα, θέτων ὑπεράνω τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγενείας τὴν σκαῖαν βίαν, τὸν ὠμὸν παλληκαρισμόν. Αὐτὸ τὸ κερπάλον ποῦ τὰ «νικᾷ» ὅλα, αὐτὸ, λέγει ἀποφασιστικῶς, νὰ κρατήσωμεν. Βλέπετε ὅτι τὸ ὀρεσθῖον τσοπανόπουλόν μας ὡς πρώτην ἀρετὴν τοῦ ἔρρενος θεωρεῖ τὴν ἀνδρείαν. Αὐτός, ἐν ἐμάνθανε γράμματα, στοιχηματικῶς ὅτι θὰ ἐνδοῖ ἐκ πρώτης ὀψίως, χωρὶς νὰ τοῦ κάμη ἐτυμολογίαν ὁ διδάσκαλος, διὰ τὴν παλληκαριὰ λέγεται εἰς τὰς ἀρχαίας γλώσσας «ἀνδρεία» καὶ διὰ τὴν ὅτι Ὀμηρὸς λέγει «πυγμῆν ἀγανθός», ἢ περ ἴσως εἰς πολλοὺς νερεθράστους μαθητὰς τῶν ἀστικῶν σχολῶν φρίνεται ἐνδοτε ὡς ὀξύμωρον. Πῶς συμβιβάζεται ἡ ἀγαθότης πρὸς τὴν γροσθίαν;

Ἄλλ' ἐγὼ δὲν τὰ ἀκούω αὐτὰ· ἐκλέγω ἐκεῖνο τὸ μαλθηκόν, θηλυπρεπές, ἡμερὸν καὶ ὀλοστρογγύλον. Προβλέπω ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ γονιμοποιῇ τόσας θηλείκας ὅσας εἰ ἀρειμανιώτεροι ἀντροφοὶ του, ὅτι ταχέως θὰ σθεσθῇ ὁ σπινθῆρ τῆς δημιουργικῆς του γονιμοποιήσεως, πλὴν — αὐτὸ εἶναι τὸ ζήτημα — τὰ τέκνα του θὰ εἶναι μαλθηκὰ, λυμπαρικῆς κρᾶσεως, ἡμερα, νωθρά, καὶ θὰ ἔχωσι προδιθέσιν εἰς τὴν παχυσαρκίαν.

Καὶ ἰδοὺ συλλαμβάνομεν σχετικῶς ἀκόπως τὸ ἡμερὸν καὶ θηλυπρεπές τοῦτο χοιριδίον, καὶ τῇ συνδρομῇ ἐνὸς προσδραμιόντος ἀγραφύλακος ἀρχίζομεν νὰ τοῦ κόπτωμεν τὸ ἄκρον τοῦ δεξιῦ ὠτός, εἰς εὐθείαν ὅτι οὔτε θὰ πωληθῇ οὔτε θὰ ἀκρωτηριασθῇ... ἀλλὰ μὲ τὴν πρώτην κραυγὴν ἀδύνης ἐκνήσταται ὄλη ἡ ἀγέλη ἐναντίον μας, δι' ἀγρίων δὲ φωνῶν καὶ τρίζοντες τοὺς ὀδόντας ὅλοι εἰ χεῖροι μᾶς περικυκλοῦσι, κάμνουν ἔφοδον. Ὁ ἀγροφύλαξ ξεσπᾷ ὀνοει, ὁ τσο-

πάνος δέρνει, ἐγὼ κινῶ ἀπειλητικῶς τὴν ὀμβρέλ-
λαν μου καὶ οὕτως ἐν κατάστασει πολιορκίας
καὶ μὲ προφανῆ κίνδυνον ἐκτελοῦμεν τὴν ἔγκοπὴν
τοῦ ὠτός καὶ ἀφίνομεν ἐλεύθερον τὸν οὕτω χει-
ροτονηθέντα ἐκ τοῦ προχείρου κάπρον μας. Μεθ' ἧ
ἢ περικυκλοῦσα ἡμᾶς μὲ ἀγρίους μουγγρισμούς
ἀγέλη ἡσυχάζει καὶ μᾶς ἀφίνει ἐλευθέρους.

Τότε ὁ μικρὸς χοιροβοσκὸς λαμβάνει τὴν βά-
βδον καὶ διευθύνει τὴν ἀγέλην οἰκάδε, διότι ἤδη
αἱ τελευταῖαι χρυσαὶ ἀκτίνες τοῦ δύνοντος ἡλίου
ἐσοβέστησαν, ἀλλὰ μεταξύ τῶν ὁδόντων του καὶ τι
μουρμουρίζει τύπτων τὸ ἀπορριφθὲν «γαντσόν»
χοιρίδιον. «Αὐτὸ ἔπραξε νὰ κρατήσουν, αὐτὸ τὰ
νικᾷ ὅλα».

P. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΜΑΤΘΙΛΔΗ ΣΕΡΑΟ

Ἡ Ματθιλδὴ Σεράο, ἡ γνωστὴ Ἰταλὶς λογο-
γράφος, ἥς ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει τῆς «Ἐθνι-
κῆς Ἀγωγῆς» ἐδημοσιεύσαμεν τὸ ὠραῖον χρονο-
γράφημα «Ἡ Βασίλισσά μου», ἐγεννήθη ἐν
Πάτραις τῷ 1856 ἐκ πατρὸς μὲν τοῦ Φραγκί-
σκου Σεράο, Ἰταλοῦ πατριώτου πρόσφυγος ἐκ
τῶν καταδιωκομένων τότε ὑπὸ τῶν Βουρβόνων
καὶ καταφυγόντων εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ μητρὸς
Ἑλληνίδος τῆς Παυλίνης Βορέλη, ἥτις τῷ 1853
ἐξέδοτο κομψὸν τομίδιον ποιήσεων ὑπὸ τὸν τίτλον
«Πρωίνης δρόσου σταγόνες δύο».

Ἡ μήτηρ ὑπῆρξεν ἡ καθαυτὴ διδασκάλισσα
τῆς θυγατρὸς τῆς. Ἀνέπτυξεν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ
τέκνου τὸ πάθος πρὸς τὸ ὠραῖον καὶ τὴν ἀγά-
πην πρὸς τὴν ἐνεργητικότητα, ἡ ὁποία εἶναι τὸ
ιδιᾶζον χαρακτηριστικὸν τοῦ χαρακτῆρος τῆς
κυρίας Σεράο.

Τῆς παιδικῆς τῆς ἡλικίας ἡ Ματθιλδὴ Σεράο
διετήρησε γλυκυτάτην ἀνάμνησιν. «Ὅταν ἐπι-
καλοῦμαι τὴν πρώτην μου νεότητα, ἔγραφε πρὸς
φίλην τῆς, δὲν κατορθῶν νὰ χωρίσω τὸ δράμα
γλαυκοῦ οὐρανοῦ καὶ χώρας ἀνθοστολιστοῦ ἀπὸ
τὴν ἀνάμνησιν τῆς μητρὸς μου, ἥτις μὲ τὴν κεφα-
λὴν ἐσκυρμένην πρὸς με, περιβαλλομένη ἀπὸ τὴν
θαυμασίαν μελανὴν κόμην τῆς, μοὶ ἐδίδασκε τὰ
γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Καὶ ἐρωτῶ ἀκόμη ἐν
ὁ οὐρανὸς ἐκεῖνος, ἡ γῆ ἐκεῖνη καὶ ἡ γυνὴ ἐκεῖνη
δὲν ἀπετέλουν ἐν ὅλον». Ἡ ἐπιστολή, ἐξ ἧς τὸ
μικρὸν τοῦτο ἀπόσπασμα, εἶνε πλήρης ἀγάπης,
τρυφερότητος καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν μη-
τέρα τῆς.

Ἐν Νεαπόλει, ὅπου ἄμα τῇ προσαρτήσῃ αὐ-
τῆς εἰς τὸ Ἰταλικὸν Βασίλειον ἦλθε νὰ ἀποκα-
τασταθῇ ἡ πρόσφυξ ὀικογένεια, ἡ Ματθιλδὴ Σε-
ράο διήλθε τὴν παιδικὴν καὶ τὴν πρώτην νεανικὴν
ἡλικίαν. Καίτοι ὑπιστάμενη τὰς συνεπείας τῆς
ἀναγκῆς ἐν ἧ εὐρίσκοντο οἱ γονεῖς τῆς, μετὰ πί-
στεως ἀπέβλεπε πρὸς τὸ μέλλον. Ἐκ τῆς ἐπο-

χῆς ταύτης χρονολογεῖται πελὶς ἐκλεκτὴ καὶ ὀλι-
γον γνωστὴ τῆς Ματθιλδῆς Σεράο διηγουμένης
τὰς ἐντυπώσεις τῆς.

«Ἡμῖν δεκαεπτὰ ἐτῶν, γράφει ἐν τῷ προ-
λόγῳ τῶν Νεαπολιτανικῶν παραδόσεών τῆς,
πτωχὴ κόρη καὶ δυστυχῆς ἑξωτερικῆ μαθήτρια
εἰς τὸ ἀνώτατον Παρθεναγωγεῖον. Παρακαλῶ
ἄλλως τὸν ἀναγνώστην νὰ μὴ ἀδημονήσῃ ἐπὶ τῇ
τύχῃ μου. Δὲν ὑποφέρει τις ἐκ τῆς πενίας ὅταν
εἶναι πολὺ νέος καὶ προσωπικῶς δυναμὶς νὰ προσ-
θέσω ὅτι εὐρίσκον ἐν τῇ δυστυχίᾳ ταύτῃ τὴν
ἀφορμὴν τῆς διαρκοῦς μου φαιδρότητος. . . .
Διηγοῦμαι ταῦτα διὰ νὰ δείξω ὅτι δὲν εἶχον τότε
τὴν παραμικρὰν φιλοδοξίαν νὰ γίνω ἡ χρονο-
γράφος, ἡ ὁποία ἔγεινα. Ὅπως αἱ πελεῖσαι τῶν
συμμαθητριῶν μου — ὃ πόσον ἡ ἀνάμνησις τῶν
ὀνομάτων σας μοὶ εἶναι προσφιλές, ἀγαπηταὶ μου
— θὰ ὑπιστάμην τὸν διαγωνισμὸν καὶ βοηθούντος
τοῦ Θεοῦ τῆς παιδαγωγίας, θὰ ἐγινόμην καλὴ δι-
δασκάλισσα. Ἐὐὶ ἀναλαμβάνω, οὐδὲν μὲ ἐθλι-
θεν ἡ ἀποφῆς αὕτη καὶ καθ' ἑκάστην στιγμήν ὁ
Θεοῦ βούλησις μου γέλωσ ἀντήχει ὑπὸ τοὺς πόδας
τοῦ σχολείου ἢ ἐν τῇ κλίμακί τῆς οἰκίας, ὡς νὰ
μὴ ἐγεννήθην ἐν τῷ κόσμῳ ἢ διὰ νὰ γελῶ καὶ
μόνον, καταβάλλουσα τὴν μελαγχολίαν καὶ τὴν
θλίψιν. Ἡ μήτηρ μου ἐπανελάμβανεν ἀδιακόπως,
ὅτι μὲ ἤκουε γελῶσαν μόλις εἰσηρχομένη εἰς τὴν
ὁδὸν ἐπανακάμπτουσα τοῦ σχολείου καὶ ὅτι ὁ γέ-
λωσ μου ἦτο παρηγορία δι' αὐτήν. Ἐγνώριζες
καλὰ, μητέρα μου, ὅτι ἐγέλων διὰ νὰ σὲ κάμω
νὰ χαμογελάσῃς. Τότε ἐλευθέρως πάσης αἰσθη-
ματικότητος, ἀνευ θλίψεως ἐν τῇ καρδίᾳ, κατε-
χομένη μόνον ἐκ τῆς ἐπιθυμίας νὰ βοηθῶ τὴν οἰ-
κογένειάν μου, ἤρχισα γράφουσα τὰς παραδόσεις
μου. Κατὰ μὲν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν περιέρ-
γον λαϊκὴν συνοικίαν μεταξύ τῆς Παναγίας τῆς
Νέας καὶ τοῦ Μεγροκανόνος. Ἡ συνοικία αὕτη
ἦτο ἀλλόκοτος, οὐδὲν γράφικη, κατοικουμένη
ἀπὸ μεγαλεμπόρους ἐπιπλῶν, ἐπιπλῶν πλαισίων,
ἄτινα εἶχον χρησιμεύσῃ δι' ἄστικὰς οἰκίας τῆς
Νεαπόλεως καὶ τῶν περιχώρων, καὶ ἀπὸ γλύπτας
ξυλίνων ἀγίων, ἐνθα ἐν τῇ σκιᾷ τῶν μικρῶν μα-
γαζείων διαβλέπει τις τὴν ὄψιν μορφῆν τοῦ
ἀγίου Φραγκίσκου κατὰ τὸ ἤμισυ ἐξωγραφημένην
ἢ τὸ χεῖλος τὸ προσφάτως κοκκινισθὲν μελαγχολι-
κῆς Παναγίας. Ἡ συνοικία περιέκλειε δέκα ἐκκλη-
σίας καὶ ἐξ παρεκκλήσια, τὰ ὅποια εἶχον ἀρκεῖς
λιτανεῖας καὶ ἐορτὰς, μεγάλα ἱστορικὰ παλάτια
καὶ σοβαρὰς νεωτέρας κατοικίας, ἦτο δὲ βρωμερω-
τάτη, ἡκιστα ὑγιεινὴ καὶ ἀνῆλιος, ἡ μᾶλλον ὁ
ἥλιος τὴν ἐπισκέπτετο ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὀψιμάτων,
εἰς τὸ ὕψος τῶν οἰκιῶν. Καὶ ποῖα χαρὰ ὅταν
κατωρθώναμεν νὰ προμηθευθῶμεν τὴν κλειδα ἐνός
τῶν δωματίων τούτων. Ἐπηγαίναμεν ἐκεῖ πέντε
ἐξ καὶ ἐσωρευόμεθα κατὰ τοῖχα διὰ νὰ ζεσταθῶ-
μεν καὶ νὰ τελειώσωμεν τὸ κέντημά μας ἢ νὰ

ἐπαναλάβωμεν τοὺς κυριώτερους κανόνας τῆς
γραμματικῆς. Πόσος ἥλιος, θεέ μου, ἐπὶ ἐκεῖνου
τοῦ δωματός. Ἀπ' ἐκεῖ ἐπάνω παρετηροῦμεν
ὀλόκληρον τὴν μελαγχολικὴν καὶ οἰκτρὰν συναι-
κίαν. Αἱ φωναὶ τῶν ὀπωροπωλῶν ἀνῆρχοντο
ἀσθενεῖς, αἱ ὁδοὶ ἐξηφανίζοντο ἐκ τῆς ἀποστά-
σεως καὶ ἀφαινοῦντο τόσον ὕγραὶ καὶ τόσον μελα-
ναί, ὁ ἥλιος ἔλαμπε τόσον μακρὰν ἐπὶ τοῦ κυ-
νοῦ οὐρανοῦ, ὥστε ἠρωτῶμεν ἐν ποτε ἦτο δυνα-
τὸν νὰ φθάσῃ κάτω εἰς αὐτὴν τὴν γῆν διὰ νὰ
τὴν χαροποιήσῃ καὶ τὴν ἀποξηράνῃ. Ἡ μελα-
νωτέρα τῶν ὁδῶν ἦτο ἡ πόροδος τῆς Δόννα Ἀλ-
πίνα μὲ τὸ βυάκιόν τῆς καὶ τὰς ἀκαθαρσίας τὰς
ἐσκορπισμένας εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τῶν
πέριξ ὁδῶν.

«Μία ὁδὸς τόσον μελανὴ, ἀνέκραξα ἡμέ-
ραν τινα. Μία ὁδὸς τόσον μελανὴ μὲ ὄνομα τόσον
γλυκὴ λευκῆς γυναικός.

«Ὅτως ἤρχισα τὴν πρώτην μου παράδοσιν. . . »

Ἰδέπει τις ὅτι ἡ Ματθιλδὴ Σεράο θὰ μείνῃ
καθ' ἅπασαν τὴν ζωὴν τῆς Νεαπολιτανῆ καὶ
αἰσθηματίας. Μεθ' ὅλην τὴν ἀγάπην τῆς πρὸς
τὴν Ρώμην, τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν Φλωρεντίαν,
θὰ διατηρήσῃ πάντοτε εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας
τῆς τὴν νοσταλγίαν τῆς γενεθλίου τῆς πόλεως.

Ἐν τούτοις ἐν Ρώμῃ κατέκτησε τὰς πρώτας
αὐτῆς ἀφῆνας. Ἡ Ματθιλδὴ Σεράο εἰσῆλθεν εἰς
τὴν ἡμερησίαν «Καπιτὰν Φρακάσσα» καὶ ὑπὸ
τὸ ψευδώνυμον «Κικίτα» ἔγραψε χαριέστατα
χρονικά, ἐν εἰς πάντα τὰ συμβῆλλοντα τῆς τέ-
χνης, τῆς φιλολογίας καὶ τῆς πολιτικῆς εὐρίσκον
ἀπήχησιν. Ἀλλὰ τὰ διηγήματα τῆς τῆς ἐποχῆς
ἐκεῖνης ἀποκαλύπτουσι τὸ μέγα τῆς συγγραφίως
τάλαντον. Ἰβναὶ γνωστὰ «Ἡ πάσχουσα καρ-
διά» καὶ «Ἡ κατὰκτησις τῆς Ρώμης». Ἐπί-
σης «Ἡ Φαντασία» καὶ τὸ «Μυθιστόρημα νεα-
ρᾶς κόρης», ἐνθα εὐρήται ἡ περιγραφή ἐορτῆς
παρὰ πτωχοῖς ἀπτοῖς, ἥτις ἀποτελεῖ μίαν τῶν
θαυμασιωτέρων σαλλίδων τῆς συγχρόνου Ἰταλικῆς
Φιλολογίας.

Ἡ μήτηρ τῆς ἀπέθανε χωρὶς νὰ δυνήθῃ νὰ
χειροκροτήσῃ τὰς πρώτας τῆς θυγατρὸς ἐπιτυ-
χίας καὶ ἡ Ματθιλδὴ Σεράο μείνασα μόνη ἐγχει-
σθῆ νὰ ἀγωνισθῇ στερεῶς διὰ νὰ ζήσῃ. Μὲ τὴν
μεγάλην τῆς δὲ ἐνεργητικότητά κατώρθωσε νὰ
ἐπιβληθῇ τάχιστα. Βεβαίως φίλια τὴν ἡνοῦσε
πρὸς τὴν Ἑλεονώραν Δούζε, ἥτις καὶ αὐτὴ ἐπά-
λαισε νὰ κατακτήσῃ τὴν θέσιν τῆς εἰς τὸν ἥλιον
τῆς δόξης. Ἐν τῇ ἀμοιβατικῇ αὐτῶν συμπαθειᾷ
αἱ δύο γυναῖκες ἤντλουν δυνάμεις ἐν τῷ μέσῳ
τῶν δυσκολιῶν, ἀκτίνες ἀπέφρασον αὐταῖς
τὴν ὁδόν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην ἡ Ματθιλδὴ Σεράο
ἐνυμφεύθη. Ὁ κ. Ἐδουάρδος Σκαρφόλιο, ὅστις
ὑπῆρξε κριτικὸς τοῦ «Καπιτὰν Φρακάσσα», ἐδει-
χθη εἰς κρίσιν τοῦ πολὺ ἀσπληροῦ διὰ τὴν «Φαντα-

σίαν» τῆς Σεράο, ἀλλὰ τοῦτο τοὺς προσήγγισε
καὶ ὁ ἀσπληρὸς ἐπικριτὴς ἔγεινεν ἀγαπητὸς σύ-
ζυγος.

— Ἐξεδικήθην, ἔλεγε μειδιώσα περὶ τούτου ἡ
Ματθιλδὴ.

Οἱ δύο σύζυγοι ἔδρυσαν τὸν «Ἰαχυδρόμον» τῆς
Ρώμης, ἐν τῷ ὑποίῳ ἀφιέρωσαν ὅλην τὴν ζω-
τικότητά αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιτηδεύοντα. Ἰδίως
ἡ Ματθιλδὴ Σεράο ἐνεργητικὴ ὡς ἀνὴρ, χωρὶς
νὰ ἀναπαύεται, χωρὶς νὰ ἡσυχάζῃ, ἔγραφε καὶ
ἔβλεπεν ἔγραφε. Ἐὰς ἐντυπώσεις τῆς τὰς ἐκ τοῦ
βίου τούτου κατέσπειρεν εἰς ἐν τῶν ὠραιότερων
τῆς μυθιστορημάτων «Ἦλιος καὶ τύχη τοῦ Ρι-
χάρδου Ἰωάννα».

«Μὴ γίνῃς ποτὲ δημοσιογράφος, ἀναφωνεῖ εἰς
τὸ τέλος τοῦ βιβλίου ἡ γηραιὴ Ἰωάννα διηλῶν
πρὸς νέον τινα, ὅστις τὸν συμβουλεύεται. Μὴ γί-
νῃς δημοσιογράφος! Ἐν ὀνόματι τῆς μητρὸς σου,
ἐν ἔχῃς μητέρα, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ἐν πι-
στεύῃς εἰς Θεόν, μὴ γίνῃς δημοσιογράφος».

Ἡ Ματθιλδὴ Σεράο μετέφερεν εἰς Νεάπολιν
τὸν «Ἰαχυδρόμον» καὶ ἐκεῖ εὐτυχῶς μετὰ τοῦ
συζύγου τῆς καὶ συγγράμει ἀδιακόπως. Ἐὰ ἔργα
τῆς δὲν στεροῦνται βωμαντισμοῦ καὶ ἐν τῷ μέσῳ
τοῦ πραγματικοῦ κόσμου πάντοτε διακρίνει τις
γωνίαν τινα κυανοῦ οὐρανοῦ, τοῦ κυανοῦ ἐκεῖνου
καὶ ὠραίου οὐρανοῦ τῆς Νεαπόλεως, ἐν παιδίσκῃ
ἀνέβαιεν εἰς τὸ δῶμα ἕνα θαυμάσιον.

Σεβερὸι κριτικὸι ψέγουσιν αὐτὴν ὅτι δὲν ἀκο-
λουθεῖ τοὺς κλασικοὺς κανόνας καὶ πρὸ πάντων
ὅτι γράφει παραδόξον γλώσσαν. Ἰβναὶ ἀληθῆς
ὅτι δὲν διηλοῦν ἐν ταῖς ἀλλοθυσίαις τὴν γλῶσ-
σαν τὴν ὑποίαν μεταχειρίζονται τὰ πρόσωπα
τῆς μυθιστοριογράφου. Ἀλλ' ὅμως αἱ φράσεις
αὐταὶ νομίζετι τις ὅτι ἀπεκόπησαν διὰ κοπτεροῦ
ἐργαλίου ἀπὸ διαφανῆ τινος ὕλην, ἔχουν χάριν
ιδιᾶζουσαν καὶ κυρίως διότι ἡ Σεράο ἐμπνέεται
ἀπὸ τὴν γλώσσαν τοῦ λαοῦ τῆς Νεαπόλεως, τὴν
τόσον ἐκφραστικὴν καὶ τόσον ζωντανήν. Αἱ φρά-
σεις τῆς εἶναι βραχεῖαι, χαρακτηριστικαί, φαί-
νονται ὅτι ἀναπηθεῖσιν ἐκ τοῦ βαθύς τῆς ψυ-
χῆς, εἶναι εἰκονικαὶ καὶ διδουσιν εἰς τὸ σύνολον
τοῦ διαλόγου σημασίαν ὅπως μυστηριώδη. Ἐκ
τούτου προέρχεται ἰδιαιτέρα ἔλωσις φυσιογνωμίας
τοῦ ἔργου τῆς Σεράο.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον διακρίνει κυρίως τὰ
ἔργα αὐτῆς εἶναι ἡ πανταλὴς ἐλλειψίς τῆς ἰδέας
τῆς γυναικείας δράσεως. Γράφει ὡς ἀνὴρ καὶ ὅχι
ὡς γυνή. Io non sono una Scrittore, sono
un Scrittore, ἐπαναλαμβάνει λέγουσα καὶ πο-
λεμῶν ἕλας τὰς ἰδέας ὡς προσπαθεῖ νὰ εἰσαγάγῃ
σήμερον ἡ γυναικεῖα χειραφέτησις. Καὶ ὅταν τις
τῶν θαυμαστῶν τῆς τὴν ἠρώτησεν τί ἰδίαν ἔχει
περὶ τῶν θεωριῶν τούτων, ἀπήντησεν ἀπλοῦ-
στατα. «Non ho carissimo niente» (Δὲν
ἔννομῳ τίποτε).

Ίδου αληθής ειλικριναια.

Και ή ειλικριναια αυτη αναφαινετα εις θλας τας σελιδας των εργαων της. Τα προσωπα αυτης αγαπωσι, μισουσι, κλαιουσι, διότι και αυτη ήγαπησεν, ήμισησεν, εκλαυσεν.

Η πυρετώδης και ακεινητος ζωή την όποιαν αναγκάζεται να κάμνη ένεκα της διευθύνσεως της εφημερίδος της, δέν την άποτρέπει από των άπλοϊκών συγκινήσεων και της χαράς του οικογενειακού βίου. Μήτηρ εξ τέκνων, κατ' οίκον είναι άπλω ή αγαθή Νεαπολιτανή, ήτις τρελλάινεται με τά μικρά της, τά piccoloίί της, ως άρέσκειται να τά λέγη.

Ός γυνή δε είναι εξαίρετικώς αγαθή. Και ιδού έν παράδειγμα μεταξύ εκατόν άλλων. Πρό τινων έτών ή Νεάπολις έμάνθανε την αυτοκτονίαν δυστυχούς νεαρής γυναικός ένκεν έρωτος. Ητο σκάνδαλον. Η δε αυτοκτονήσασα άφήκεν όρφανήν, άνευ στηρίγματός, μικράν κορασίδα. Η Σεράο την περιέθαλψε και την ανέθρεψε μετά των τέκνων της.

Τό μικρόν τουτο παράδειγμα διδει σαφώς δεύγμα των ιδεών, ύφ' ών έμπνέεται ή Σεράο και περί ών εξεφράσθη ούτως έν τελευταία της δημοσία διαλέξει: « Όφειλομεν να είμεθα αγαθοί μέχρι θανάτου. Έν δε πρέπει να είναι τό όνειρον του βίου μας: ουχι να καταστήσωμεν ήμας αυτούς εύτυχεϊς, αλλά να καταστήσωμεν εύτυχεϊς εκείνους, όστινες μάς περιστοιχίζουσι».

Λ.

ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΡΗΜΑΔΙΑ

Τη η. Αριστομένη Προβλεπία.

Ανάμεσα στα ρημάδια τό βήμα αντιλαλεί και ό αντίλαλός του κτυπά βαθεία στα φυλλοκάρδια.

Θαρρείς πώς θ' άκούσης της περσμένης δόξας τή βοή, θαρρείς πώς θ' άντικρύσης κανένα από εκείνους που στα μαύρα χρόνια της σκλαβιάς έλαμψαν κ' έφώτισαν δλόκληρο τό νησί.

Έρημο σήμερα! Τή σιγαλιά της νύκτας σκορπά με την άγρια φωνή της ή κουκουβάγια, που συντροφεύει τίς σκιές, σαν φτερουγίζουν μέσα στα καλάτια τους. Στα στενά σοκκάκια του δέν άκούγεται πια τό γέλοιο κ' ή χαρά! κάπου-κάπου ξεπροβάλλει καρμιά γρηά με τή ρόκα της ή με την κάλτσά της, και έοδοεύει τίς μονότονες ώρες της με τή δουλειά της και με τό ρούφηγμα του ταμπάκου της.

Στα πανύψηλα μπαλκόνια, σπάνια ξεπροβάλλει καρμιά ξανθή κοπέλλα για να ποτίση

τά λουλούδια της, που δλοόρουσ αντιστέκων μόνα στο γενικό μαρκαμό.

Ό! πόσο άρμονικό είνε τό σύμπλεγμα που άποτελεί τό άγγελικό της πρόσωπο με τά μυριόχρωμα λούλουδα.

Τά θολωτά έμπάσματα του έρημου χωριού δέν έχουν πια τίς σιδερένιες πόρτες, που έκλειναν και προφύλαγαν τους κατοίκους από τους έχθρούς.

Μόνο τά οικίσματα των άφεντάδων της Βενετίας φαίνονται σκαλισμένα έδώ κ' εκεί.

Γλυκό και παραπονεάριο άκούεται τό τραγούδι της κόρης που καρτερεί τόν ίδιο της από τά ξένα.

Κάτω στο μεγάλο ποταμό του Κάστρου, στη Φουντάνα, σπάνια φαίνεται καρμιά νειά να παίρνη νερό από τίς άστειρευτες πηγές του. δέν άντιλαλούν πια στις όχθες του τά τραγούδια και οι φωνές των κοριτσιών κ' αυτός σαν παραπονεμένος κυλά τά νερά του.

Απαλά-άπαλά, παίζει ή θάλασσα με τά χαλίκια του περιγικλιού. έν φ' τά κατάσπρα παλάτια της περσμένης δόξας καθρεφτίζονται μέσα στους δροσερούς κόλπους της.

Γύρω-τριγύρω στα βράχια παίζουν με τά χαϊδευτικά κύματα της θάλασσας, με άνασηκωμένα πανταλόνια κάμποσα χωριατόπουλα. πηδούν από βράχο σε βράχο και γελούν άδιάκοπα, γελούν.

Αγριέμενη κτυπά με λύσσα τά βράχια, με εκείνα πρηφανα άντιστέκων στην άκατάβλητη δύναμή της.

Ό βριας φέρνει τή θλασσινή δροσιά μέσα στα ρημάδια, σα να θείη να τους δώση ζωή με τό φύσημά του. σα να ζητά να βρή ή, τι δέν ύπάρχει πια. ψάχνει μέσα στα στενά σοκκάκια του ρημαγμένου χωριού, με άδικα, μόνο άντιλάλημα φρικτό άρνει τό φύσημά του, μόνο ένα θλιβερό σφύριγμα άρνει ή πνοή του.

Οι πεθαμένοι δε ζωντανεύουν.

Υπάρχει μια εκκλησιά που με τό σύμβολό της μπορεί να έμπνεύση, να ένθουσιάζη, να φέρη σκέψεις άπειράριθμες. άπάνω σ' ένα βωμό άρχαιο έχει στηθή της σημερινής μας θρησκείας τό θυσιαστήριον, ή άγια Τράπεζα. εδύλωτα ό βωμός των αρχαίων χρησιμεύει βάσις του βωμού των νέων.

Τι σύμπτωσις.

Πόσα τραγούδια, πόσες τελετές, πόσες εκφνοστεφανωμένες κεφαλές είδεν αυτό τό άφρων μάρμαρο!

Πόσες φορές οι άρχαίοι μας θεοί ένέπνευσαν

τους μεγάλους προγόνους μας, όταν άντίκρυζαν αυτό τό τέμενος!

Τι συμβολίζει τό στήριγμα της σημερινής θρησκείας άπάνω στην παληά;

Δυό τρεις άνεμόμυλοι, κ' εκείνοι γέροι πια, άνίκανοι, αλέθουν λίγα βήματα έξω από τό χωριό. τά ξάρτια τους καθώς γυρίζουν φαίνονται σαν χέρια σκελετωμένα που δείχνουν στο διάβήτη τό δρόμο που οδηγεί στα μεγάλα ρημάδια. Το τριξίμο που κάνει τό γύρισμά τους φαίνεται σαν άναστίναγμα άθεράπευτου έρρωστου, σαν την τελευταία φωνή του έτοιμοθάνατου.

Ρημάδια κ' αυτοί λείψανα του παρελθόντος είνε στην αρχή του έρημου χωριού.

Κάτι πτωχές ψαρέβερκες κουνιούνται κάτω στ' άκρογιαλί. προσμένουν τόν γέρο ψαρά να τόν δεχτούν στον κόλπο τους και να του δώσουν φωμί.

Ποιος ξέρει αν αυτές οι ψαρέβερκες ήταν καρμιά πορά άρματωσιά ή μαδέρια σε κανένα από τά θάνατα εκείνα πλεούμενα που έναψαν τή φλόγα στα τέσσαρα σημεία του ήρζοντος; Ποιος ξέρει αν άπάνω στο σκελετωμένο από τά χρόνια μέτωπο του γέρου είνε χαρμυμένο με χρυσά άναξάλειπτα γράμματα τό γιγάντειο 1821;

Κάτω στη γυροποταμιά, λείψανο μεγάλο, ή Σχολή του άγ. Γάβρου, στέκει μισορημαγμένη σα να προσμένη εκείνο που θα της ξαναδώση ζωή.

Ήταν χωριό αυτό τό ρημάδι. οι άφεντάδες του Νησιού και είχαν τά παρκιά τους. ό χωριάτης μόλις άντίκρυζε τό χωριό των άφεντάδων προχωρούσε ξεσκουρνωτος.

Ζωή πεθαμένη, εικόνα παληά με ζωηρή, γίγαντας μεγαλοπρεπής αν και κατάκαρδα πληγωμένος, είνε τό έρημο χωριό τό Κάστρο.

Έκ Παιραιώ.

Αγγελος Α. Κοκμης

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Πρέπει να κλαίωσι τά παιδιά;

— Κατά την γνώμην έξέχου ίατρού, οι κραυγαί και τά δάκρυα των παιδιών δέν πρέπει να έμποδίζωνται, αλλά πρέπει να άφίνωμεν τά παιδιά να κλαίωσι και να κραυγάζωσι, όταν υποφέρωσι ένόχλησιν τινα. Διότι άλλως πιθανόν να επέλθη ασθένειά τις σπουδαιοτέρα, όσον επίληψία, σπασμοί και εις τις άλλη νευρική άταξία.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Αμερικανική δημοσιογραφική ερώτησις.

Μέγα τι άμερικανικών περιοδικών φύλλον έθεσε πρό των άναγνώστών του την περίεργον ερώτησιν, τί κυρίως άνδικφέρει τους άναγνώστας αυτού κατά τό θέρος, ότε και ή πολιτική άργεί και οι εργασίαι σχεδόν διακόπτονται, και προσκήρυξε 1000 δολλάρια διά την καλλίτερον άπάντησιν.

Εστάλησαν τέσσαρες χιλιάδες άπαντήσεις, έν των όποιων καρμια δέν εύρέθη καλή, άλλ' εις άπήνησεν άνωμόμυς:

— Το καλλίτερον που θα κάμνεται τό θέρος διά τους άναγνώστας σας είναι να διακόπτετε την έκδοσιν του φύλλου.

Ό διευθυντής του περιοδικού υπεσχήθη ιδιαίτερον δώρον 20 δολλάρια εις εκείνον, όστις του άνακαλύψη τόν ιδιότροπον άναγνώστην του, του όποιου όμως βεβαίως δέν θα ακολουθήση την συμβουλήν.

Ήδη την συμβουλήν του Αμερικανού ιδιοτρόπου ήκολούθησεν έν Ελλάδα δ κ. Σουρης, όστις διακόπτει την έκδοσιν του «Γιμηχού» του τό θέρος.

Οι καπνίζοντες ήγεμόνες.

Ό νέος βασιλεύς της Ιταλίας Βίκτωρ Εμμανουήλ δέν καπνίζει. Διά τού βασιλέως Ουμβέρτου εξέλιπεν εις των μεγαλύτερων καπνιστών μεταξύ των ήγεμόνων του κόσμου. Σήμερον άπομένουσι μόνον ό αυτοκράτωρ Φραγκίσκος Ιωσήφ της Αυστρίας και ό πρόεδρος της Δημοκρατίας του Τρανσβαάλ Κρούγερ. Και ό μόν Φραγκίσκος Ιωσήφ καπνίζει σιγάρα βαρέα της Αβάνας του δικασμού οίκου Ούμπμαν, άτινα ειδικώς οι αυτόν κατασκευάζονται και κοστίζουν 2000 φιλίρινια τά 1000. Ό καπνός έλλέγεται μεταξύ των καλλιτέρων φυτών της Αβάνας, ξηραίνεται έπιμελώς και τά σιγάρα κατασκευάζονται υπό προσώπων λίαν έμπιστων. Έναστον κυτίον περιέχον εκατόν σιγάρα σφραγίζεται υπό ύπαλλήλου του αυστριακού προξενείου και τά κυτία άποστέλλονται διά του διπλωματικού ταχυδρομείου, τό όποιον τά καθ' όδόν τελωνεία δέν δικαιούνται να ένοχίσωσι.

Καθ' όσον άφορά τόν πρόεδρον Κρούγερ, καπνίζει την πίπαν του από πρωίας μέχρις έσπέρας.

Ό τάρος Νικόλαος καπνίζει σιγαρέττα, άλλ' άλλων οι βασιλείς της Ελλάδος, της Ρουμανίας, της Σουηδίας και της Δανιμαρκίας, ό ήγεμίν της Βουλγαρίας και ό αυτοκράτωρ Ρουλιέλμος καπνίζουν ότε μόν σιγάρα, ότε δε σιγαρέττα, άλλ' άτάκτως. Ό αυτοκράτωρ μάστα Ρουλιέλμος καπνίζει κυρίως διά να εύχαριστή τους Γερμανούς συλλέκτας, διότι ύπάρχουσι τοιοῦτοι, όστινες συλλέγουσιν άποσίγαρα.

Πρό δεκαπενταετίας οι τότε ήγεμόνες και τό ήγεμονικά έν γενει πρόσωπα εκάπνιζον μανιωδώς και δι' αυτό και τό κάπνισμα ήτο περισσότερο διαδεδομένον από σήμερα. Ό τότε διάδοχος της Γερμανίας Φραϊδερίκος, ό πατήρ του νύν αυτοκράτορος, εκάπνιζε πίπαν, άλλ' έδασον πολύ, ώστε άπεδόθη εις την κατάχρησιν του καπνού ό καρμινος

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Η ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΣ

Ἐν ἐκ τῶν μεγάλων ἐλαττωμάτων, τὰ ἁποῖα ἐκληροδότησεν εἰς ἡμᾶς ἡ δουλεία, εἶναι καὶ ἡ παραμέλησις τοῦ σώματος, ἰδίως ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τῆς καθαριότητος, οὐχὶ ἐκ πνεύματος ἀσκητισμοῦ, ὅστις ἐπιβάλλει κατὰ πεπλανημένην κρίσιν τὴν παραμέλησιν καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ σώματος ὡς ἐχθροῦ τῆς ψυχῆς καὶ προσκόμιματος εἰς τὴν βελτίωσιν αὐτῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς φυσικωτάτης εἰς τὸν δοῦλον ἀδιαφορίας πρὸς πᾶσαν λεπτομέρειαν ἀναγομένην εἰς ἐπιδιωχθῆν ἀνατωτέρου καὶ εὐκρεστοτέρου βίου.

Ὅντως ἡ ἐπιμέλεια τῶν σωματίων δι' ἐπιμελημένης ὑγιεινῆς διαίτης καὶ διὰ παντοσευδῶν ἀσκήσεων, ὡν πάντων βᾶσις εἶναι ἡ καθαριότης ἐξικουμένη μέχρις ὑπερβολῆς, κατὰ κανόνα εἶναι χαρακτήρ προσεδιάξιον κυρίως εἰς τοὺς λαοὺς τοὺς ἐλευθέρους. Ἡ ἀρετὴ τῶν σωματίων, ἥτις εἶναι καὶ ἀρετὴ τῶν ψυχῶν, ἀποτελεῖ πολὺτιμον ἐφόδιον διὰ μόνους τοὺς ἐλευθέρους λαοὺς· εἰδικότερον δὲ ἡ ἀφογος τῶν σωματίων, ὡς καὶ ἡ ἐν τῇ καθόλου αὐτῶν δικαίτη καθαριότης, ἡ τονώσασα τὰ σώματα εἰς ἀντοχὴν καὶ σθένος καὶ τὰς ψυχὰς εἰς φρόνημα καὶ ὑπερηφάνειαν, ἀπαντῶσιν εἰς τοὺς λαοὺς, εἰς τοὺς ἁπολοὺς ἢ ῥήμη καὶ ἡ ὑγεία ἀποτελοῦν τὴν βᾶσιν τῆς ἰσχύος καὶ τὸ κυριώτερον ἔπλον αὐτῶν εἰς προστασίαν τῆς ἐλευθερίας των.

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι· καὶ ὁ αὐτὸς χαρακτήρ ἐπιμελείας τῆς ἀφόγου καθαριότητος καὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν σωματίων διακρίνεται καὶ σήμερον μέχρις ὑπερβολῆς τοὺς κατ' ἐξοχὴν ἐλευθέρους λαοὺς, τοὺς Ἄγγλους, τοὺς Ἰταλιτοὺς, τὰ Σκανδιναυικὰ φύλα.

Παρ' ἡμῖν, εἰς τοὺς χωρικοὺς πληθυσμοὺς πρὸ πάντων, ἡ ἐγκατάλειψις τῶν σωματίων, ἰδίως ἡ πολὺ μικρὰ προσοικειωσις πρὸς τὴν καθαριότητα, παρέμειναν ἔτι κληρὸς Ὀλιβερὸς ἄλλων χρόνων. Σαρκασταὶ δὲ ξένου ἔγραφον περὶ τῶν ἡμετέρων χωρικῶν, ὅτι τὸ μόνον ὕδωρ πρὸς τὸ ἁποῖον ἐρχονται εἰς ἐπαφὴν εἶναι τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτισματος.

Ὀφείλεται τοῦτο εἰς τὴν παράδοσιν καὶ εἰς τὴν μίμησιν ἀπὸ γονεῶς εἰς γονεῶν, δὲν ἔχει δὲ τίποτε κοινὸν πρὸς τὴν πενιχρότητα τῶν μέσων τῆς ζωῆς, πρὸς τὴν πενίαν καὶ πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἀγροτικῶν καὶ τῶν ἐν γένει χωρικῶν ἐργασιῶν.

Εὐτυχῶς δὲν εἶναι μόνον τοῦ πλοῦτου κληρὸς ἡ καθαριότης, οὔτε τὰ βαυκαυσιὰ ἔργα εἶναι πρὸς-

κορμια πρὸς ταύτην, εἰμὴ μόνον πρὸς ὄραν κατὰ τὸν χρόνον τῶν ἐργασιῶν. Ὅταν δὲ ἡ καθαριότης τῶν σωματίων, τῶν οἰκημάτων, τῶν σκευῶν εἶναι εἰς τὰς ἐξεις τοῦ βίου, ποτὲ δὲν εἶναι εἰς ταύτην πρόσκορμια ἡ πενία, διότι δύναται κάλλιστα νὰ ἐνοικῆ καὶ εἰς τὴν πτωχοτέραν καλύθην καὶ νὰ ἀπουσιάζῃ ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ ἀστού, εἰς τὴν ἁποῖαν ἔχει στήσει τὴν ἔδραν τῆς ἁταξίας καὶ ἡ κακοδιοικήσις τῶν τοῦ εἴκου. Ἴσως μόνον αὐτὴ διὰ τὸν πτωχόν, διὰ τὴν ἐργατικὴν οἰκογένειαν ζήτημα ἀπλήθους ἐξείας, ζήτημα ἡλιγῆς ἐπὶ πλέον ἐργασίας, τὴν ἁποῖαν καθιστᾷ τερπνὴν καὶ εὐχάριστον τὸ ἀνέκφραστον αἰσθημα ἀνακουφίσεως καὶ εὐεξίας, τὸ ἁποῖον προσδίδει εἰς ἡμᾶς ἡ καθαριότης τῶν σωματίων καὶ τῆς περιβολῆς, καὶ ἡ εὐάρεστος γαλήνη, ἣν ἐμπνέει ἡ τάξις καὶ ἡ καθαριότης καὶ τοῦ ταπεινοτάτου οἰκηματος καὶ τῶν πενιχοτέρων σκευῶν.

Συνηθισαμεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι, παρ' ἧλην τὴν παραμέλησιν τῆς καθαριότητος, ἡ ἁποῖα εἶναι αἰσθητοτέρα εἰς τοὺς χωρικοὺς ἡμῶν πληθυσμοὺς, τοῦτο οὐδαμῶς ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὴν ὑγιεινὴν αὐτῶν, ὅτι ἡ ὑγεία τῶν χωρικῶν πληθυσμῶν εἶναι ἐξαιρετος καὶ ἡ μέσος ἥρος τῆς ζωῆς ἀνώτερος.

Καὶ εἶναι μὲν ἀναντιρρητον, ὅτι εἰς τὴν ἐκ τῆς ἀνθυγιεινῆς διαίτης καὶ τῆς παραμελήσεως τῆς καθαριότητος ὑπονόμευσιν τῆς ὑγείας ἀντιδρᾷ ἡ ὑπαίθριος βίσις καὶ ἡ σωματικὴ ἀσκησις ἡ ἐκ τῶν ἀγροτικῶν ἐργασιῶν, ἀλλὰ δὲν προσέχομεν δυστυχῶς πόσον ἔτι καλλίτεροι ὅσ' ἦσαν οἱ ὑγιανοὶ ἥροι τῶν χωρικῶν ἡμῶν πληθυσμῶν καὶ ἐν γένει τῶν λαϊκῶν τάξεων, εἴαν ἡ καθαριότης ἤθελεν ἐπιβάλλει τὸ κρᾶτος τῆς εἰς πᾶν ὅ,τι σχετίζεται πρὸς τὰ τοῦ ἡμετέρου βίου, ἡ καθαριότης ἡ διαρροῦσα τόνωσιν μυῶν, ρόδινα χρώματα καὶ ψυχῆς εὐεξίαν, ὡς δὲν ἐπροσέξαμεν ἐπίσης εἰς τὸ ὅτι πλεῖστα ἐπιδημῶν, αἱ ἁποῖαι περιφέρονται ἀκούραστοι εἰς τὰ ἡμέτερα χωρία, χωρία πολλὰκις τελούντα ὑπὸ τοὺς ὑγιεινοτέρους ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν ὄρους, ὄρενά καὶ περιβαλλόμενα ὑπὸ ἐκαστῶν ζωηρόρων, ὀφείλονται εἰς τὴν ἀπόλυτον παραμέλησιν τῆς καθαριότητος ἐν τῇ διαίτῃ. Καὶ ὅπου αἱ ἐπιδημῶν αὐταὶ ἐπικηπτουν μεταξὺ τῶν χωρικῶν πληθυσμῶν, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν μέσων, δι' αὐτὴν τὴν ἔλλειψιν τῆς καθαριότητος, ἡ ἁποῖα ὅχι μόνον εἶναι ἡ συνθηθέστερος εἰσηγητῆς τῶν ἐπιδημικῶν νόσων, ἀλλὰ καὶ τὰς καθιστᾷ ἄετις καὶ κακοθηεστέρας, ἐκεῖ ἡ ἀμνηστία τοῦ θανάτου εἶναι ἀφρονώτερος, ἰδίως μεταξὺ τῆς τρυφερωτάτης ἡλικίας,

Καλλιτεχνικοὶ Θησαυροί.

Αἱ βαρύτεροι καλλιτεχνικαὶ συλλογαί, τὰς ὁποίας ἐδώρησαν εἰς τὸ Ἄγγλικόν ἔθνος δύο γόνοι τῆς εὐγενοῦς οἰκογενείας τῶν μαρκησιῶν Ἰνρτφόρδ, ἐξετέθησαν ἀπὸ τινος χρόνου ἐν Λονδίῳ εἰς κοινὴν θέαν. Ἦνεν δὲ ἀληθῶς καλλιτεχνικοὶ Θησαυροὶ καὶ ἡ ἀξία των ὑπολογίζεται εἰς 170 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Μόνον τῶν εἰκόνων τὸ τρίμημα ἀποτελεῖται ἐξ 750 ἐλαιογραφῶν καὶ ὕδατογραφῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν ἔξοχα ἔργα τοῦ Ρέμβρανδ, τοῦ Βελασκέθ, τοῦ Μεσσονιὲ καὶ πολλῶν διασήμων Ὀλλανδῶν ζωγράφων τοῦ 17ου αἰῶνος. Ἄλλα τρίμημα ἀποτελοῦνται ἐξ ἐπιπέλων καλαυθῶν, ἐξ ὄρευχαλκίνων ἀντικειμένων, ὄφασμάτων κλπ. Οἱ καλλιτεχνικοὶ οὗτοι Θησαυροὶ εἶνε ἐκτεθειμένοι εἰς μεγαλοπρεπὲς μουσεῖον, τὸ ὁποῖον ἐπίτηδες ἐκτίσθη. Κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ μουσεῖου τούτου τὸν πανηγυρικὸν ἐξεφώνησεν ὁ λόρδος Ρόσβερν, ὅστις ἠνώμασε τὴν δωρεάν τῶν μαρκησιῶν Ἰνρτφόρδ κατ' ὠραιότερον κληροδότημα, τὸ ὁποῖον ποτε κατέλιπεν ἰδιώτης εἰς ἔθνος».

Νέα ἀεροπόρος μηχανή.

Ἐγένοντο ἐσχάτως εἰς Γερμανίαν δοκιμαὶ νέας ἀεροπόρου μηχανῆς, τὴν ὁποῖαν ἐφεύρεν ὁ κήρυξ Ζεκπελίν. Ἔχει δὲ αὐτὴ τὸ σχῆμα σιγᾶρου μεταλλίνου 17 μέτρων μήκους καὶ 11 ὕψους. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ διαίρεται εἰς 17 διαμερίσματα καὶ ἐντὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν ὑπάρχει κοινὸν ἀερόστατον πλήρες ὑδρογόνου. Δύο ἀνάτια ὑπάρχουν ἀνηρημένα εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἀεροπόρου καὶ ἐντὸς αὐτῶν λειτουργοῦσιν ἑλικιας κινούμεναι δι' ἤλεκτρισμοῦ. Κατὰ τὰς γενόμενας δοκιμὰς ἡ ἀεροπόρος μηχανὴ ἀνήλθεν εἰς ὕψος 400 μέτρων καὶ διέτρεξεν 6 χιλιάμετρα ἐντὸς 17 λεπτῶν τῆς ὥρας. Ἡ διεύθυνσις αὐτοῦ πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὰ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐκκονοῦντο κατὰ θέλησιν. Διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀεροπόρου τούτου ἐδαπανήθησαν ὑπὲρ τὰ 2 ἑκατομμύρια δραχμῶν, τὰ ὁποῖα κατέβαλεν ἑταιρεία, τῆς ὁποίας μέτοχος εἶνε καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Βυρτεμβέργης.

Ἐν ὠραῖον ἀνδογαθόνημα.

Ἀπεθίωσε τελευταίως ἐν Γαλλίᾳ ὁ λοχίας Γανδραί, περὶ οὗ ἀναφέρεται τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870.

Ὅτε μετὰ καταστρεπτικὴν ὑποχώρησιν τὸ 75ον σύνταγμα τῆς γραμμῆς εἰσηλθεν εἰς Λοανὺ ὁ λοχίας Λουδοβίκος Γανδραί ἐρωτᾷ:

- Ποῦ εἶναι ἡ σημαία μας;
- Ὁ σημαιοφόρος ἐφονεύθη, ἀποκρίνεται τις.
- Ἡ δοξαστραία ἐν Πανδὲρ σημαία μας δὲν ὀκ μείνη εἰς χεῖρας τῶν Πρωσίων, ἀποκρίνεται ὁ λοχίας.

Καὶ μόνος ἀναχωρεῖ εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, τὸ ὁποῖον διέτρεχον αἱ σφαῖραι τοῦ μαχομένου ἔτι στρατοῦ. Ὁ λοχίας ἀκολοθεῖ τὰ ἔγνη τῶν νεκρῶν καὶ εὐρίσκει τέλος τὸν δυστυχῆ σημαιοφόρον κεκλιμένον ἐπὶ τῆς σήματις, τὴν ὁποῖαν περιέπτυσεν εἰς τὸ στήθος του. Ὁ Γανδραί σφίγγει τὴν χεῖρα τοῦ νεκροῦ καὶ ἀνοψῶν τὴν σημαίαν τὴν φέρει εἰς τὸ σύνταγμα του ἐν τῇ μέσῃ τῆς χαλᾶξος τῶν σφαιρῶν, ὡς οἱ Γερμανοὶ καθύβουον κατ' αὐτοῦ.

τοῦ λάρυγγος, ἐξ οὗ ἀπεβίωσαν. Ὁ γέρων αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος κατηνάλισκε κατ' ἐκάστην μεγάλην ποσότητα σιγᾶρων βαρυτάτων, πάντες δ' οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ καὶ ὑπουργοί, ἐξαιρέσει τοῦ Μόλτκε, ἐκάπνιζον μανιωδῶς. Ὁ Βασιλεὺς Γουλιέλμος Γ' τῶν Κάτω Χωρῶν ἦτο ἐπίσης μέγας καπνιστῆς, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ πρῶτος ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας Ἀλέξανδρος Βάττεμπεργ, ὅστις ἐκάπνιζεν ἀδιαφόρως σιγᾶρον, σιγαρέττον καὶ πίπαν.

Οἱ ὑθρυμικες ἐν τῇ μυρμηκίᾳ.

Ὁ ἄγγλος φυσιοδίφης σὴρ Γζῶν Λούμποκ ἔγραψεν ἐσχάτως ὅτι ἐν ταῖς μεγάλαις μυρμηκίαις ζῶσι 400—500 χιλιάδες μύρμηκες. Ἄλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος εὐρέθη ὑπερβολικὸς καὶ ὁ ἐκ Γενεύης καθηγητῆς Αἰμίλιος Γιούγγ κατέγεινεν ἐπιμελῶς ὅπως καταμετρήσῃ πέντε μυρμηκίας, πρὸς τοῦτο δὲ μετεχειρίσθη τὸς ἀτμοὺς τοῦ θειοῦχου ἀνθρακος, οἵτινες εὐκόλως μεταδίδονται, ἵνα φονεύσῃ τοὺς ἐν αὐταῖς μύρμηκας.

Καὶ πράγματι μεθ' ἡμίσειαν ὥραν περίπου οὐδεὶς τῶν ἐν ταῖς μυρμηκίαις μυρμηκῶν ἐπέζησε καὶ ὁ κ. Γιούγγ λαβὼν ἐπιμελῶς τὰς μυρμηκίας μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς προμηθειῶν καὶ τῶν ὑπογεῖνων στοῦν κατέγεινεν εἰς τὴν ἀπαριθμῆσιν τῶν μυρμηκῶν, οἵτινες ἀπῆτησαν δι' ἐκάστην μυρμηκίαν ἐργασίαν μίαν ἐβδομάδος.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ διὰ τὰς πέντε φυλὰς ἀπέδωκε τοὺς ἐξῆς ἀριθμοὺς 53018, 67470, 19933, 93694 καὶ 17828.

Ὁ κ. Γιούγγ φρονεῖ ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι πρέπει νὰ ἀξήσωσι κατὰ 10000 τὸ ποσὸν δηλ. τῶν μυρμηκῶν, οἵτινες εἴτε ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν ἐπήρησιν τῶν ἀτμῶν τοῦ θειοῦχου ἀνθρακος εἴτε διέτρεβον ἔξω τῆς σφύλας.

Ἐν γένει δύναται τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῶν μυρμηκῶν δὲν ὑπερβαίνει τὰς 100,000.

Γερμανικαὶ πόλεις.

Ἐδημοσιεύθη ἐν Μονάχῃ ἡ ἐπίσημος στατιστικὴ 74 γερμανικῶν πόλεων διὰ τὸ ἔτος 1899. Εἰς ταύτην περιλαμβάνονται καὶ αἱ πόλεις τῶν γερμανικῶν μερῶν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἑλβετίας. Ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν πρωτεύει τὸ Βερολίνον κατοικούμενον ὑπὸ 1,800,000, δευτέρα ἔρχεται ἡ Βιέννη 1,600,000. Τὸ Ἀμβούργον ἀριθμεῖ 684,700, τὸ Μόναχον 452,000 καὶ ἡ Λειψία 430,600. Κατόπιον ἔρχονται τρεῖς πόλεις, Δρέσδη, Κολωνία, Βρεσλάου ἀνὰ 300,000. Πέντε πόλεις ἔχουσιν ὑπὲρ τὰς 200,000. Δεκαεννέα πλέον τῶν 100,000. Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν γεννήσεων πρώτην θέσιν ἔχει ἡ πόλις τῆς Σιλεσίας Κενιγσχütte (Königschütte), ὅπου γεννῶνται ἐτησίως 62 παιδιά ἐπὶ 1000 κατοίκων. Τὴν ἐσχάτην δὲ θέσιν ἔχει ἡ πρωσσικὴ πόλις Πότσδαμ, 21 ἐπὶ 1000 κατοίκων. Τὰ περισσότερα θνησιγενῆ παιδιά γεννῶνται εἰς Βιέννην ὡς καὶ τὰ περισσότερα νόθα. Τὴν ὀλιγωτέραν θνησιμότητα ἔχουσι τὸ Σαρλοττεμβούργον τῆς Πρωσίας καὶ ἡ Ζυρίχη τῆς Ἑλβετίας, τὴν δὲ περισσοτέραν ἡ Χάλλη, τὸ Βρεσλάου, τὸ Στετίνον, τὸ Δάνιζιγ, ἡ Κενιγσδέργη καὶ ἄλλαι μικρότεραι πόλεις.